ВСЕУКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ НАУК.
Збірник Соціяльно-Економічного Відділу.

ACADÉMIE DES SCIENCES OUKRAÏNIENNE.
Recueil de la Classe des Sciences Sociales-Économiques.

№ 27

НАУКОВІ ДОСЛІДИ ТА РОЗВІДКИ

КОМІСІЇ РАДЯНСЬКОГО ПРАВА

ВИПУСК І

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

За редакцією проф. АРНОЛЬДА КРИСТЕРА,
Голови Комісії

RECHERCHES SCIENTIPHIQUES

DANS LE DOMAINE DU DROIT SOVETIQUE

sous la redaction du Prof. ARNOLD CHRISTER

У КИЇВІ
З друкарні Всеукраїнської Академії Наук
1929

Бібліографічний опис цього видання вміщено в „Літопису Українського Друку“, „Картковому репертуарі“ та инших покажчиках Української Книжкової Палати.

Дозволяється випустити в світ.
В. об. Неодмінного Секретаря Академії Наук
акад. *О. Корчак-Чепурківський.*

83721 III

83721

BIBLIOTEKA
Zakładu Administracji Publicznej
Uniwersytetu Wrocławskiego

1180096284 PAd

Цю книгу розпочато друком перед тим, як Н. К. О. У. С. Р. Р. видав наказа про обов'язкове запровадження нового правопису.

Київський Окрліт № 232, 1929.
З друкарні Всеукраїнської Академії Наук, Печерське (Цитадель, 9).
Зам. № 876.—1200 прим. (6¾ арк.).

ОД РЕДАКЦІЇ.

Комісія Радянського Права, що її засновано силами Соціяльно-Економічного Відділу Всеукраїнської Академії Наук наприкінці 1927 року в складі сімох осіб, має за своє безпосереднє завдання науково вивчати й теоретично висвітлювати радянське право в усіх галузях і різноманітних формах його вияву. Радянський закон, судова практика, вживання права в діяльності адміністративних органів, підготовча праця до видання нових законів,—усе це стає за об'єкт систематичного дослідження, що вимагає відповідних наукових сил.

Коли першого року свого існування Комісія ще не мала змоги розгорнути своєї праці до такої міри, щоб одразу охопити всі галузі радянського права, то вже минулого року склад Комісії так поширився, що можна було й наукову працю поширити, поглибити і подиференціювати, скласти ширший план, накреслити окремі ділянки роботи й приділити особливу увагу цим напрямкам у діяльності Комісії. Про це нам доводилося докладніше говорити в своїй доповіді про діяльність Комісії, що ми її подали Раді Академії Наук на її засіданні 13 травня цього року.

Внаслідок такої організації діяльности Комісії написано низку наукових праць, дослідів та розвідок у тих галузях, що їх мала Комісія в своїому плані в звязку з своїми науковими силами та заінтересованістю своїх членів. Ці праці Комісія має видавати окремими випусками своїх Наукових дослідів та розвідок. Ми вже виготували матеріяли для таких збірників праць з цивільного, торговельного, промислового, земельного права. Окремим випуском видаємо праці, присвячені радянському адміністративному праву.

Наука адміністративного права—більше-менше нова галузь правознавства. Але за наших часів вона розвивається швидким темпом. Та й чи може бути инакше? Життя дає надзвичайно багатий, новий та різноманітний матеріял, що його теоретичне оброблення щойно почалося. Наука не може обминути явищ, що дає новітнє життя, не ставлячи себе під загрозу втратити звязок з потребами свого часу. Наука не може не

відповісти на вимоги суспільства. Инакше вона перестане бути наукою. В Радянському Союзі адміністративному праву належить важливе місце. Як уже відзначувано в літературі, зростає особлива галузь господарчо-адміністративного права, що має найвидатніше значіння в наших умовах. Вивчення цих питанів — стоїть на черзі.

У цьому випускові ми подаємо розвідки, що їх присвячено вивченню двох питаннів: про адміністративне виселення та адміністративні акти. Не тільки особиста наукова зацікавленість авторів викликала появу цих розвідок. Перша студія систематизує законодавчий та інструктивний матеріял і юридично опрацьовує інститут адміністративного виселення. Це останнє — складне явище. Практично воно має чимале значіння. Висвітлено його, як ми певні, своєчасно. Автор, добре обізнаний з усіма деталями вживання цього інституту на практиці, може поділитися своїм багатим знанням та широким досвідом з ширшими колами зацікавлених осіб і допомогти їм з'ясувати це важливе питання.

Друга студія вивчає надзвичайно спірну тему. Адміністративні акти викликають у теорії адміністративного права різноманітні думки. Уявління окремих авторів, що студіювали це питання, дуже розбіжні. Тимчасом залежно від того, чи пристанемо ми на ту, а чи на ту думку, матимемо аж надто не однакові практичні наслідки що-до цілої низки окремих питань. Проблема адміністративних актів — одна з основних у теорії адміністративного права і безперечно заслуговує на увагу. Ми вважали за потрібне зробити свій внесок до з'ясування цієї складної і важливої теми, що ще довго цікавитиме дослідників-адміністративістів, навіть не тільки останніх. Ця тема не може не цікавити всіх правників, адже вона має ширше теоретичне значіння.

До двох зазначених розвідок додаємо огляд новел із адміністративного права. Вважаємо, що такий огляд, коли він систематичний, на багато допоможе й полегшить нашу працю над виучуванням та з'ясовуванням чинного радянського права.

Проф. *А. Кристер.*

18-VIII-1929.

О. БУТОВСЬКИЙ.

АДМІНІСТРАТИВНЕ ВИСЕЛЕННЯ З ЖИТЛОВИХ ПРИМІЩЕНЬ.

I.

ЧИННІ ПОСТАНОВИ.

Адміністративне виселення являє собою вийняток із загального правила про припустимість виселення тільки в судовому порядкові. Воно обмежується, найбільше, будинками, що належать держустановам та підприємствам, і провадиться на те, щоб негайно здійснити державні та господарчі завдання або щоб усунути громадську небезпеку та свавільне захоплювання приміщень у денаціоналізованих будинках. Переведення адміністративного виселення на території УСРР ґрунтується на декреті з 31 серпня 1927 року „Про адміністративне виселення громадян з житлових приміщень“ (Зб. Узак. 1927 р., № 43, арт. 196) та на виданій в розвиток його інструкції НКВС з 30 березня 1928 р. (Зб. Узак. 1928 р., відд. II, № 6, арт. 33). У додаток до зазначеного декрету було видано протягом 1927 та 1928 рр. цілу низку додаткових постанов Центрального Уряду УСРР, що дуже поширили межі чинности цього декрету. Отож, ще 14 грудня 1927 р. видано постанову про пільги героям праці, де між иншим зазначено, що при адміністративному виселенні на цих осіб та на членів їхніх родин поширюються пільги про постачання рівновартних приміщеннів відповідно арт. 13 декрету з 31/VIII — 1927 р. (Зб. Узак. 1927 р., № 66, арт. 252). 18 лютого 1928 р. видано постанову ВУЦВК'у та РНК „Про адміністративне виселення з будинків закріплених за військовим урядництвом“ (Зб. Уз. 1928 р., № 4, арт. 48). 28 березня 1928 р. видано постанову ВУЦВК'у та РНК на розвиток арт. 12 декрету з 31/VIII — 1927 р. „Про виселення з касарень військового урядництва“ (Зб. Узак. 1928 р., № 7, арт. 75). 11 липня 1928 р. видається постанову „Про належні державі домобудівлі та про порядок використання житлових помешкань“ (Зб. Узак. 1928 р., № 18, арт. 166), де, між иншим, арт. 1 декрету з 31/VIII — 1927 р. доповнено окремим пунктом „м“ про адміністративне виселення

осіб, що самовільно вселилися в приміщення без дозволу відповідних органів. 19-го вересня 1928 р. видається постанову ВУЦВК'у та РНК про доповнення декрету з 31/VIII — 1927 р. (арт. 1) пунктами „н" та „о" про виселення з приміщень (бараків), приділених для тимчасового проживання робітників (Зб. Узак. 1928 р., № 25, арт. 224). У постанові ВУЦВК'у та РНК з 18 липня 1928 р. (Зб. Узак. 1928 р., № 21, арт. 184) в увазі до арт. 17 цієї постанови пояснено, що, вивласнюючи будівлі для державних потреб, виселяти пожильців із цих будинків треба відповідно до декрету з 31/VIII 1927 р. про адміністративне виселення громадян з житлових приміщень.

Нарешті треба зупинитися ще на постанові ВУЦВК та РНК з 17-IV-1929 р. „про зміну арт. 11 постанови про орден „Трудовий Червоний прапор УСРР" (Вісті ВУЦВК № 102 з 7 травня 1929 р.). Відповідно до арт. 5 цієї постанови — коли виселюють адміністративним порядком осіб, нагороджених цим орденом, вони користуються пільгою, передбаченою в арт. 13 декрету з 31-VIII 1927 р. (постачання рівновартних приміщеннів).

Треба ще зазначити, що на підставі арт. 24 Інструкції НКВС та НКФ з 10 січня ц. р. (Зб. Узак. та Розп. УСРР за 1929 р. відд. II, № 6, арт. 19) про застосування устави про належні державі будинки (Зб. Уз. 1928 р., № 18, арт. 166) виселення в адміністративному порядкові за п. „м" арт. 1 декрету з 31/VIII 1927 р. припускається також з приміщень спеціяльного житлового фонду, коли в їх оселиться будь-хто без дозволу од органу, що здає ці приміщення.

От узагалі низка тих законів, що на них засновано переведення адміністративного виселення на території УСРР. Але одночасно з адміністративним виселенням „у загальному порядкові", себ-то на підставі вищеперелічених постанов, — декретом Союзу РСР з 11 червня 1927 р. (Зб. Узак. Союзу РСР 1927 р., № 33, арт. 344) встановлено виключний порядок адміністративного виселення з житлових приміщень розташованих на території державних підприємств, споруджень і складів, що їх має охороняти військова або воєнізована охорона, — осіб, що не працюють на даному підприємстві, складі або спорудженні. Відповідно до постанови УСРР з 9 лютого 1928 р. (Зб. Уз. 1928 р., № 3, арт. 40.) про забезпечення приміщеннями шкіл для дітей робітників і службовців на підприємствах республіканського й місцевого значіння, — цей союзний декрет треба застосувати, виселяючи школи й їхніх робітників з приміщень, що їх передбачено в цьому союзному декреті.

Припускаючи адміністративне виселення в порядкові декрету з 31/VIII 1927 р. та виданих у розвиток його постанов, законодавець попереджує, що адміністративне виселення обмежується виключно зазначеними в законі випадками (арт. 1 декрету), що в инших випадках можна виселяти тільки в судовому порядкові, — і що „поширювати адмінвиселення на инші житлові помешкання і на будь-яких

инших осіб, крім тих приміщень і осіб, що їх зазначено в арт. 1 постанови з 31/VIII — 1927 р., — в жадному разі не припускається" (арт. 1 Інструкції НКВС з 30/III — 1928 р.) [1]).

Маючи на увазі, що за сучасної житлової кризи питання про адміністративне виселення набуває величезної ваги, — що додержуватися закону вимагають не тільки загальнодержавні міркування, але й захист інтересів трудящої людности, — що в цьому болючому питанні треба покласти край різноманітному тлумаченню правил про адміністративне виселення, — ми визнаємо за потрібне зупинитися на головних моментах у переведенні виселення та на деяких непорозуміннях, що трапляються на практиці, коли переводять у життя та тлумачать вищезгадані постанови. Вважаючи на цілу низку спірних та нез'ясованих питань, гадаємо, що не пошкодить висловити свою думку, адже-ж коли-б тлумачення було навіть непевне, вже саме те, що поставлено таке життьове питання, повинно спонукати відповідні органи з'ясувати його.

Зміст цієї роботи розподіляється на такі розділи: 1) чинні постанови (перелік вищезгаданих законодавчих актів що-до переведення адміністративного виселення), 2) межі чинности адміністративного виселення, 3) порядок порушення справ про адміністративне виселення, 4) умови та речінці для добровільного звільнення приміщень, 5) надання приміщень та перевізних засобів виселюваним, 6) переведення примусового виселення, 7) оскарження постанов про адміністративне виселення, 8) адміністративне виселення, коли ремонтують та зносять будинки, 9) самовільне займання житлових приміщень, 10) виселення робітників та службовців.

Щоб читачеві дати змогу зорієнтуватися в змісті постанов, на які пороблено покликання, до цієї розвідки додано сім додатків. Основний декрет про адміністративне виселення з 31-VIII — 1927 р. з усіма до нього доповненнями, а так само видану в розвиток його інструкцію НКВС з 30 березня 1928 р. вміщено як додатки №№ 1 та 2; — до цих двох постанов приєднано деякі поартикульні завваження складача [2]). Третій додаток — це є постанова ВУЦВК'у та РНК з 14-XII — 1927 р. про пільги героям праці. Четвертий — постанова з 18-II — 1928 р. про адміністративне виселення з будинків військового урядництва. П'ятий — витяг із постанови ВУЦВК'у та РНК з 18-VII — 1928 р. про вилучення земель і будівель для державних потреб. Шостий — декрет Союзу РСР з 11 червня 1927 р. про

---

[1]) Слід зазначити, що, не вважаючи на таке категоричне заперечення, в самій інструкції НКВС припускається непередбачене в основному декреті адміністративне виселення, — а саме в арт. 25 Інструкції припускається „тимчасове адмінвиселення із зайвини обсаджуваної (мешканцями) площі", коли, як треба невідкладно відремонтувати приміщення, можна розмістити виселюваних пожильців в инших частинах того-ж будинку.

[2]) Коли у тексті зроблено покликання на „декрет", або на „інструкцію", то треба розуміти декрет з 31-VII — 1927 р. та інструкцію з 30-III — 1928 р.

адміністративне виселення з приміщень, що підлягають військовій або воєнізованій охороні. — Останній (сьомий) додаток — витяг із постанови РНК УСРР з 9-II — 1928 р. про забезпечення приміщеннями шкіл для дітей робітників і службовців підприємств республіканського й місцевого значіння.

II.

МЕЖІ ЧИННОСТИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ВИСЕЛЕННЯ.

(Арт. 1 декрету з 31/VII — 1927 р.).

За чинними постановами адміністративне виселення за головну мету має звільнити приміщення, належні державним установам та підприємствам, од сторонніх осіб, коли ці приміщення є неодмінно потрібні на те, щоб установи могли виконувати свої безпосередні завдання. На підставі арт. 2 декрету з 31/VIII — 1927 р. — виселяти адміністративним порядком зазначених осіб можна тільки тоді, коли звільнюване приміщення належить негайно використати для безпосередніх виробничих і оперативних потреб даного підприємства чи установи, а так само для житла робітникам і службовцям, якщо їм треба жити в даному приміщенні, щоб експлоатаційна діяльність установи або підприємства одбувалася нормально. До зазначених приміщень закон відносить: будинки, що є у віданні Нар. К-ту Шляхів та його місцевих органів у смузі залізничного вивласнення та дільницях водяного транспорту; казарми, приміщення та будинки, що належать військовому урядництву та військовим частинам ДПУ; гуртожитки міліції та приміщення, що належать поправно-трудовим установам, або коли їх закріплено за школами, лікарнями, дитбудинками, науковими установами, пожежними командами, гірничо-ратунковими станціями, фабрично-заводськими й комунальними підприємствами; приміщення студентських гуртожитків, коли їх звільняється від приватних осіб, або кол. студентів, що закінчили курс навчання; приміщення державних лісництв, призначених для лісової адміністрації та сторожі, а так само приміщення (бараки), приділені од держорганів для тимчасового проживання безробітних робітників-будівельників, а так само тих, що не мають постійної осілости.

Треба зазначити, що в одних випадках закон припускає виселення тільки з будинків, *закріплених* за тими чи иншими установами (будинки військвіду, лікарні, школи, наукові установи, пожежні команди, ратункові станції, фабрично-заводські та комунальні підприємства та будинки державних лісництв), а для деяких установ виселення припускається тоді, коли будинки перебувають у *завідуванні* (користуванні) цих установ чи розташовані на їх території, незалежно від того, чи закріплено ці будинки за ними, чи ні (приміщення поправно-трудових установ, міліції, студентських гуртожитків, приміщення в смузі залізничного вивласнення).

Там, де потрібне закріплення, щоб виселити треба подати або закріпний акт, складений на підставі декрету з 19/IV — 1922 р. про порядок постачання приміщеннів державним, професійним та партійним організаціям (Зб. Узак. 1922 р., № 19, арт. 296) [1]), або спеціяльну постанову відповідних органів. Що-до фабрично-заводських підприємств, то приміщення, що містяться на їхній території вкупі з складськими приміщеннями, належить уважати за закріплені на підставі постанов РНК УСРР з 23/I 1923 р. та 26/II — 1923 р. (Зб. Узак. 1923 р., № 4, арт. 70 та № 7, арт. 121).

На практиці часто-густо трапляються випадки, коли та чи инша школа, або лікарня, чи наукова установа, вимагаючи виселення, покликається на акт закріплення будинку за відповідним Народн. К-том або за його окружною інспектурою. Дарма що в законі про адміністративне виселення в п. „е“ арт. 1 й зазначено, що адміністративне виселення припускається з приміщень, закріплених за школами, лікарнями та инш., отже, літеральне тлумачення закону неначе-б вимагає, щоб було подано документи про закріплення приміщень безпосередньо за школами, лікарнями, науковими установами та инш., — проте такі домагання треба завдовольняти. Мета закону полегшити звільнення будівель, переданих школам, лікарням та инш. від сторонніх осіб, що перешкоджають, або заваджають оперативній роботі установ, — і з цього погляду однаковісінько, чи дістала школа в своє розпорядження будинок безпосередньо, чи від свого наркомату, що за ним будинок закріплено.

Виключні умови встановлено для виселення з г о т е л і в, що перебувають у безпосередньому господарчому завідуванні державних органів (комунальні готелі). Тут надається право вимагати виселення: коли пожилець своєю поведінкою не дає змоги решті готелевих пожильців користуватися приміщенням (п. „д“ арт. 171 Цив. К.); коли він не заплатить належної платні за приміщення протягом трьох днів після того, як передано йому рахунок; коли адміністрація готелю заявила про своє небажання дати приміщення на дальший речінець, — за умовою, що про це попереджено за 7 днів. Отож, першу категорію осіб, що підлягають адміністративному виселенню, становлять сторонні пожильці, що живуть у приміщеннях по будинках державних установ та підприємств, докладно перелічених у за-

[1]) Постановою ВУЦВК'у та РНК з 11-VII — 1928 р. (Зб. Узак. 1928 р. № 18, арт. 166) цього декрета скасовано та замінено окремими правилами що-до закріплення будинків за державними установами (арт. арт. 6 — 10 устави про належні державі будинки — Зб. Узак. 1928 р. № 18, арт. 167).

На підставі уваги 2 до арт. 6 цієї устави — будинки, яких було закріплено за державними установами та організаціями перед виданням цієї устави (себ-то на підставі декрету з 19/IV — 1922 р.), залишаються за цими установами тільки тоді, коли є умови, зазначені в цій уставі — залюднення найменш 75% площі будинку). Тому, переводячи адміністративне виселення, треба керуватися новими закріпними актами, складеними та виданими відповідно до вищезгаданих правил.

коні. Що-до партійних, професійних, кооперативних та громадських організацій, то їм такого права вимагати виселення з належних їм будинків не надано; але вони вкупі з державними установами та підприємствами користуються правом адміністративно виселяти робітників, що обслуговують домоволодіння (двірники, швайцари, грубники, убиральниці, то-що); коли зазначених осіб звільнено з посади, таке виселення припускається не раніш, як за два тижні після звільнення, або, коли їх про звільнення було попереджено, — то не раніш, як за два тижні після попередження (п. „л“ арт. 1 декр. з 31-VIII — 1927 р.).

Є ще одна категорія осіб, що їх можна виселювати адміністративним порядком з усіх як націоналізованих, так і приватних будинків, — а саме осіб, які самовільно займають приміщення без згоди відповідних органів, що від них залежить надання цих приміщень (постанова ВУЦВК та РНК з 11-VII — 1928 р. Зб. Узак. 1928 р., № 18, арт. 166, — див. п. „м“ арт. 1 декр. з 31-VIII — 1927 р.). Закон припускає адміністративно виселяти таких осіб без жадного попередження, але за умовою, коли заяву про виселення подано протягом місячного речінця, відколи сталося самовільне вселення.

Залишається ще один випадок адміністративного виселення, що вимагати його надано право не тільки всім вищезгаданим установам, підприємствам та організаціям, але й приватним власникам та орендарям будинків. Це — виселення з приміщень, що потрібують невідкладного ремонту, так само з будинків, що їм загрожує зруйнування.

Виключне становище займають особи, що живуть у приміщеннях на підставі речінцевих писаних договорів з домоуправліннями вищезгаданих установ та підприємств. Виселення цих осіб, незалежно від того, хто відає будинком, не припускається, аж поки закінчиться встановлений в умові речінець (окрім випадків, коли виселити треба через негайний ремонт або зруйнування будинку) [1].

Нарешті слід зупинитися на питанні про те, чи поширюється виселення на т. зв. „юридичні особи“ (себ-то на установи та організації, що діють на підставі відповідних статутів). Основний декрет про адміністративне виселення та видані на розвиток його постанови передбачають тільки виселення приватних осіб, себ-то окремих громадян з житлових приміщень. Є тільки один вийняток, де закон припускає „виселення шкіл“ з території промислових підприємств за умовою, що цим школам буде дано відповідні приміщення (постанова ВУЦВК'у та РНК з 9-II — 1928 р. — Збірн. Узак. 1928 р., № 3, арт. 40).

Оскільки таке виселення повинно провадитися на підставі союзного декрету з 11-VI — 1927 р. (Зб. Зак. Союзу 1927 р. № 33, арт. 344) про виселення з приміщень, розташованих на території держав-

[1]) Докладніше — див. завваження до арт. 14 декрету з 31/VIII — 1927 р.

них підприємств, які має охороняти військова або воєнізована охорона (див. додаток № 6), — гадаємо, що цей вийняток тільки підкреслює неприпустимість виселяти юридичних осіб в адміністративному порядкові. Так стоїть справа з формального боку. Але практика ставить питання про виселення таких об'єднань на випадок ремонту або зруйнування будівель. Коли будинкові загрожує обвал або потрібен негайний ремонт, — коли всі приватні особи, щоб усунути громадську небезпеку, мають бути виселені, — було-б неприпустимо залишати в таких будинках будь-які установи або організації. На практиці це питання розвязується позитивно за умовою, що цим установам буде дано відповідні приміщення.

Належить ще зазначити, що переведення адміністративного виселення не обмежується тільки міськими поселеннями, а поширюється і на сільські місцевості, коли на їх території є будинки, що належать установам та підприємствам, зазначеним в арт. 1-му декрету з 31/VIII — 1927 р.

III.

ПОРЯДОК ПОРУШЕННЯ СПРАВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ВИСЕЛЕННЯ.

(Арт. арт. 2, 3 декрету з 31-VIII — 1927 р. та арт. 2, 4, 7, 13 — 15, 22 Інструкції).

Перше питання: Які установи розвязують справи про адміністративне виселення?

На підставі арт. 3 декрету з 31-VIII — 1927 р. — з будинків, що належать військовому урядництву або є у віданні Нар. К-ту Шляхів, виселення повинно провадитися за постановами тих місцевих органів, яким це право надали зазначені комісаріяти. Відповідно примітці 1 до арт. 4 Інструкції, — Уп. НКТ. Шляхів, УВО й ДПУ повинні повідомити місцеві виконкоми, яким саме органам надано право ухвалювати постанови про адміністративне виселення. Але-ж таких органів досі ще не зазначено; тому на практиці всі місцеві органи зазначених установ визнають за собою право ухвалювати зазначені постанови (наприклад, військові будівельні контори, канцелярії військових штабів, то-що). Навіть більше: помічається, що навіть окремих постанов про виселення не ухвалюють: листа, надісланого до мешканця про виселення, визнається за той акт, що надає право вимагати примусового виселення [1]).

Цілком зрозуміло, що таке становище неприпустиме. Щоб виселяти, треба не тільки ухвалити окрему постанову або видати розпорядження відповідно вимогам арт. 7 Інструкції НКВС, а ще й треба,

[1]) Хоч в арт. 3 Інструкції й зазначено про надсилання од органів військового уряду або ДПУ „копії постанови або розпорядження про виселення", — але це слід розуміти, що таке „розпорядження" повинно базуватися на відповідній постанові або що-до змісту — відповідати вимогам, зазначеним в арт. 7 Інструкції.

щоб таку постанову було засновано на відповідному дорученні вищезгаданих центральних органів.

Нарешті зазначені постанови органів НКШ, військвіду та ДПУ не підлягають затвердженню з боку адміноргапів. Участь останніх при переведенні такого відомчого виселення визначається тільки в постачанні виселюваним приміщеннів за умов, зазначених в арт. арт. 13—15 Інструкції, — та в допомозі з боку органів міліції при переведенні примусового виселення (арт. 22 Інструкції).

В усіх инших випадках виселяти треба за постановами місцевих адміноргапів (адміністративних відділів Окрвиконкомів, — коли виселення провадиться в тому місті, де є Окрвиконком, — або за постановами адміністративно-міліційних відділків райвиконкомів, коли виселення провадиться по-за межами окружного міста).

Постанови зазначених відділів ОВК та відділків РВК — остаточні і не вимагають наступного затвердження в чотирьох випадках: при виселенні з готелів, — при виселенні робітників, що обслуговують домоволодіння, коли їх буде звільнено з посади відповідно п. „л“ арт. 1 декрету з 31/VIII — 1927 р., при виселенні осіб, що самовільно вселилися в приміщення без належного дозволу, — та при звільненні бараків, приділених для тимчасового проживання робітників (п. п. „в“ і „д“ арт. 3 декрету). В инших випадках постанови адмінвідділів та адмінвідділків підлягають затвердженню з боку відповідних Міськрад (арт. 16 п. „е“ Полож. про Міськради, — Збірн. Узак. 1927 р. № 51—52, арт. 214), а там, де їх немає, — з боку відповідних райвиконкомів (арт. 33 п. „а“ декрету з 31-VIII — 1927 р.).

Друге питання: В якому порядкові порушуються справи про адміністративне виселення перед вищезазначеними органами?

Для цього зацікавлена установа повинна вдатися з писаною заявою до відповідного органу; в цій заяві треба докладно зазначити те приміщення, що його вимагають звільнити, та на які саме потреби і протягом якого саме речінця. Окрім цього треба перелічити осіб, що підлягають виселенню, зазначивши їхнє соціяльне становище та умови що-до постачання їм відповідних приміщень (коли їм за законом треба надати ці приміщення) та перевізних засобів, а так само відносно оплати їм компенсації за ремонт та поліпшення приміщень, що вони залишають та за усунення хиб у тих приміщеннях, що їх надається (арт. 4 Інструкції).

Копію цієї заяви треба доручити виселюваним особам за їх розпискою, що додається до заяви. Виселюваний має право подати до відповідного адміністративного відділу свої завваження та заперечення з приводу виселення. Незалежно від цього зазначеним особам надається право у випадку, коли приміщення, що підлягає звільненню, або те, в яке належить переселитися, знаходиться в загрозливому санітарному становищі (наприклад через проживання хорих на заразливі хороби або за браком освітлення та через наявність

вогкости в приділюваних приміщеннях), — вдатися до органів санітарної інспекції з відповідною заявою про огляд цих приміщень, — про переведення дезинфекції, то-що. Свій висновок зазначені санітарні органи повинні надіслати до установи, що розвязує справу про виселення, — не пізніш од трьох днів після одержання заяви.

Після одержання відповідних матеріялів, що потверджують належність будинку заявникові, відомостей про умови, що вимагають виселення, то-що, адмінвідділ ухвалює постанову про виселення, де докладно треба зазначити: соціяльне становище виселюваного, підстави для виселення, термін, який призначається для добровільного виселення, порядок оскарження постанови, та инш. (арт. 7 Інструкції).

Коли постанова адмінвідділу не вимагає затвердження од Президії Міськради (або РВК), то в постанові, копію якої треба вручити виселюваному, безперечно треба зазначити речінець та порядок оскарження; коли-ж постанова вимагає затвердження, то, зрозуміло, копію цієї постанови давати виселюваному не обов'язково, бо вона не є остаточна: зазначену постанову Адмінвідділ надсилає на затвердження разом з усією справою, — і тільки цю затверджену вже постанову належить у копії дати до рук виселюваному (або оголосити її за розпискою останнього) з зазначенням порядку оскарження.

Що-до перевірки матеріялів, на яких повинна бути обґрунтована постанова про виселення, то тут неможливо обійти мовчки питання про порядок встановлення негайної потреби для тієї чи иншої установи використати звільнюване приміщення для безпосередніх „оперативних" завдань, або для житла службовців, що їм треба жити в приміщенні для правильної експлоатації підприємства (арт. 2 декрету). І закон, і інструкція припускають виселення тільки за умовою, щоб звільнювані приміщення було негайно використано для вищезгаданих безпосередніх завдань. Тому виселювати з будь-якою иншою метою, або на випадок використання їх лиш у майбутньому (а не негайно), забороняється.

Заборонено також використовувати ці приміщення для инших потреб усупереч попереднім заявам зацікавлених установ.

Отже часто-густо спостерегаються випадки, коли ці умови живовидячки порушується. Установа в заяві викладає цілу низку міркувань що-до звільнення приміщення, потрібного на те, щоб негайно взятися виконувати свої господарчі або наукові завдання. А коли приміщення звільнено, — в ньому влаштовується приватне житло для тих службовців, що їх перебування не вимагає діяльність установи, або винаймається приватним особам. — Як позбавитися таких шкідливих ухилів? Яких заходів ужити, щоб певно встановити, чи справді потрібує установа, щоб приміщення було звільнено для її безпосередніх завдань? Інструкція НКВС (арт. 2) зазначає, що в цьому випадкові, відповідних осіб, котрі дали неправдиві відомості про потреби, для яких учинено адмінвиселення, коли приміщення

буде використано всупереч заявам,— „притягається до відповідальности". Ми гадаємо, що ці заяви підлягають перевірці з боку адміноргапів, які відмовляють в адміністративному виселенні, коли вважають, що заяви не відповідають дійсності; щоб докладно перевірити ці обставини, належало-б притягати членів Міськрад і до того таких членів, що за своїм фахом, попередньою роботою на підприємствах та освітою — цілком відповідали-б умовам, що потрібні для такого обслідування.

Тільки коли є об'єктивні умови, встановлені через таке обслідування, можна певною мірою усунути ті зловживання, що иноді трапляються в сучасній адміністративній практиці при переведенні виселення під ознакою „негайної потреби в використанні приміщення для безпосереднього призначення".

IV.

УМОВИ ТА РЕЧІНЦІ ДЛЯ ДОБРОВІЛЬНОГО ЗВІЛЬНЕННЯ ПРИМІЩЕНЬ.

(Арт. арт. 5—7 декрету та арт. 11 Інструкції).

На підставі арт. арт. 5—7 декрету з 31-VIII—1927 р., переводячи адміністративне виселення, треба додержуватися таких правил: виселяти з 1 листопада до 1 квітня не дозволяється, окрім випадків, коли установа, що вимагає виселення, надає виселюваним придатні для житла приміщення; виселюваним адміністративним порядком дається речінець найменш два місяці, щоб добровільно звільнити приміщення; скорочення зазначеного речінця, але не більш як до двох тижнів, припускається лиш за умовою надання виселюваним придатних приміщень [1]). Зазначений двохмісячний речінець вираховується відповідно до арт. 5 декрету „від часу коли виселюваним відібрано писану вимогу про виселення". Що це за вимога?

Це не та вимога, яку надсилається в копії виселюваним при порушенні справи про виселення, а та вимога, яку засновано на підставі затвердженої постанови про виселення. Це питання докладно з'ясовано в арт. 10 Інструкції, де зазначено, що вимогу про виселення можна надати тільки після ухвали відповідної постанови про виселення. Допіру після того, як ухвалено остаточну постанову про виселення, зацікавлена установа може вимагати виселення. Відтоді, себ-то з того моменту, коли дано до рук виселюваним цю вимогу, починається сплив зазначеного речінця. Як-же бути тоді, коли кінець цього речінця сполучується з забороненим періодом,— коли адміністративне виселення не припускається? Напр., вимогу про виселення дано до рук 10 вересня, а тому двохмісячний речінець повинен закінчитися 10 листопада, коли примусове виселення заборонено. Відповідь на це дає арт. 11 Інструкції, де зазначено,

[1]) Що-до вийнятків з цих правил, то про це буде зазначено далі.

що цей „заборонений“ період однаково стосується як до примусового, так і до наданого речінця для добровільного звільнення приміщень, — „себ-то сплив цього речінця починається тільки після 1 квітня“. Тому треба визнати, що коли хоч один останній день двохмісячного речінця припадає на заборонений для виселення період, то попередні один місяць і 29 днів у цей речінець не зараховується, а початок цього речінця треба пристосовувати до 1 квітня — і тому раніш, як 1-го червня, розпочати примусового виселення не можна.

Такі-ж наслідки повстають і тоді, коли постанову про виселення ухвалено буде в „забороненій період“ і в цьому випадкові сплив двомісячного речінця повинен початися допіру з 1 квітня.

Коли зацікавлена установа згоджується дати виселюваному придатне на житло приміщення, то й за цих умов виселювати не можна раніш, як за два тижні після відповідного повідомлення. Ці два тижні дається на те, щоб дати виселюваному змогу обізнатися з цим приміщенням, з'ясувати, чи відповідає воно житловим умовам та чи не має будь-яких хиб з санітарного боку.

Але є деякі вийнятки з вищенаведених правил: речінця для добровільного виселення не призначається, коли виселення провадиться з готелів, — не надається при виселенні робітників, що обслуговують домоволодіння, після звільнення їх з посади та при виселенні робітників з бараків, що їх приділено для тимчасового проживання; не надається цього речінця для осіб, що самовільно вселилися в приміщення (п. п. „б“, „л“, „м“, „н“, „о“ арт. 1 декрету з 31/VIII — 1927 р.). — При вимозі виселення з готелів за неуплату комірного адміністрація готелю повинна попередити житця про це за одну добу, а в инших випадках — при небажанні дати приміщення на дальший речінець — за 7 днів. Не поширюється на ці категорії мешканців і заборона виселювати протягом з 1 листопада до 1 квітня.

Вийняток з вищезгаданих правил встановлено також для будинків, що загрожують зруйнуванням або вимагають негайного ремонту, а так само для будинків військового урядництва. Відповідно до уваги арт. 11 Інструкції „правила, що-до неприпустимости виселення зараз після 1 квітня не поширюється на випадки невідкладного ремонту або загрозу зруйнуванням“. Тому гадаємо, що за цих випадків двохмісячний речінець може сполучуватись з „забороненим“ періодом, але в цей період до 1 квітня перевести виселення можна тільки за умовою постачання приміщення (арт. 7 декрету). Що-до будинків, закріплених за військовим урядництвом укупі з казармовими приміщеннями, то тут відповідно до декрету з 18-II — 1928 р. для добровільного виселення сторонніх осіб призначається не менш, як один місяць (але не більш за 3 місяці) незалежно від того, чи сполучується цей речінець з заборо-

неним періодом, чи ні, бо виселювані особи повинні звільнити приміщення за цих умов „незалежно від пори року". Справу цих пожильців поліпшено тільки в тому, що всім виселюваним, що належать до категорії трудящих, — повинно надавати придатні приміщення на житло (прим. до арт. 11 інструкції та арт. 1 і 2 постанови з 18-II — 1928 р. — Зб. Узак. 1928 р., № 4, арт. 48).

V.

НАДАННЯ ПРИМІЩЕНЬ ТА ПЕРЕВІЗНИХ ЗАСОБІВ ВИСЕЛЮВАНИМ.

(Арт. арт. 4, 8, 13 декр. і арт. арт., 4, 13, 19, 20 Інструкції).

Як загальне правило, особам, виселюваним адміністративним порядком, не надається відповідних приміщень: вони повинні протягом двохмісячного речінця, що їм призначається для добровільного звільнення, підшукати собі нові приміщення; коли це не буде зроблено, їх виселяється примусовим порядком.

Але є деякі категорії пожильців, що їх можна виселювати тільки за умовою надання їм придатних приміщень. Приміщення треба надавати, виселяючи осіб, що належать до комскладу Червоної Армії, а так само родин червоноармійців та осіб, що перебувають у терчастинах, або коли їх притягнено до допризовної підготови (арт. арт. 8 — 11 декрету з 31-VIII — 1927 року).

Надавати придатні приміщення обов'язково треба, виселяючи з казармових приміщень та з будинків військового уряду осіб, що належать до трудової категорії [1]).

Як вийняток, — декрет з 28-III — 1928 р. [2]) надає право виселювати з казармових приміщень на території АМСРР та прикордонних округ, не даючи виселюваним придатних приміщень, але за окремими про це постановами РНК АМСРР чи місцевих окрвиконкомів; в инших округах таке виселення (без надання приміщень) припускається з казармових приміщень у міських селищах за умовою, коли звільнювані приміщення призначається для самих лиш м у ш т р о в и х ч а с т и н Червоної Армії й військ ДПУ, для чого так само потрібна окрема постанова ОВК.

Другу категорію становлять н а у к о в і р о б і т н и к и, що їх з а р е є с т р о в а н о в Всеукр. Комітеті Допомоги вченим, члени Т-ва колишніх політкаторжан і інваліди війни й праці, герої праці й члени їх родин, а так само особи, нагороджені орденом „Трудовий Червоний Прапор УСРР". — Тут виселення допускається тільки за умовою надання рівновартних приміщень (арт. 13 декрету та постанова ВУЦВКУ з 17/IV — 1929 р. — Вісті ВУЦВК № 102 з 7/V — 1929 р.).

---

[1]) До цих категорій належить зарахувати членів професійних спілок, кустарів, ремісників, осіб вільної професії (див. арт. 20 Інстр.) та взагалі всіх осіб, що користуються виборчими правами (п. 4 декрету).

[2]) Див. увагу до арт. 12 декрету з 31-VIII — 1927 року.

Цей порядок, як надавати приміщення зазначеній категорії, не поширюється на випадки виселення з гостиниць, із приміщень, що вимагають негайного ремонту, на випадки самовільного захоплення приміщень та на виселення інвалідів робітників, що обслуговують домоволодіння (коли їх звільнено з посади відповідно до арт. 1 п. „л" декр. з 31/VIII — 1927 р.). Коли в одних випадках (виселення трудящих із будинків військового урядництва) треба надавати придатні приміщення, а в инших випадках закон зобов'язує, виселяючи деякі вищеперелічені категорії, надавати їм рівновартні приміщення, то слід з'ясувати, що саме належить розуміти під придатними та рівновартними приміщеннями. У законі немає жадних указівок з цього приводу. Примітка 1 до арт. 3 Інструкції НКВС каже про те, що, адміністративно виселяючи за випадків, зазначених в арт. 13 Інструкції, треба давати нову житлову площу за визначеною нормою. Норму цю визначається, як покликається примітка до арт. 13 Інструкції, відповідно до арт. арт. 17 і 19 постанови ВУЦВК і РНК з 29-II — 1928 р. „Про комірне й заходи до врегулювання користування житлом у містах і селищах міського типу". Але ця примітка стосується до арт. 13 Інструкції, де мова йде як про надання придатного на житло приміщення, так і про надання рівноцінних приміщень; значіння-ж цих понять „придатне на житло", „рівноцінне" — неоднакове.

Практика розвязує це питання так. Приміщення вважається за придатне на житло тоді, коли воно визнається за придатне з вимог санітарних, тоб-то — досить ясне, опалюване, і якщо своєю площею не менше за пересічну фактичну норму даного залюдненого пункта. За рівноцінне вважається таке приміщення, що не гірше за те, з якого виселяють. Наприклад, — не можна вважати за рівноцінне приміщення без водогону або каналізації, коли в переднішому приміщенні і водогін, і каналізація були; не можна приміщення на околиці міста вважати за рівноцінне тому, що міститься в центрі міста. Практика припускає також компенсацію незручностей нової кватири зручностями, яких не було в давнішій кватирі. Наприклад, приміщення з водогоном і каналізацією, але без електрики, можна вважати за рівноцінне за однакових инших умов приміщенню з електрикою, тільки без каналізації та водогону. Площа рівноцінного приміщення повинна відповідати нормі, зазначеній у законі „Про комірне . . .", тоб-то 3 кв. саж. на кожного мешканця кватири, з правом відповідальних робітників на додаткову площу, або якщо кватира, з якої виселяють, була менша за норму, то нове приміщення повинно бути своєю площею не менше за передніше.

Як бути в таких випадках, коли виселюваний, як кватиронаймач, належить до нетрудової категорії, а між членами його родини є трудящі, або навпаки: виселюваний є трудящий, а між членами його родини є нетрудящі? Чи слід, надаючи придатні приміщення, вилу-

чати нетрудящих — членів родини? На підставі загального змісту арт. 8 та 9 декрету з 31-VIII — 1927 року та декрету з 30-III — 1928 року, де про виселюваних згадується „вкупі з їх родинами“ (див. додаток № 3), треба визнати, що закон під виселюваним розуміє власника приміщення, себ-то кватиронаймача, — що родини цих осіб підлягають тим умовам, які встановлено для зазначених наймачів: коли наймач трудящий, то приміщення треба надати йому відповідно до складу його родини, незалежно від того, чи є в складі її нетрудящі, й навпаки, — коли цей наймач є непман, то він підлягає виселенню без надання приміщення незалежно від того, чи є в його родині трудящий [1]). Таке тлумачення цілком відповідатиме арт. арт. 155 — 156 Цив. Кодексу що-до розірвання умов наймання приміщень судовим порядком.

Отож особам, що належать до категорії трудящих, надається придатні приміщення тільки виселяючи з військових будинків (окрім випадків, коли буде спеціяльна постанова ОВК про виселення з казармових приміщень без надання таких приміщень) — чи виселяючи з скороченням речінця для добровільного виселення до 2-х тижнів, чи виселяючи в період часу від 1 листопада до 1 квітня.

Особам, що належать до складу Червоної Армії, або їх родинам, виселяючи обов'язково надається відповідні приміщення в усіх випадках, окрім виселення з готелів та коли приміщення зайнято самовільно [2]). Виселяючи наукових діячів, героїв праці, к. політкаторжан, інвалідів війни та праці, то-що (арт. 13 декрету), надавати їм рівновартні приміщення треба обов'язково, окрім тих випадків, коли виселяють з нагоди переведення негайного ремонту будинків та виселення з гостиниць.

Хто-ж повинен надавати виселюваним придатні або рівновартні приміщення? Коли таке надання є обов'язкове (військові службовці, політкаторжани, інваліди, наукові робітники, — див. арт. арт. 8 — 12 та 13 декрету), то згідно з арт. 19 Інструкції воно покладається на органи місцевого господарства (комгоспи); а коли в їхньому розпорядженні вільних приміщень немає, то надання приміщень покладено на ті установи, що на їхню користь виселення провадиться.

Коли-ж та чи инша установа бажає звільнити приміщення з скороченням двохмісячного речінця, встановленого для добровільного виселення, або коли вона хоче виселити в т. зв. „заборонений“ період (з 1/XI до 1/IV), то вона повинна сама надати виселюваним відповідні (придатні або рівновартні) приміщення, причому в цьому

---

[1]) Правила про постачання приміщень поширюються тільки на вищезазначених осіб разом з їх родинами; піднаймачам, що їх вселено за згодою цих осіб, — постачати приміщення не треба.

[2]) Відповідно до арт. 8 декрету таке постачання ніби-то обов'язкове не тільки при ремонті або руйнуванні будинків, а навіть і при виселенні з приміщень, зайнятих самовільно, що безперечно є наслідок кодифікаційного недогляду.

випадкові приміщення надається всім без вийнятку виселюваним, включаючи й нетрудові елементи, відповідно до арт. 7 декрету.

Що-до виселення з будинків військового урядництва, то на підставі арт. 13 Інструкції від військових органів вимагається, щоб виселюваних було розміщено насамперед у тому вільному житловому фонді, що є в їхньому розпорядженні в межах даного міста; додаткові приміщення для виселюваних повинен надавати орган комгоспу. Останніх звільнюється від надання приміщень тільки за окремими постановами окрвиконкомів, коли не можна буде виявити окрему площу для виселюваних протягом часу, призначеного для добровільного виселення; але це стосується тільки до казармових приміщень, коли їх призначено для розташування муштрових частин.

Незалежно від цього закон покладає на зацікавлені установи та підприємства постачати всім виселюваним — трудящим (що мають виборчі права до Рад — арт. 4 декрету) — потрібні кошти на перевіз хатнього майна, або перевізні засоби (п. „ж" арт. 4 Інструкції), коли виселюваний вибирає домівку в тому селищі, де його виселяють. — Зрозуміло, що це правило поширюється й на випадки переселення, звязані з наданням придатних або рівноцінних приміщень.

Під міським селищем слід розуміти межі міста разом з приєднаними до нього місцевостями (околицями).

Вважаючи на особливі умови сільського побуту та маючи на увазі, що на підставі положення про Сільради можна приєднувати дрібні селища до Сільрад, що існують у центральному селищі, — треба визнати, що перевізні засоби або кошти на них треба видавати за рахунок зацікавлених установ і тим виселюваним, що вибирають домівку взагалі в межах сільської адміністративної одиниці.

За загальним змістом закону (арт. 4 декрету) таке постачання перевізних засобів поширюється на всі випадки адміністративного виселення трудящих включно з виселенням з приводу ремонту або зруйнування будинків, виселенням робітників, що обслуговують домоволодіння, то-що. Тільки виселяючи з приміщень, зайнятих самовільно, зазначена пільга не застосовується.

Коли виселення провадиться з будинків Нар. К-ту Шляхів, то службовцям цього К-ту та тим, що працюють на залізницях, надається безплатний переїзд разом з членами їхніх родин та безплатний перевіз хатнього майна до місця нової їх оселі, але не далі, як на 535,7 клм. від місця їхньої колишньої домівки. (Прим. до арт. 4 декрету).

Нарешті, ще слід зазначити, що відповідно до арт. 4 (п. „ж") інструкції виселювані (трудящі) мають право вимагати від відповідних установ та підприємств, що на їхню користь виселення провадиться, — компенсації за ремонти, встаткування та поліпшення того приміщення, що вони його звільнюють;

із змісту примітки 2 до арт. 4 Інструкції, що вимагає показувати виселюваним приміщення, які їм надається, „щоб встановити відповідні компенсації", треба визнати, що виселювані мають право вимагати компенсації за усунення тих хиб у приміщеннях, які їм надається в передбачених у законі випадках. Але невиплата цих компенсацій у встановлений для звільнення приміщення речінець не припиняє виселення; всі суперечки з приводу виплати компенсації треба розвязувати судовим порядком.

VI.

ПЕРЕВЕДЕННЯ ПРИМУСОВОГО ВИСЕЛЕННЯ.

(Арт. арт. 21, 22, 24 Інструкції).

Примусове виселення припускається тоді, коли виселювані особи не звільняють приміщення в речінець, призначений для добровільного виселення. Але-ж до вжиття примусових засобів на відповідні органи, які ухвалили чи затвердили постанову про виселення (окрадмінвідділи та райадмінвідділки) — покладається перевірити наявність підстав для фактичного переведення адміністративного виселення відповідно до вимог закону та інструкції (арт. 21 інструкції) [1]). Навіщо встановлено цю перевірку? Здавалось-би, що коли постанову вже ухвалено та затверджено, нової перевірки адміністративні органи робити не повинні. На нашу думку, така перевірка потрібна в звязку з тим, що за час між ухвалою постанови про виселення та переведенням її в життя, — себ-то за термін призначений для добровільного виселення, — становище може змінитися: пожильця може бути притягнено до лав Червоної Армії; установу, що вимагала виселення, може бути зліквідовано; може виявитися непридатність на житло тих приміщень, що треба надати виселюваним, то-що. Отже після такої перевірки відповідний адмінвідділ на заяву зацікавленої установи доручає місцевим органам міліції перевести виселення. На органи міліції покладається тільки стежити за тим, щоб виселення провадилося відповідно до закону та ухваленої постанови; технічно-ж виселення виконують робітники, що їх дає зацікавлена установа (прим. 2 до арт. 22 Інструкції). Про переведення виселення органи міліції складають у присутності двох понятих, представника відповідної установи та самих виселюваних протокол, де зазначається день, місяць і рік, коли провадиться виселення, звільнюване приміщення, виселювані особи, засоби, вжиті підчас виселення, та заяви, що їх

---

[1]) Треба визнати, що в арт. 21 Інструкції помилково зазначено, що цю перевірку повинні на території районів провадити райвиконкоми, бо на підставі арт. 33 (п. „а") декрету з 31/VIII — 1927 р. постанови про виселення за зазначених умов ухвалюють райадмінвідділки; райвиконкоми-ж тільки затверджують ці постанови.

поробили підчас виселення самі виселювані або зацікавлені особи та установи, а так само поняті [1]).

Зазначеного протокола треба приєднувати до справи відповідного адміністративного відділу про виселення. Коли примусове виселення обумовлено наданням виселюваним відповідних приміщень та перевізних засобів, то виселення припускається тільки після виконання зазначених умов. Тому, коли виселювані заявили заперечення з приводу непридатности цих приміщень, або про їх антисанітарне становище, тоді, гадаємо, виселення можна перевести тільки після попереднього обслідування цих приміщень за участю органів санітарного догляду. Але, як уже було раніш зазначено, виселення може провадитися не тільки за постановами адміністративних органів, а окрім того ще й за постановами військових органів, органів ДПУ та органів транспорту (з будинків, що належать зазначеним установам). Якщо виселення переводять військові органи — примусове виселення фактично провадять органи міліції; до цих-же органів мають право вдаватися й урядові особи транспорту (залізниць), коли для безпосереднього виселення повставатимуть будь-які перешкоди (арт. 22 Інструкції). Оскільки відповідно до пункту „е“ арт. 24 Інструкції — в протоколі про виселення треба зазначити між иншим „заяви зацікавленої (у виселенні) установи“, — тому треба визнати, що й у тому випадку, коли органи військового уряду та транспорту притягають міліцію до переведення примусового виселення, — зазначеного протокола повинні складати органи міліції, а не представники відповідної зацікавленої установи.

VII.

ОСКАРЖЕННЯ ПОСТАНОВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ВИСЕЛЕННЯ.

(Арт. арт. 33 та 15 декрету та арт. арт. 4, 7, 27 Інструкції).

На підставі арт. 33 декрету з 31-VIII — 1927 р. постанови Окрадмінвідділів або Райадмінвідділків про виселення пожильців з гостиниць, робітничих бараків, та осіб, що самовільно зайняли приміщення, а так само будинкових робітників з приміщень належних державним установам і підприємствам, професійним, партійним, кооперативним та громадським організаціям, — є остаточні. Постанову зазначених органів про виселення в инших випадках, передбачених у законі (виселення державними установами і підприємствами сторонніх осіб з приміщень, що їх призначено для безпосереднього користування зазначеними організаціями, виселення для ремонту або

[1]) Арт. 24 Інструкції вимагає також зазначити в протоколі відповідні артикули декрету з 31-VIII — 1927 р. та Інструкції, що на їх підставі припущено виселення; але-ж гадаємо, що тут доцільніше покликатися на відповідну постанову про виселення, де між иншим треба зазначати ті арт. арт. декрету та інструкції, що на їх основано цю постанову.

BIBLIOTEKA
Zakładu Administracji Publicznej
Uniwersytetu Wrocławskiego

зруйнування, виселення з міліційських та студентських гуртожитків та навчальних, лікарських, наукових установ, то-що), — мають затверджувати міськради або райвиконкоми.

Виселення з будинків Військвіду та Народн. К-ту Шляхів ухвалюють органи, що їм це право надали відповідні Комісаріяти. Для подачі скарг на ці постанови закон встановлює тижневий речінець з дня доручення виселюваним копії постанови про виселення [1]). В той-же самий речінець оскаржують постанови й зацікавлені установи, коли в виселенні буде відмовлено, але сплив цього речінця повинен починатися з того дня, коли ця постанова стала їм відома.

За загальним правилом, — подача скарги од виселюваних *не припиняє виселення*, але-ж від органу, що розвязує скарги, залежить чи продовжити речінець виселення, чи припинити виселення, аж поки остаточно буде розвязано справу (арт. 15 декрету).

Які-ж це органи, що повинні розвязувати скарги на постанови про адміністративне виселення? За такі органи треба визнавати: для остаточних постанов адміністративних відділів ОВК про виселення в межах міст, що правлять за окружні центри, — Президії міськрад; для остаточних постанов адміністративних відділків тих райвиконкомів, де немає міськрад, — Президію райвиконкому; для постанов Райадмінвідділків про виселення в межах тих міст, де є міськради, — президії цих міськрад; для постанов Райадмінвідділків про виселення в сільських місцевостях — Президію РВК; для постанов відповідних органів Наркомшляхів та Військвіду — ті вищі установи, яким відповідні Наркомати доручили розглядати ці скарги (прим. 1 до арт. 4 Інструкції).

Оскільки досі такого спеціяльного призначення цих органів не було, — скарги треба подавати в останньому випадкові до тих вищих органів, яким підпорядковані органи, що видають розпорядження про виселення.

Що-до постанов адміністративних органів, що їх мають *затверджувати* міськради, то скарги на такі постанови належить подавати до Окрвиконкому, коли постанову затвердила міськрада окружного центру, або до Райвиконкому — на постанови міськрад районових центрів (арт. 16 полож. про міськради, — Зб. Узак. 1927 р., № 51 — 52, арт. 214). На постанови, що їх затвердили РВК, скарги подається до Окрвиконкому. Зазначені скарги подається або безпосередньо до міськради, чи до відповідного райвиконкому, або через відповідні адмінвідділи, коли оскаржується до міськради або до РВК остаточна постанова Адмінвідділу, чи Райадмінвідділку.

Питання про *продовження речінця для виселення* або про припинення виселення не має актуального значіння, оскільки речінець для доброхітного звільнення приміщень встановлено двох-

[1]) Як вийняток, для оскарження постанов про виселення з гостиниць (готелів) встановлено трьохденний речінець (прим. до арт. 15 декрету).

місячний, а скаргу подається в тижневий термін. Воно може вживатися тільки в випадках переведення негайного виселення (виселення самовільних пожильців, або пожильців гостиниць) і залежить цілком „від органу, що розвязує скаргу“ (арт. 15 декрету).

Як зазначено, — для оскарження встановлено тижневий речінець. А чи можна скаржитися, коли цей речінець буде пропущено? Які наслідки будуть од цього? Чи треба в цьому випадкові порушувати справу про поновлення зазначеного речінця? Коли скаргу подано пропустивши зазначений речінець, від вищого органу залежить розглянути скаргу в порядкові догляду й, коли закон справді порушено, цей вищий орган повинен скасувати постанову незалежно від того, що скаргу подано, пропустивши тижневий речінець. Різницю між оскарженням у встановлений речінець та після цього речінця можна уявити тільки в тому, що коли скаргу подано своєчасно, вищий орган повинен розглянути скаргу всебічно, обмірковуючи всі обставини справи як по суті, так і відповідно до вимог закону (п. „д“ арт. 7 Інструкції), а коли скаргу подано після встановленого речінця, вона може бути розглянена за розсудом вищого органу тільки з формального боку в межах встановлення, були чи не були будь-які порушення закону.

Але незалежно від оскарження в загальному порядкові (себ-то до вищої адміністративної інстанції), закон передбачає ще порядок оскарження в той-же речінець через органи прокурорського догляду. Правда в законі (арт. 15 декрету) зазначено, що до прокуратури належить удаватися тільки з заявами „про припинення виселення“. В тому випадкові, коли прокурор визнає, що закон порушено, він повинен опротестувати постанову про виселення протягом тижня від дня одержання заяви. Протест надсилає прокуратура до тих установ, яким доручено розвязувати скарги на постанови про адміністративне виселення, причому подача протеста припиняє виселення. А коли-б протест було не завдоволено, прокуратура має право вдатися до вищого виконкому відповідно до арт. 39 Адм. Кодексу.

Відповідно до арт. 27 Інструкції, обмежений речінець (7 днів) для подання скарг стосується тільки до випадків оскарження самих постанов про адміністративне виселення. За всіх инших випадків виселювані зберегають належне їм право подавати скарги до органів прокуратури на всякі неправильні й незаконні вчинки установ та урядових осіб, що провадять виселення. Але незалежно від органів прокуратури закон (арт. арт. 520 — 528 Адмін. Кодексу) надає право оскаржувати чинності місцевих органів до вищих адміністративних органів або безпосередньо, або через той орган, що його вчинки оскаржується. Тому слід визнати, що скарги на вчинки органів міліції, зроблені підчас обслідування умов для виселення або підчас технічного проведення його, можна теж подавати до тих органів, яким ці службові особи безпосередньо підпорядковані.

VIII.

АДМІНІСТРАТИВНЕ ВИСЕЛЕННЯ ЧЕРЕЗ РЕМОНТ І ЗРУЙНУВАННЯ БУДИНКІВ.

(Арт. арт. 1 п. „и“, 5—7, 13 декр.; арт. арт. 5, 6, 11, 24 та 25 інструкції).

Адміністративне виселення через ремонт та зруйнування будинків — це є єдиний вийняток, коли вимагати виселення надано право не тільки державним, кооперативним та громадським організаціям, але й приватним власникам та орендарям будинків [1]). На підставі арт. 1 (пункт „и“) декрету з 31-VIII — 1927 р., таке виселення припускається тільки тоді, коли потрібен невідкладний ремонт, що його не можна перевести, не виселивши пожильців, а так само з будинків, що їм загрожує обвал, якщо треба негайно зруйнувати або відбудувати будинок.

Істотна різниця виселення підчас ремонту від инших випадків виселення є в тому, що на час ремонту приміщення залишаються за виселюваними без оплати комірного, а по закінченні ремонту їх треба знову передати колишнім пожильцям. Що-до виселення, яке провадиться підчас зруйнування будинків, то тут, зрозуміла річ, власник по відбудуванні нового будинку не повинен постачати колишнім пожильцям приміщення.

У звязку з житловою кризою, що дуже гостро почувається за сучасних умов у наших міських поселеннях, — в адміністративних установах порушується безліч справ про виселення через необхідність чи то одремонтувати, чи зруйнувати будинок. Оскільки, як зазначено, такого виселення мають право вимагати всі власники будинків, спостерегається, що власники та орендарі вчиняють зловживання, намагаючися таким способом позбутися небажаних та некорисних для них пожильців. Ремонт провадиться за таким планом, що цілком руйнує колишні приміщення та одбирає змогу колишнім пожильцям знову дістати відповідні приміщення. Ремонт навмисне затягається на довгий термін, щоб відбити у виселюваного всяке бажання мріяти про поворот йому приміщення. Таке-ж саме явище спостерегається тоді, коли вимагають зруйнувати будинок. Після виселення власник, спекавшися пожильців, часто й не розпочинає ламати будинок, а на крайній випадок провадить невідкладне ремонтування, покликаючись на брак коштів для зруйнування, — та заселяє приміщення иншими пожильцями. Зайва річ казати, що ці умови гостро відбиваються найбільше на незаможній та робітничій людності, що перебуває у цих будинках. Тому, щоб усунути зазначені явища, треба вживати рішучих заходів, точно додержуючись законих вимог. Зупинимося тепер на головних умовах, що їх треба дотримуватися, виселяючи з зазначених будинків.

[1]) Другий такий вийняток являє собою виселення осіб, що самовільно зайняли приміщення (див. розд. IX); тут теж вимагати виселення мають право окрім держустанов ще приватні власники та орендарі.

1. Негайне зруйнування та невідкладний ремонт.

Як було зазначено, на підставі закону адміністративно виселяти можна тільки з тих будинків, що вимагають невідкладного ремонту, або негайного зруйнування, коли будинок загрожує завалитися. Отож, не всяка потреба в ремонті, навіть капітальному, може бути за підставу для виселення, а тільки потреба в негайному ремонті, що без нього залишити надалі будинок не можна, оскільки будинок без цього ремонту може завалитися. З другого боку — загроза завалитися є основна умова, щоб перевести виселення з приводу зруйнування будинку. Всі ці умови повинні бути докладно з'ясовані в акті обслідування, що його складають „органи технічно-адміністративного догляду". В примітці до арт. 25 Інструкції пояснюється, що ці акти складає окружний інженір або техник місцькомгоспу. Коли Місцькомгосп є сторона в справі, що зацікавлена в виселенні, тоді переведення огляду слід покладати на окружного інженіра. Ці акти технічного огляду треба складати в присутності не тільки власника будинку, а й осіб, що підлягають виселенню, оскільки останнім надано право за арт. 6 Інструкції надсилати до адміністративного відділу, що ухвалює відповідну постанову про виселення, свої завваження з цього приводу. Можливо, що питання про негайне зруйнування загроженого будинку порушує не власник, а органи адміністрації. Коли по виселенні власник відмовляється виконувати потрібні для зруйнування роботи, тоді, гадаємо, перевести ці роботи можна на підставі арт. 159 Адмін. Кодексу в порядкові „виконання коштами зобов'язаного", якщо становище будинку загрожує громадській безпеці. Ще треба завважити: під будинками, що їх передбачає вищезазначений закон, слід розуміти тільки ті, які на даний момент можуть завалитися; тому вимога про виселення в звязку з тим, що будинок може завалитися згодом у звязку з переведенням будь-якого планування міста, улаштування нової вулиці або водоканалу та инших споруджень загального користування, — неможливо, тут адміністративне виселення може бути переведене тільки в порядкові вилучення цих будинків разом з садибами для державних потреб відповідно до закону з 18-VII — 1928 р. (Зб. Узак. 1928 р., № 21, арт. 184).

2. Речінець для переведення виселення.

Чи поширюються на випадки виселення через ремонт або зруйнування будинків правила (арт. арт. 5—7 декрету) про надання виселюваним двохмісячного речінця, щоб добровільно звільнити приміщення, та про неприпустимість виселення з 1-го листопада до 1 квітня? — На підставі закону зазначені правила треба застосувати й виселяючи через ремонт та зламання будинків. Безперечно, це суперечить загальній меті переведення негайного ремонту або

зламання будинку, що є в загрозливому стані. Коли ремонт треба виконати „негайно“, коли будинок треба зламати через те, що він може завалитися, — через що є загроза загальній безпеці, — то відкладати виселення на той час, аж поки закінчиться зазначений двохмісячний речінець, неможливо. — Неможливо так само заперечувати проти виселення в період з 1-XI до 1-IV, себ-то протягом п'ятьох місяців, коли є отакі загрозливі умови. Але закон — є закон. Дотермінове виселення, а так само виселення в заборонений період припускається тільки за умовою дати виселюваним відповідні приміщення (арт. 7 декрету). — Згідно з приміткою до арт. 11 Інструкції НКВС з 30-III—1928 р. припускається, ремонтуючи або ламаючи будинок, тільки такий вийняток: коли двохмісячний речінець закінчиться в заборонений період, то не треба надавати з 1 квітня знов два місяці для виселення, а можна виселити зараз-же після 1-го квітня (не надаючи відповідних приміщень), або до 1 квітня (надаючи ці приміщення).

Коли виселити через ремонт треба негайно, то насамперед треба розмістити виселюваних в инших частинах будинку; коли-ж перевести таке переселення не можна, то відповідна особа або установа повинна підшукати всім виселюваним перед тим, як закінчиться двохмісячний речінець, особам відповідні приміщення. По закінченні цього речінця виселюваним приміщення не надається, але за ними залишаються їхні колишні приміщення, і за час ремонту комірне з них не стягається. Коли-ж їх переселяють в инші приміщення того самого будинку, то, зрозуміла річ, комірне можна стягати тільки відповідно до приділеної для них нової площі. Коли будинок треба зламати, не чекаючи наступного літнього сезону (з 1 квітня), а власник відмовляється підшукати відповідні приміщення, то тут, щоб запобігти загальній небезпеці від зруйнування будинку, адміністративні органи мають право виселити пожильців „коштами зобов'язаного“, себ-то власника, відповідно до арт. 159 Адм. Кодексу.

3. Постачання виселюваним приміщеннів.

Як уже зазначено, переводячи негайний ремонт, треба вжити заходів до того, щоб розмістити виселюваних по инших частинах будинку, — ба навіть у квартирах инших пожильців. В інструкції до цього зроблено поясніння, що таке переселення треба провадити, додержуючи норм ущільнення, — себ-то можна переселювати тільки на лишки житлової площі, що є у цих пожильців, і до того „в формі окремої кімнати“ (арт. 25 Інструкції). З цих лишків провадиться тимчасове адміністративне виселення мешканців з поверненням їм „цих лишків після вчинення невідкладного ремонту“. Встановити можливість та порядок такого розміщення повинні адміністративні органи перед тим, як ухвалити постанову про виселення, за вказівками зацікавленої установи чи особи. Тут ми маємо подвійний

порядок адміністративного виселення: з одних приміщень виселяють, щоб перевести ремонт, а з других — порядком тимчасового ущільнення квартиронаймачів. Чи треба ухвалювати дві постанови про виселення, чи одну? Чи користуються ті пожильці, що їх тимчасово позбавляється лишків житлової площі, правом захищати свої інтереси, відповідним способом оскаржуючи постанови адміністративних органів? Чи треба їм давати до рук копії заяв про виселення відповідно до арт. 5 Інструкції?

На нашу думку, в цих випадках ухвалюється тільки одна постанова про виселення пожильців обох категорій. Що-до виконання формальних вимог підчас виселення таких тимчасових пожильців, коли право оскарження їм належить, то це питання треба розвязати позитивно, бо в законі жадних вийнятків з загальних правил про порядок оскарження при переведенні такого тимчасового виселення не зроблено.

Що-до можливости розселювати пожильців підчас ремонту по инших будинках тієї-ж садиби або об'єднаного житлокоопу, ущільнюючи пожильців цих будинків, то це питання треба розвязати в негативному розумінні, оскільки за п. „и" арт. 1 декрету з 31-VIII 1927 р. таке переселення передбачається тільки за часткового ремонту будинку та припускається „в инших частинах приміщення", що його ремонтується, а поширене тлумачення цього декрету за арт. 1 Інструкції — „в жадному разі не допускається".

Але-ж сподіватися не тільки на вилучення лишків площі для виселюваних, а й взагалі на розселення пожильців за сучасних скрутних житлових умов сливе неможливо. Тому здебільшого виселення доводиться провадити по-за межами домоволодінь, а саме — не надаючи виселюваним приміщень, коли воно провадиться після упливу двохмісячного речінця й до того не раніш од 1 квітня (арт. 11 Інструкції), або надаючи приміщення коштом власника, коли воно провадиться перед закінченням цього речінця або в заборонений період. Тут слід зазначити, що наукові діячі, політкаторжани, герої праці, то-що, яким, виселяючи в загальному порядкові, треба надавати рівновартні приміщення, при виселенні з приміщень, „що потрібують невідкладного ремонту", — жадними пільгами не користуються (арт. 13 декрету). Але з дослівного змісту арт. 13 декрету, де зазначено, що виселення цих осіб „на загальних підставах" провадиться тільки тоді, коли переводиться ремонт, — слід зробити висновок, що коли це виселення треба провадити через зламання будинків, надавати рівновартні приміщення не обов'язково.

Так само треба зазначити, що відповідно до арт. 8 декрету, коли виселяють через необхідність ремонтувати або зламати будинок осіб командного складу Червоної Армії, залишається в силі загальне правило про постачання їм придатних приміщень. Це-ж правило, згідно з арт. 9 — 11 декрету, поширюється також на родини

червоноармійців та на осіб, що перебувають у терчастинах, або тих, що їх притягнено до допризовного підготування.

Нарешті, слід зазначити, що виселяючи через те, що доводиться ремонтувати або ламати будинки, постачати виселюваним перевізні засоби треба на загальних підставах.

4. Поворотне вселення пожильців.

З приводу поворотного вселення пожильців у колишні приміщення після ремонту сучасна практика висовує такі питання:

а) Коли по закінченні ремонту власник відмовляється надати колишні приміщення тимчасово виселеним наймачам, то чи можна поворотно вселяти їх адміністративним порядком?

Оскільки за декретом з 31-VIII—1927 р. передбачається тільки адміністративне виселення (а не вселення), до того-ж таке виселення обмежується тільки переліченими в законі випадками,— гадаємо, що повернути цим пожильцям їхні колишні приміщення можна тільки судовим порядком.

б) Які наслідки повстають тоді, коли, ремонтуючи приміщення, їх буде перебудовано й вони ані площею, ані загальним улаштуванням не відповідатимуть колишнім приміщенням (наприклад,— площу деяких кімнат зменшено; з декількох кімнат зроблено велику залю, кухню знищено, то-що?) Коли власник допуститься таких зловживань, користувачі колишніх приміщень мають право вимагати, щоб їм передано судовим порядком відповідну житлову площу та примусово перебудовано її коштом власника відповідно до попереднього становища.

в) Чи застосовують поворотне вселення в тих випадках, коли будинок було зруйновано та знову відбудовано?

Поворотно вселяти можна тільки тоді, коли будинок ремонтують; після того-ж, як його зламано й натомість збудовано новий будинок, колишні пожильці прав на одержання приміщень у новому будинкові не мають.

г) Коли виселюваних пожильців було розміщено в инших приміщеннях того самого будинку, то яким порядком власники цих приміщень можуть виселити зазначених пожильців, якщо ремонт їхніх колишніх приміщень уже закінчено?

Тут так само не можна виселити таких пожильців адміністративним порядком, бо цього в законі не передбачено; а можна домагатися виселення тільки в судовому порядкові.

5. Формальний порядок, як розвязувати справи про виселення.

Щоб виселити з будинків, які мають бути негайно одремонтовані або зламані,— треба порушити справу в відповідному адмінвідділі ОВК, або в адмінпідвідділкові РВК на загальних підставах:

подаючи заяву, копії її має бути дано до рук виселюваним за їхніми розписками; останні мають право подавати до відповідного Адмінвідділу свої завваження, або заперечення; до таких заяв про виселення треба додавати відповідного акта про те, що приміщення оглянули органи технічно-адміністративного догляду; постанови про виселення мають затверджувати відповідні міськради або райвиконкоми; по затвердженні постанови копію її має бути дано до рук виселюваному й призначено двохмісячний речінець, щоб протягом його добровільно звільнити приміщення, або надано скорочений речінець (не менш од двох тижнів), щоб переселитися в порядкові розміщення в инших приміщеннях того самого будинку. Примусово виселяють органи міліції на загальних підставах; про переведення виселення складається протокол порядком зазначеним в арт. 24 Інструкції.

Треба ще зазначити, що відповідно до змісту арт. арт. 1 (п. „и“) 2 та 3 декрету виселяти через ремонт або зламання будинків треба на підставі постанов адміністративних органів у всіх без вийнятку випадках, — навіть і тоді, коли будинки належать військвіду та наркомшляхів.

6. Виселення та право забудови.

Часто-густо трапляються випадки, коли треба адміністративно виселяти з тих будинків, що містяться в садибах, зданих під відбудування на праві забудови, або з напівзруйнованих будинків, що потрібують добудування відповідно до умови про забудування, коли в цих будинках перебувають ті чи инші пожильці. — Буває й так, що перебудувати зруйнований будинок за затвердженим планом жадним способом не можна, не зламавши суміжного в тій самій садибі будинку, де живуть пожильці. — У цих випадках виселяти адміністративним порядком можна тільки тоді, коли технічний огляд встановить, що будинкові загрожує зруйнування, а через те негайно треба зламати будинок. Коли-ж таких ознак немає, — коли ламати будинок вимагають господарчі міркування, — переводити адміністративне виселення не можна. Тут виселяти можна тільки за згодою з пожильцями. Те-ж саме треба зазначити й що-до відремонтування напівзруйнованих будинків. Коли треба добудувати будинок, а на те доводиться звільнити його пожильців, — адміністративно виселяти можна за умовою, що виселюваним буде повернено їхні колишні приміщення. Коли-ж треба цілком перебудувати будинок за новим планом, а за ним попередні приміщення буде знищено, отож і повернути їх пожильцям буде неможливо, — то за таких умов для адміністративного виселення жадних законних підстав немає.

Заперечуючи проти таких міркувань, покликаються часом на те, що такий суворий підхід, — таке „бюрократичне“ тлумачення закону гальмує розвиток житлового будівництва та суперечить державним

інтересам. Проти цього треба завважити, що договір забудови складається за згодою обох сторін: складаючи його, береться на увагу становище будинків, мають братися на увагу і права пожильців, що в них перебувають. І оскільки забудівникові надається право наймодавця, остільки на нього переходять і всі обов'язки що-до наймачів, які перебувають у зазначених будинках.

Поширювати-ж адміністративне виселення на випадки, не передбачені в декреті з 31-VIII — 1927 р. — заборонено (арт. 1 Інструкції НКВС з 30/III — 1928 року.

IX.

САМОВІЛЬНЕ ЗАЙМАННЯ ЖИТЛОВИХ ПРИМІЩЕНЬ.

(Арт. арт. 1 п. „м" 4, 7, декрету; постанова НКЮ з 12/III — 1927 р.; інструкція НКЮ і НКВС з 20-VII — 1928 р.).

Постановою ВУЦВК'у та РНК 11 липня 1928 р. „Про затвердження устави про належні державі будинки" (Зб. Узак. 1928 р., № 18, арт. 166) в основний декрет про адміністративне виселення з 31-VIII — 1927 р. внесено додаток до арт. 1-го п. „м" про те, що адміністративно виселяти можна „з житлових приміщень, самовільно зайнятих без згоди органів, від яких належить надання цих приміщень за випадків, коли цю згоду передбачено законом і коли вимогу про виселення осіб, що самовільно вселилися, подано не пізніш як протягом місяця з дня самовільного вселення їх" [1].

На жаль, через те, що цю новелу зредаговано невиразно, на практиці повстає безліч непорозумінь, коли доводиться адміністративно виселяти самовільних пожильців і це має дуже шкідливі наслідки.

Насамперед повстає питання, чи поширюється ця новела на всі випадки самовільного вселення включно з приватними (денаціоналізованими) будинками та приватними квартирами окремих пожильців? По-друге, непорозуміння повстають ще й з приводу того, що саме належить розуміти під самовільним вселенням?

Коли вдамося до точного змісту зазначеного артикулу в тій редакції, в якій його приєднано до декрету з 31-VIII — 1927 р., то муситимемо визнати, що адміністративно виселяти треба в усіх випадках, коли приміщення заселено самовільно, незалежно від того, в чийому користуванні вони перебувають. П. „м" арт. 1 декрету в вищенаведеній редакції жадних обмежень з цього приводу не вста-

[1]) Відповідно до арт. 24 Інструкції НКВС та НКФ з 10 січня 1929 р. „Як прикладати уставу про належні державі будинки у містах і селищах міського типу" (Зб. Зак. та Розп. УСРР за 1929 р., відд. II, № 6, арт. 19) — виселення в адміністративному порядкові за п. „м" арт. 1 декрету з 31/VII — 1928 р. провадиться також — „з приміщень спеціяльного житлового фонду, що їх замешкає будь-хто по складенні належного акту без дозволу органу, що здає ці приміщення".

новлює. Але в деяких адмінвідділах цей пункт застосовують лиш у тих випадках, коли житловою площею порядкують державні органи, житлокоопи, професійні та партійні організації. Його не повинно поширювати на приміщення, що перебувають у користуванні приватних власників або орендарів будинків.

На чому можна обґрунтувати такий висновок?

Його можна підтримувати такими міркуваннями: зазначений додаток до закону про адміністративне виселення вміщено в декреті про належні державі будинки, а тому цього пункта слід застосовувати тільки до націоналізованих будівель; у зазначеному пункті передбачається виселення тільки тоді, коли немає „згоди органів, від яких належить надання приміщень", тому тут передбачаються не окремі орендарі або власники будинків, а установи та організації, що розпоряджаються приміщеннями через свої відповідні органи.

З цього погляду ні приватні власники та орендарі будинків, ні навіть приватні квартиронаймачі тоді, коли сторонні особи захоплять належну їм житлову площу, не мають права вимагати, щоб свавільних пожильців було виселено адміністративним порядком; таке виселення можна провадити тільки судовим порядком; і тільки тоді, коли була „очевидна сваволя" (самовільний пожилець викидає речі з приміщення, чіпляє на двері колодку, не пускає власника чи наймача до приміщення), вони мають право вдатися до міліції по допомогу в порядкові постанови НКЮ з 12/III — 1927 р. (див. далі). Цей погляд неправильний. Усувати „очевидну сваволю" органи міліції можуть незалежно від того, в націоналізованому чи в денаціоналізованому будинкові вчинено таку „сваволю". Сам закон у пункті „м" арт. 1 декрету про адміністративне виселення ніяк не обмежує виселення тих, хто самовільно вселився у приватні будинки, бо тут передбачено виселення взагалі „з житлових приміщень". Видаючи цю новелу (пункт „м" за декретом з 11-VII — 1928 р.), законодавець безперечно мав на оці не тільки розвантажити судові установи від справ, що по суті своїй є безспірні та вимагають негайного розвязання, ба й усунути ті зловживання, що стоять на перешкоді врегулюванню житлової справи, незалежно від категорії тих чи инших домоволодінь. — Тому ми вважаємо, що п. „м" арт. 1 декрету поширюється й на всі випадки самовільного захоплення приміщень у приватних будинках.

Друге складне питання — це встановлення в кожному окремому випадкові різниці між „самовільним" займанням та дозволеним" заселенням житлової площі? Як було уже зазначено, під самовільним вселенням закон визначає заселення „без згоди органів, від яких належить надання приміщення", коли цю згоду потрібно мати при одержанні вільних помешкань, що є в безпосередньому розпорядженні домоуправлінь.

Кватиронаймачеві надано право здавати від себе в найми стороннім особам площу в межах норми ущільнення (прим. до арт. 13

Полож. про комірне — Зб. Узак. 1928 р.; № 4, арт. 54). За арт. 25 постанови з II—VII—1928 р. про належні державі будинки (Зб. Узак. 1928 р., № 18, арт. 167) — трудящим надано право обмінюватися приміщеннями в належних державі будинках за згодою домоуправлінь, а за деяких умов — навіть і без їхньої згоди. Коли-б розірвано умову з квартиронаймачем — виселенню підлягають разом із ним усі ті особи, що їх він вселив у це приміщення (168 арт. Цив. Код.). Згідно з інструкцією НКЮ та НКВС з 20/VII — 1928 р. (Зб. Узак. 1928 р. відд. 11, № 14, арт. 92) „Про порядок користування помешканнями за тимчасової відсутности наймачів" — останнім надається право залишити за собою приміщення „протягом усього часу відсутности" та вселювати на цей час сторонніх пожильців, повідомляючи про це домоуправління. Ці всі головні умови треба брати на увагу, встановлюючи й самовільне посідання приміщень.

Коли стороння особа захопила вільне приміщення, коли пожилець без дозволу од домоуправління переселився з своєї квартири в инше вільне приміщення, тут це безперечно виразне самовільство. А як бути, коли приміщення зайняте за дозволом голови правління, а останнє потім заперечує проти цього? Як бути, коли приміщення зайнято через обмін без згоди домоуправління, коли пожилець заявляє, що відповідно до арт. 25 декрету з 11/VII — 1928 р. такої згоди він здобувати не повинен? Як бути, коли піднаймач після того, як наймач звільнив приміщення, залишається в своїому приміщенні?

У цих випадках, гадаємо, не буде належних ознак самовільства, бо тут за підставу, щоб здобути приміщення, є такі правні моменти, оцінувати які можна тільки судовим порядком. Багато непорозумінь повстає в звязку з тим, що органи Комгоспу беруть приміщення на облік. Коли квартиронаймач, у якого взято кімнату на облік, не звільняє її, чи можна його визнавати за свавільного пожильця цієї кімнати? Коли домоуправління, що в нього взято на облік вільну площу, винайме її сторонній особі, чи можна визнати тут свавільне заселення?

На нашу думку, — те, що приміщення взято на облік, не дає ще підстав визнавати за розпорядчика цієї площі органи учрозподілу. Юридичним розпорядчиком залишається та установа, або квартиронаймач, що користуються цими приміщеннями. Як свідчить низка випадків, взяття на облік може бути помилкове або неправильне; воно може бути оскаржене в адміністративному порядкові; анулювання ордеру може бути переведене через суд. Тому й тут не буде наявности самовільного вселення, що давало-б підстави для адміністративного виселення.

Найбільш непорозумінь повстає з приводу вселення сторонніх осіб у приміщення за згодою з тими квартиронаймачами, що звільняють їх. Оскільки квартиронаймачеві надано право заселяти свою

площу сторонніми особами навіть і без згоди домоуправління (у межах норми ущільнення) і, таким чином, вселення сторонньої особи не є самовільне, виселяти її адміністративним порядком після того, як звільнив приміщення квартиронаймач, не можна.

Після того, як видано вищезгадану інструкцію НКЮ та НКВС з 20/VII — 1928 р. спостерегається нове явище: квартиронаймач, що назавсіди залишає приміщення, подає заяву домоуправлінню про свій тимчасовий виїзд та відповідно до арт. 5 інструкції „дозволяє стороннім особам перебувати в своєму приміщенні", про що повідомляє домоуправління та уповноважує цих осіб зноситися замість його з домоуправлінням. Через деякий час останнє від нього здобуває листи про продовження своєї відлучки. Оскільки за арт. 2 Інструкції „за відсутнім наймачем зберегається помешкання протягом усього часу його відсутности", справу про передачу приміщення стороннім особам слід визнати за цілком обґрунтовану на законі.

Маючи на оці, що відповідно до арт. 3 Інструкції позбавлення такого відсутнього наймача права користуватися приміщенням та виселення залежних од нього осіб припускається тільки судовим порядком, гадаємо, що в цих випадках адміністративне виселення зазначених осіб є неприпустиме.

Нарешті, через цю постанову виселення адміністративним порядком самовільних пожильців зводиться мало не на нівець. Бо хто-ж самовільно займатиме приміщення, коли інструкція дає змогу перевести таке вселення цілком на законних підставах та залишати приміщення за відсутніми пожильцями навіть і в тому випадкові, коли їх позбавлено волі на 10 років (див. арт. 2 інструкції).

Щоб усунути зловживання, потрібні такі заходи: треба для тимчасової відсутности встановити певний речінець, як це досі робилося в деяких округах через видання відповідних постанов; треба, щоб окрім заяви про тимчасову відсутність від квартиронаймача вимагалися належні посвідчення від установ, підприємств, лікарень, то-що, якими стверджуються підстави для такої відсутности; треба, щоб за особами, яких затримується в місцях позбавлення волі за ті, чи інші злочини, — приміщення залишалися тільки, аж поки набуде чинности судовий вирок, себ-то на час, поки переводиться попереднє слідство та розгляд справи в суді.

Що-до формальних умов під той час, як адміністративно виселяють самовільних пожильців, то тут слід зазначити:

1) Таке виселення треба провадити за постановами відповідних адміністративних відділів без затвердження їх од міськрад (п. „в" арт. 3 декрету з 31/VIII—1927 р. в додатковій редакції відповідно до постанови з 11/VII—1928 р. — Зб. Узак. № 18, арт. 166).

2) Переводити зазначене виселення можна у всяку пору року, себ-то без обмеження речінцем, з 1 листопада до 1 квітня (арт. 7 декрету з 31/VIII—1927 р. в ред. постанови з 11/VII—1928 року).

3) Подання вимоги про виселення обмежено місячним речінцем з дня самовільного вселення; після того, як цей речінець закінчиться, виселення можна вимагати тільки судовим порядком;

4) Виселюваним жадних пільг що-до постачання їм перевізних засобів не надається (арт. 4 декрету в тій-же редакції) [1]).

5) Переведення такого виселення не визволює зазначених пожильців од відповідальности за арт. 125 Карн. Код., яким за самовільне зайняття приміщень встановлено позбавлення волі або примусова праця на речінець до 3-х місяців або штраф до 500 крб.

Виключне місце в порядкові усунення самовільного захоплення приміщень має постанова НКЮ та НКВС з 12/III—1927 р. „Про порядок досудового розвязання міліцією справ, що виникають з очевидної сваволі громадян" (Зб. Узак. 1927 р., від. II, № 14—15, арт. 68).

Визнаючи, що за наявности „очевидної сваволі" громадян, що є наслідок житлової кризи та полягає „в закритті доступу до води, замкненні помешкання, викиданні речей пожильця та недопущенні пожильця до помешкання, що він його посідає", міліція повинна негайно вжити заходів що-до охорони прав ушкодженого, — НКЮ та НКВС у цій постанові покладають на міліцію за таких випадків „з'ясувати обставини справи, припинити сваволю і відновити первісне становище, склавши про це постанову та надіслати її до окрпрокурора, а копію до суду". Отже, на практиці часто трапляються випадки, що, коли сторонні особи або пожильці того-ж будинку, заселяють кімнати, — домоуправи тих будинків звертаються до органів міліції, вимагаючи, щоб цих пожильців з зазначених приміщень усунуто, а не порушують справу про адміністративне виселення цих громадян відповідно до п. „м" арт. 1 декрету з 31/VIII—1927 року.

І справді, коли пожилець „замкне" вільне приміщення в будинку, або викине речі, що в ньому знаходяться, та захопить це приміщення, або не пропускатиме домоуправу до нього, тут теж будуть усі ознаки „самовільного посідання помешкання без згоди відповідних органів". Тому повстає гостра потреба встановити межі чинности зазначеної постанови НКЮ і НКВС з одного боку, і п. „м" арт. І декрету з 31/VIII 1927 р. — з другого.

Є посутня різниця між тим, коли квартиронаймач захоплює те приміщення, що в ньому живе инший пожилець, не припускаючи

[1]) Визнаємо за потрібне зазначити кодифікаційний недогляд при виданні новели 11/VII—1928 р. що-до внесення додатків до декрету з 31/VIII—1927 р. В арт. 8 — з приводу обов'язкового постачання придатних приміщень при виселенні осіб комскладу Червоної армії та в арт. 13 декрету — з приводу постачання рівновартних приміщень при виселенні наукових робітників, політкаторжан, інвалідів війни, то-що — в переліку винятків з цих правил немає покликання на п. „м", арт. 1 декрету; тому й можна тлумачити, що самовільне зайняття приміщень через зазначені категорії пожильців є підстава для постачання їм рівновартних або придатних приміщень у випадку їх адміністративного виселення, що цілком суперечить загальному змістові цієї новели.

пожильця до нього, або викидає речі такого пожильця з приміщення, щоб самому в ньому оселитися, — і займанням вільного приміщення без дозволу домоуправи, коли немає будь-яких наявних ознак свавілля. П. „м“ арт. 1 передбачає виселення адміністративним порядком з приміщень, що їх буде зайнято без згоди відповідних органів; инша річ — коли захоплено приміщення, що в ньому жили инші пожильці, та ще такими способами як чіпляння колодки на двері, викидання речей з приміщення, то-що. Тут цілком припускається безпосереднє втручання органів міліції відповідно до вищезгаданої постанови, навіть і тоді, коли ці вчинки зробили не тільки приватні особи, але й органи домоуправлінь, бо цю постанову поширюється на всі випадки такого свавілля, незалежно від того, кому належить будинок. Коли-ж такого свавілля в наявності немає, а є тільки факт заселення вільної житлової площі без згоди відповідних органів домоуправління, то виселяти таких пожильців з будинків можна адміністративним порядком відповідно до п. „м“ арт. 1 декрету.

X.

ВИСЕЛЕННЯ РОБІТНИКІВ ТА СЛУЖБОВЦІВ [1]).

(арт. арт. 1, 3, 4, 13, 15 декрету та арт. 156 Цив. Код.).

Робітників та службовців, що заселяють приміщення в будинках державних установ, підприємств та різних професійних, кооперативних та громадських організацій, можна розподілити на три категорії: 1) це робітники, що обслуговують домоволодіння (двірники, швайцари, грубники, то-що), які займають після того, як їх звільнено з посади, приміщення, приділені їм для постійного користування по їх посаді; 2) инші робітники та службовці, що відмовляються звільнити надані їм по їх посаді приміщення після того, як їх звільнено з посади, 3) робітники та службовці, що перебувають у приміщеннях державних установ та підприємств як наймачі цих приміщень, — себ-то не мають жадного службового звязку з цими установами. Становище осіб першої категорії регулюється в п. „л“ арт. 1 декрету з 31/VIII—1927 р. На підставі зазначеного

[1]) Увага. — Згідно з арт. 26 постанови РНК СРСР з 21—V1928 р. „про кустарно-ремісницьку промисловість і промислові підприємства“ (Збір. Зак. СРСР № 30, арт. 767), — членів виробничих артілей коли вони працюють у спільних майстернях і артіль увіходить у систему промислової кооперації, треба прирівнювати що-до ставок квартирної плати, комунальних послуг та инш. до робітників найманої праці. На підставі цього артикулу, за постановою ВУЦВК'у і РНК УСРР з 3—X—1928 р. (Збір. Узак. УСРР № 25, арт. 223) „Про зміни в арт. 8 постанови“ „про комірне.....“, — члени промислових кооперативних товариств (артілей), що працюють у спільних підприємствах (майстернях), коли ці товариства ввіходять у систему промислової кооперації, платять квартплату на підставах, установлених для робітників і службовців. На підставі цих законів зазначені категорії осіб, у разі адміністративного їх виселення, прирівнюється до робітників і службовців.

пункту робітників, що обслуговують домоволодіння, дозволяється виселювати адміністративним порядком з приміщень вищезгаданих установ, підприємств та організацій, а так само готелів, коли їх буде звільнено з посади, та коли приміщення треба негайно використати для безпосередніх завдань даного підприємства чи установи, або для житла робітників та службовців, що їх перебування на підприємстві неодмінно потрібне для експлоатаційної діяльности цього підприємства чи установи. Тут слід зазначити, що закон припускає виселення зазначеної категорії робітників не тільки з будинків, закріплених за державними установами або підприємствами, але й взагалі з усіх приміщень, „що ними відають державні установи й підприємства", себ-то з тих, що знаходяться в їх користуванні незалежно від закріплення; слід зупинитися також і на тому, що закон надає право виселювати зазначених робітників після того, як звільнено їх з посади, — не тільки державним установам та підприємствам, але й різним професійним, партійним, кооперативним та громадським організаціям, і навіть комунальним готелям. Виселювати адміністративним порядком припускається або, негайно після звільнення з посади, коли про це було попереджено протягом не менш як за два тижні перед звільненням з посади, або, коли цього не було зроблено, — по закінченні двох тижнів після звільнення. Виселяти можна протягом всього року, без обмеження речінцем з 1 листопада до 1 квітня. Ніяких нових приміщень виселюваним у цих випадках не надається, — навіть коли вони належать до тих категорій пожильців, яким взагалі виселяючи треба постачати приміщення (арт. 13 декрету). Такий скорочений речінець для виселення встановлено на те, щоб дати змогу установі негайно використати звільнюване приміщення для нового робітника (двірника, сторожа, то-що), оскільки його постійне перебування в даному будинкові є необхідне, щоб міг він виконувати свої обов'язки. На практиці повстає питання про те, чи треба припиняти виселення, коли робітник порушив справу в судових установах про поновлення на посаді, та чи можна припиняти виселення в порядкові забезпечення позву? Що-до останнього питання, то його треба розвязати безперечно негативно, бо таке припинення через забезпечення позву було-б втручанням судових установ у діяльність адміністративних органів, було-б скасуванням постанови про виселення адміністративним порядком, а закон такого права на скасування розпоряджень адміністративних органів судовим установам не надає. Але звільнений робітник, що його виселяється на підставі адміністративної постанови, безумовно має право порушити питання про припинення виселення, оскарживши цю постанову до вищого адміністративного органа в загальному порядкові (арт. 15 декрету), або звернутися з заявою про припинення до місцевих органів прокурорського догляду. Коли прокуратура опротестує виселення, то

подача протесту од прокуратури автоматично припиняє виселення (арт. 15 декрету з 31/VIII—1927 р.); коли-ж подано скаргу до Міськради або до Райвиконкому, то від цих органів залежить припинити виселення, аж поки судову справу буде розвязано остаточно.

До цього ще слід додати, що постанови адміністративних відділів у цих справах є о с т а т о ч н і і затвердженню од вищих органів вони не підлягають (п. „в" арт. 3 декрету). Перевізні засоби виселюваним треба постачати на загальних підставах (арт. 4 декрету).

Як-же бути з иншими робітниками та службовцями вищезгаданих установ, коли вони після звільнення з посади займають надані їм по їх посадах приміщення? — До зазначеної категорії можна застосувати тільки загальні правила про адміністративне виселення. Тут уже треба цілком дотримуватися тих підстав, які зазначено в декреті. Після звільнення з посади зазначені службовці та робітники є „сторонні для установи особи". Тому, коли установа належить до категорії перелічених у законі та коли приміщення буде за нею закріплено (п.п. „в", „е", „з", „к" арт. 1), або приділено для безпосереднього користування (п.п. „а", „б", „г", „д", „ж", арт. 1) — вона може клопотатися про виселення цих осіб в адміністративному порядкові. Що-до різних кооперативних, партійних, професійних та громадських установ, то, оскільки права вимагати адміністративного виселення (окрім випадків, зазначених у п. „л" арт. 1 декрету) закон їм не надає, виселювати кол. службовців та робітників, що не належать до тих робітників, які обслуговують домоволодіння, вони повинні тільки в судовому порядкові.

Иноді трапляються випадки, коли службовця, що користується приміщенням по своїй посаді, не звільняють, а тільки переводять на иншу посаду в тому-ж урядництві. Наприклад, завідувача школи або лікарні, що користується квартирою в цій установі, переводять до иншої школи чи лікарні. Хоч за таких випадків ця особа не є „стороння" для урядництва, але вона є „стороння" для даної установи, незалежно від того, чи закріплено будинок за самою установою, чи за відповідним Комісаріятом або за його відділом (інспектурою). Отже гадаємо, що й за цих випадків теж треба припускати адміністративне виселення таких осіб, оскільки вони є „сторонні" для даної установи.

Що-до становища тих робітників та службовців, що заселюють приміщення в будинках державних установ та підприємств, як наймачі, то безумовно, — оскільки вони для цих установ „особи сторонні", вимагати адміністративного виселення їх мають право лиш ті установи, яких перелічено в декреті, коли єсть відповідні для цього умови. Инші-ж установи та підприємства, яких у цьому декреті про адміністративне виселення (31/VIII—1927 р.) не зазначено, повинні вимагати виселення тільки в судовому порядкові.

Тут слід зупинитися на непорозуміннях, що повстають тоді, коли застосовуються в зазначених випадках арт. 156 Цив. Код. та видана в додаток до нього новела з 6 лютого 1929 р. (декрет „про зміну й доповнення цивільного кодексу УСРР“ — Зб. Зак. та Розп. УСРР № 8, арт. 64). Річ у тому, що на підставі арт. 156 Цив. Код. договори наймання житлових приміщень для всіх робітників, службовців, учнів, родин червоноармійців і інвалідів війни та праці автоматично поновлено на невизначений термін. Припинити чинність такої угоди та виселити наймача можна тільки в судовому порядкові, коли він не внесе кварт. платню протягом більш, як два місяці, або коли він погіршує стан майна, чи коли через його поведінку буде неможливе співжиття вкупі з ним у приміщенні для инших мешканців (арт. 171 Цив. Код.). З цього правила новела 1929 року (увага 2 до арт. 156 Ц. К.) робить вийняток та припускає виселення зазначених осіб за таких випадків: 1) коли вони займають приміщення в будинках, закріплених за державними установами для виробничих потреб, або для заселення їх робітниками та службовцями цих установ; 2) коли вони займають приміщення у будинках спеціяльного маневрового фонду міськрад та селищних рад; 3) коли вони займають приміщення в будинках, що їх безпосередньо експлоатують комунальні підприємства промисловости та транспорту.

Одночасно в цьому законі встановлено різні пільгові умови при судовому виселенні зазначених наймачів (робітників, службовців і инш.).

А тимчасом, як уже відомо, декрет з 31/VIII—1927 р. припускає адміністративне виселення сторонніх пожильців (укупі з робітниками та службовцями) з приміщень, закріплених за державними установами. Згідно-ж з п. „з“ арт. 1 цього декрету адміністративне виселення між иншим припускається — „з приміщень фабрично-заводських і комунальних підприємств, закріплених за ними як для виробничих потреб, як і для заселення їх робітниками та службовцями зазначеного підприємства“.

Оскільки в новелі 1929 року передбачається судове виселення з будинків, закріплених за державними установами, та з тих, що їх експлоатують комунальні та промислові підприємства, а за декретом з 31/VIII—1927 р. тут у деяких межах може бути припущено й адміністративне виселення, — то на практиці иноді трапляються випадки подвійного порядку виселення зазначених осіб: після відмовлення у виселенні в судовому порядкові те чи инше підприємство або установа звертаються з вимогою про виселення в адміністративному порядкові; і навпаки — коли відмовлено в адміністративному виселенні, — установа порушує клопотання про виселення в судовому порядкові.

Щоб усунути цю розбіжність, щоб розмежувати функції судових та адміністративних органів у цьому питанню, — треба тільки точно

дотримуватися правила, викладеного в арт. 172 Цив. Код. та пам'ятати, що — „виселення з житлових помешкань в адміністративному порядкові припускається лиш у випадках, особливо зазначених у законі".

А ці „особливі випадки" ось які. За арт. 1 декрету з 31/VIII—1927 р. адміністративне виселення припускається не з усіх приміщень, закріплених за державними установами, а тільки з приміщень, закріплених за деякими державними установами, докладно переліченими в п.п. „в" та „е" арт. 1 цього декрету (будинки військ. урядництва, лікарні, школи, наукові установи, пожежні команди, ратункові станції). Тому з цих будинків можна припускати виселення сторонніх робітників та службовців в адміністративному порядкові. Коли-ж та чи инша установа, за якою закріплено будинок, не підходить до вищеперелічених в арт. 1 декрету категорій, — вона має право вимагати виселення сторонніх пожильців тільки в судовому порядкові. Так стоїть справа що-до застосування п. 1 уваги 2 до арт. 156 Цив. Код. (за новелою 1929 р.).

Порівнюючи-ж п. „з" арт. 1 декрету з п. 3-м уваги 2 до арт. 156 Ц. К., де згадується про будинки, „що їх безпосередньо експлоатують комунальні підприємства й державні підприємства промисловости та транспорту", — теж не важко розмежувати чинність цих обох постанов. — В арт. 1-му (п. „з") декрету згадується тільки про приміщення, закріплені за фабрично-заводськими та комунальними підприємствами. А за п. 3 уваги 2 до арт. 156 Ц. К. передбачаються приміщення, „що їх безпосередньо експлоатують" комунальні й державні підприємства. Тому виселяти в адміністративному порядкові можна тільки з будинків, закріплених за цими підприємствами. Для судового-ж виселення треба тільки, щоб ці підприємства „безпосередньо експлоатували" приміщення. Тому в усіх випадках, коли будинка не закріплено, а здано в оренду чи збудовано на праві забудови, — виселяти можна тільки в судовому порядкові.

ДОДАТОК ПЕРШИЙ.

ПОСТАНОВА ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ЦЕНТРАЛЬНОГО ВИКОНАВЧОГО КОМІТЕТУ Й РАДИ НАРОДНІХ КОМІСАРІВ УСРР.

ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ВИСЕЛЕННЯ ГРОМАДЯН З ЖИТЛОВИХ ПРИМІЩЕНЬ [1]).

(Збір. Узак. 1927 р., № 43, арт. 196).

На скасування постанов Ради Народніх Комісарів УСРР з 5-го вересня 1922 року. „Про порядок адміністративного виселення громадян із замешкуваних ними приміщень“ (Зб. Уз. УСРР 1922 р., № 39, арт. 581), з 16 січня 1923 р. „Інструкція про прикладення декрету РНК від 5 вересня 1922 р. „Про порядок адміністративного виселення“ (Зб. Уз. УСРР 1923 р., № 2, арт. 31), з 26-го березня 1925 р. „Про зміну постанови „Про порядок адміністративного виселення громадян із замешкуваних ними помешкань“ від 5 вересня 1922 р. та інструкції для застосування цеї постанови від 16-го січня 1923 р.“ (Зб. Уз. УСРР 1925 р., № 15, арт. 107), з 16-го травня 1925 р. „Про порядок виселення із залізничих помешкань, що знаходяться в смузі вивласнення осіб, які не є на посаді в транспорті“ (Зб. Уз. УСРР 1925 р., № 26, арт. 206), арт. 2 постанови РНК УСРР з 19-го травня 1925 р. „Про заходи до вкомплектування лікарським персоналом сільських медично-санітарних установ“ (Зб. Уз. УСРР 1925 р., № 27, арт. 212), арт. 19 постанови ВУЦВК і РНК УСРР з 5 серпня 1925 р. „Про заходи до переведення загального навчання“ (Зб. Уз. УСРР 1925 р., № 62—63, арт. 355), постанови ВУЦВК і РНК УСРР з 6-го січня 1926 р. „Про виселення в адміністративному порядкові із гостиниць, що знаходяться в безпосередньому господарському завідуванні державних органів“ (Зб. Уз. УСРР 1926 р. № 2, арт. 17) і постанови ВУЦВК і РНК УСРР з 3-го квітня 1926 р. „Про порядок адміністративного виселення із касарняних приміщень, осіб, що не є на службі в лавах Робітничо-Селянської Червоної

[1]) Первісну редакцію цього декрету (Зб. Узак. 1927 р., № 43. арт. 196) виправлено та доповнено на підставі додаткових постанов (Зб. Уз. 1927 р. № 46 (поправка); — 1928 р. № 7, арт. 75; 1928 р., № 18, арт. 166, § 6 та 1928 р., № 25, арт. 224).

Армії або в установах Народнього Комісаріяту Військових і Морських Справ" (Зб. Уз. УСРР 1026 р., № 19, арт. 161), — Всеукраїнський Центральний Виконавчий Комітет і Рада Народніх Комісарів УСРР п о с т а н о в и л и:

1. Виселення громадян із приміщень, де вони живуть, провадиться, як загальне правило, судовим порядком і, як вийняток, дозволяється виселяти адміністративним порядком у таких випадках:

а) з усіх, що є у віданні Народнього Комісаріяту Шляхів та його місцевих органів, приміщень в смузі залізничного вивласнення і на земельних дільницях водяного (річного і морського) транспорту осіб, що не служать в органах Народнього Комісаріяту Шляхів, на залізницях і на водяному транспорті;

б) з гостиниць, що є в безпосередньому господарському завідуванні державних органів, у випадках:

1) якщо житці не платять належного комірного протягом трьох днів по відібранні рахунку, а також у випадках, передбачених у п. „д" арт. 171 Цивільного Кодексу УСРР, в обох випадках — коли житців за добу попереджено про звільнення приміщення;

2) якщо адміністрація гостиниці заявила про небажання дати зайняте приміщення на дальший реченець по скінченні обумовленого угодою сторін реченця наймів, коли житців попереджено про це за сім днів.

У в а г а. Якщо документально встановлено потребу дати гостиницю для делегатів з'їздів, нарад, то-що, то реченець попередження, зазначений у п. 2 цього артикулу, може бути скорочений до 3-х днів.

в) з касарняних приміщень, і з будинків, розташованих на території склепів військового урядництва, а також і з будинків, закріплених за військовим урядництвом й за військовими частинами Державного Політичного Управління для розміщення військових службовців і членів їх родин, осіб, що не служать у лавах Червоної Армії і Флоти і в установах Народнього Комісаріяту Військових і Морських Справ, або у військах Державного Політичного Управління [1]).

[1]) Порівнюючи цей пункт з постановою з 18/II—1928 р. про надання органам військового уряду права адміністративно виселяти з військових будинків (див. додаток № 4), — треба визнати, що останній декрет змінює становище сторонніх осіб, що проживають у військових будинках, — в тому напрямкові, що виселення з цих будинків припускається незалежно від пори року, але ж не раніш, як через місяць, відколи про це попереджено, — і що для всіх трудящих, коли їх виселяють з цих приміщень, Окрвиконкоми повинні надавати придатні приміщення. — Виселяти, не надаючи придатних приміщень, можна тільки тоді, коли, звільняючи казармові приміщення, треба заселити їх виключно муштровими частинами — Червоної Армії і військ ДПУ, а так само звільняючи казарми в прикордонних округах (прим. до арт. 12 декрету). Щоб перевести таке виселення, потрібна окрема кожного разу постанова Окрвиконкому.

Увага. Ті, що проживають у касарняних приміщеннях і в будинках закріплених за військовим урядництвом і за військовими частинами Державного Політичного Управління, для розміщення військових службовців укупі з особами, які служать у лавах Робітничо-Селянської Червоної Армії й Флоти, в установах Народнього Комісаріяту Військових і Морських справ або у військах Державного Політичного Управління, члени їх родин виселенню не підлягають.

г) з гуртожитків міліції і приміщень міліцейських районів осіб, що, не служать в органах міліції в даному місті або адміністративному районі.

Увага. Ті, що проживають у гуртожитках міліції укупі з особами, що служать в органах міліції, члени їхніх родин виселенню не підлягають.

д) з приміщень, розташованих на території, що її займають поправно-трудові установи, осіб, що не служать у даних установах;

е) з приміщень, закріплених за школами і лікарнями, науковими установами, дитячими будинками, пожежними командами і гірно-ратунковими станціями, осіб, що не служать у даних установах;

ж) з приміщень студентських гуртожитків приватних житців, а також тих осіб, що користали з приміщень як студенти, якщо ці особи скінчили курс навчання в вищих школах або вибули з них через інші причини, а також студентів, що ламають встановлені від Народнього Комісаріяту Освіти правила внутрішнього розпорядку.

Увага. Особам, що скінчили вищі школи і зоставлені при них для наукової праці, надається право проживати в студентських гуртожитках і по скінченні вищих шкіл, але не довше, як один рік [1]).

з) з приміщень, що є на території фабрично-заводських і комунальних підприємств, закріплених за ними як для ви-

---

[1]) 12 червня 1929 року видано постанову ВУЦВК та КНК: „Як виселяти з студентських гуртожитків осіб, що не мають права жити в цих гуртожитках“ (Вісти ВУЦВК № 139 з 19—VI—1929 р.). На підставі цієї постанови Народньому К-ові Освіти та уповноваженим од нього органам надано право ухвалювати постанови про виселення адміністративним порядком з студентських гуртожитків усіх осіб, що не мають права жити в цих будинках. Зазначені постанови виконують належні адміністративні органи.

Виселення провадиться без надання виселюваним инших приміщень, незалежно від пори року, як закінчиться двоє тижнів одколи доручено їм писану вимогу про виселення.

Що до осіб командного складу Червоної Армії та їхніх родин, а так само родин червоноармійців, що перебувають у лавах Червоної Армії, то тут виселяючи треба додержуватися правил, зазначених в арт. адм. 8—11 декрету з 31—VIII—1927 р. про адміністративне виселення.

Цю постанову видано на зміну арт. арт. 3, 5, 6 і 7 зазначеного декрету.

робничих потреб, як і для заселення робітниками і службовцями зазначеного підприємства, осіб, що не служать на зазначеному підприємстві [1]);

и) з приміщень, що потрібують невідкладного ремонту, встановленого від органів технічно-адміністративного догляду, якщо не можна ремонтувати без виселення житців з приміщення, а також з будинків, що їм погрожує обвал, якщо негайно треба зламати чи відбудувати будинок.

Увага. В разі адміністративного виселення громадян з приміщень, що потрібують невідкладного ремонту, ці приміщення вважаються за зайняті виселюваними на час ремонту, якщо вони того бажатимуть, без оплати за цей період, а по скінченні ремонту їх передається колишнім житцям.

Якщо треба ремонтувати частину приміщення, то виселюваних розміщається по змозі в инших частинах приміщення [2]).

к) з приміщень, що є на території державного лісного фонду і призначені для адміністрації і лісових сторожів, якщо ці приміщення закріплені за державними лісництвами, осіб, що не служать в даному лісовому господарстві;

л) з приміщень, що ними відають державні установи і підприємства, партійні, професійні, кооперативні і громадські організації, робітників, що обслуговують будинковолодіння (двірників, швайцарів, грубників, убиральниць, то-що), а також із приміщень гостиниць, зазначених у п. „б“, робітників цих гостиниць в разі звільнення зазначених робітників з посади по скінченні двох тижнів після попередження про звільнення або двох тижнів після звільнення, якщо цього попередження не було.

Увага. Порядок виселення з жилих приміщень, розташованих на території державних підприємств, споруджень і склепів, що їх має охороняти військова або воєнізована охорона, осіб, які не працюють на даному підприємстві, спорудженні або склепі, визначується постановою ЦВК і РНК Союзу РСР з 11 червня 1927 р. „Про виселення з жилих приміщень, що містяться на території державних підприємств, споруджень і складів, осіб, які не працюють на цих підприємствах, спорудженнях і складах“ (Зб. Зак. СРСР 1927 р., № 33, арт. 344) [3]).

---

[1]) Про застосування зазначеного пункту та про порівняння його з прим. 2 до арт. 156 Цив. Код. в редакції 1929 р. (Зб. узак. 1929 р., № 8, арт. 64) — див. розд. X нашої статті „про виселення робітників та службовців“.

[2]) Докладні відомості про виселення, коли ремонтують та ламають будинки, див. в розд. VIII нашої розвідки.

[3]) В примітці до цього пункту передбачається окремий порядок адміністративного виселення з приміщень державних підприємств, споруджень та складів, що підлягають військовій охороні на підставі союзного декрету з 11/VI—1927 р. (Див. додаток № 6). Перелік цих підприємств установлюють органи центральної влади. Закон дозволяє пере-

м) з житлових приміщень самовільно зайнятих без згоди органів, від яких залежить надання цих приміщень, за випадків, коли цю згоду передбачено законом і коли вимогу про виселення осіб, що самовільно вселилися, подано не пізніше як протягом місяця з дня самовільного вселення їх [1]);

н) з приміщень бараків, відведених для тимчасового проживання безробітних будівельних робітників: 1) коли безробітний відмовляється звільнити замешкуване приміщення по одержанні ним роботи, або по скінченні реченця, встановленого для його перебування у даному приміщенні (баракові) від біржі праці або кореспондентського пункту, що видав наряд на його поселення;

бувати в житлових приміщеннях на території цих підприємств тільки робітникам, що в них працюють, та членам їхніх родин. Дарма що відповідно до арт. 1 цього декрету виселення повинно було закінчити в шеститижневий речінець, відколи оголошено цю постанову, але за декретом з 31/VIII—1927 р. відповідно до цього пункту, та за постановою з 9/II — 1928 р. про виселення шкіл та їхніх робітників з зазначених підприємств (див. додаток № 7) — за цим союзним декретом визнається чинність і по цей час. Шеститижневий речінець було встановлено для тих сторонніх осіб, що перебували на території цих підприємств на час видання цього декрету. Але-ж закон передбачає виселення надалі осіб, звільнюваних від служби в цих підприємствах у майбутньому; тим-то й чинність цього декрету не треба обмежувати зазначеним речінцем.

Переводячи зазначене виселення, правила декрету з 31/VIII—1927 р. не застосовується; виселення провадиться за розпорядженням адміністрації цих підприємств; участь адміністративних органів полягає тільки в фактичному виселенні через органи міліції (постанови ЦВК та РНК СРСР від 11/VI—1927 р. — арт. 2, увага). Особливість цього виселення в тому, що відповідно до арт. 5 цього декрету на місцеві виконавчі комітети покладено обов'язок надавати всім виселюваним приміщення за вимогою адміністрації підприємства, Але-ж відповідно до примітки до цього арт. — постачати помешкання особам вільних професій, нетрудовим елементам та кустарям, що мають по-над одного найманого робітника, — необов'язково. Тому коли бракує вільних приміщень, — цих осіб виселюється, не постачаючи їм приміщень. Це пільгове становище можна пояснити тільки тим, що закон передбачає визначення меж території цих підприємств з прилученням до цієї території суміжних садиб укупі з будинками, що належать приватним особам з умовою видання їм відповідної нагороди. Річ зрозуміла, що, переводячи таку реквізицію, — виселення з зазначених будинків не можна порівнювати з звільненням приміщень, належних державним органам.

[1]) Літ. „м“ викладено в редакції постанови з 11/VII—1928 р.—Зб. Уз. 1928 р., № 18, арт. 166. § 6.

За постановою НКВС з 10/I—1929 р. (Зб. Зак. УСРР 1929 р., від. 2, № 6, арт. 19) літ. „м“ поширено на замешкування приміщень спеціяльного житлового фонду без дозволу органу, що здає ці приміщення.

Маючи на увазі, що одночасно з зазначеним пунктом має чинність постанова НКЮ та НКВС з 12/III—1927 р. (Зб. Узак. 1927 р. відд. 2 № 14—15 арт. 68), яка покладає на органи міліції обов'язок безпосередньо усовувати свавілля, що виявилося „в замкненні помешкання, викиданні речей пожильця та недопущенні до помешкання, що він його посідає“, — треба визнати, що застосування зазначеного пункту обмежується випадками, коли пожильці вселяються в вільні приміщення, зайняті без згоди од домоуправлінь, але коли замки, запори, то-що не поламано, себ-то без „очевидної сваволі“; встановлювати-ж користування житловою площею за безпосередньою допомогою органів міліції можна тільки тоді, коли є „очевидна сваволя“, що виявилася у вищезгаданих вчинках.

2) коли безробітний без важливих причин відмовиться від запропонованої йому роботи; 3) коли зламає правила внутрішнього ладу, що їх встановив для приміщень (бараків) відповідний виконавчий комітет, або міська рада.

о) з приміщень (бараків), відведених для тимчасового проживання робітників, що не мають постійної осілости: 1) коли робітник відмовляється звільнити приміщення на вимогу завідателя бараку, по скінченні роботи, що для неї його найнято, й 2) коли робітник зламає правила внутрішнього ладу, що їх встановив для приміщень (бараків) відповідний виконавчий комітет або міська рада [1]).

2. Виселяти адміністративним порядком з приміщень, зазначених у п.п. „а", „в", „г", „д", „е", „ж", „з", „к", „л" арт. 1 цієї постанови дозволяється тільки тоді, коли звільнюване приміщення належить негайно використати на пряме призначення для безпосередніх виробничо-технічних і оперативних потреб даного підприємства або установи, а також для житла робітникам і службовцям, що їм треба жити в даному приміщенні для правильної експлоатаційної діяльности даної установи або підприємства.

3. Виселення адміністративним порядком переводиться:

а) з приміщень, зазначених у п.п. „г", „д", „е", „ж", „з", „и" і „к" арт. 1 на підставі затверджених від президії відповідних виконавчих комітетів постанов адміністративних відділів і адміністративних відділків, що їх вони ухвалюють на заяву заінтересованих установ, підприємств та осіб [2]);

б) з приміщень, зазначених у п. „а" арт. 1, на підставі постанови органів Народнього Комісаріяту Шляхів, що їм це право надав Народній Комісар Шляхів;

в) з приміщень, зазначених у п.п. „б", „л" і „м" арт. 1, на підставі постанов адміністративних відділів або відділків відповідних виконавчих комітетів [3]);

г) з приміщень, зазначених у п. „в" арт. 1 на підставі постанов органів Народнього Комісаріяту Військових і Морських Справ, що їм надав це право Народній Комісар Військових і Морських Справ;

д) з приміщень, зазначених у п. „н" і „о" арт. 1 за постановами адміністративних відділів, або адміністративно-міліційних

[1]) Ці обидві літери („н" і „о") викладено в редакції постанови з 19/IX—1928 р. — Збір. Узак. 1928 р., № 25, арт. 224.

[2]) Відповідно п. „е" арт. 16 Полож. про Міськради (Зб. Узак. 1927 р, № 51—52, арт. 214) затвердження постанов про виселення в межах міст, де ці ради утворено, — покладено на останні; Окрвиконком є тільки вища інстанція, що розглядає скарги на відповідні постанови Міськрад та Райвиконкомів про адміністративне виселення.

[3]) Цю літеру „в" викладено в редакції постанови з 11/VII—1928 р. — Зб. Уз. 1928 р., № 18, арт. 166, § 6.

відділків відповідних виконавчих комітетів, що вони їх ухвалюють, на заяви особи, що завідує відповідними приміщеннями (бараками) [1]).

4. Виселюваним, порядком цієї постанови, крім випадків, передбачених п. „м", арт. 1 особам, що мають виборчі права до рад, належить дати коштом установ, підприємств, або організацій, які піднесли справу про виселення, потрібні засоби на перевіз хатнього майна виселюваного за тих випадків, коли виселяється з приміщень, розташованих у межах сільського або міського селища і виселюваний вибирає домівку в цьому селищі [2]).

Увага. Органи Народнього Комісаріяту Шляхів протягом реченця, зазначеного в арт. 5, мусять дати виселюваним порядком п. „а" арт. 1 особам, якщо вони до цього служили в органах Народнього Комісаріяту Шляхів, або на залізниці, безплатний переїзд вкупі з членами їхніх родин до місця нової їх оселі, але на відстань не дальшу, як 535,7 кіл. від місця їх колишньої домівки, а також беззаплатний перевіз хатнього майна, кількістю не більшою, як 200 пудів, якщо вони не мають більших прав на беззаплатний переїзд залізницями і на перевіз ними хатнього майна [3]).

5. Виселюваним адміністративним порядком дається реченець найменш два місяці від часу, коли вони відібрали писану вимогу про виселення для доброхітного звільнення приміщення.

6. Виселяти адміністративним порядком у періоді часу від 1 листопада до 1 квітня не дозволяється [4]).

7. Виселення адміністративним порядком, скоротивши зазначений в арт. 5 двохмісячний реченець, але не більш, як до двох тижнів, а також у періоді часу від 1 листопада до 1 квітня, крім випадків, зазначених в арт. 9 цієї постанови, можна дозволяти тільки за умовин дання виселюваним годящого для житла приміщення [5]).

---

[1]) Текст цієї літери „д" викладено відповідно постанові з 19/IX 1928 р. (Зб. Уз. 1928 р. № 25, арт. 224).

[2]) Цей пункт викладено відповідно постанові з 11/VII—1928 р. — Збір. Узак. 1928 р., № 18, арт. 166, § 6.

[3]) Постачати перевізні засоби або відповідні кошти треба обов'язково в усіх випадках адміністративного виселення окрім виселення самовільних пожильців. Гадаємо, що це обмеження треба застосувати і при виселенні з гостиниць. Коли виселюваний виїздить або вибирає домівку за межами даного міста чи селища, — постачати зазначені засоби не треба.

[4]) Що-до вирахування речінця, протягом якого треба добровільно звільнити приміщення, та умов при переведенні виселення в заборонений період з 1—XI до 1—IV, див. розд. V вступн. статі.

[5]) Порівнюючи цей арт. з арт. 19 Інструкції, слід визнати, що Комгоспи, коли є в них вільні приміщення, повинні постачати відповідним категоріям виселюваних ці приміщення тільки тоді, коли таке постачання є обов'язкове, а саме в випадках, передбачених в арт. 8—13 декрету; коли-ж такої вільної площі немає, — постачати приміщення по-

У в а г а. Правила, встановлені арт. арт. 5, 6, і 7 цієї постанови, не поширюється на випадки, передбачені в п.п. „б“, „л“, „м“, „н“, і „о“ арт. 1. За випадків, передбачених у п.п. „н“ і „о“ арт. 1, виселення провадиться як мине 3 дні від дня заявлення вимоги про виселення [1]).

8. Осіб командного, адміністративного, політичного, медичного й ветеринарного складу Робітничо-Селянської Червоної Армії й Флоти та їхні родини можна виселювати адміністративним порядком тільки за умовою надання їм годящого для житла приміщення, крім випадків, зазначених у п. „б“ арт. 1 цієї постанови.

9. Родини червоноармійців, призваних до Червоної Армії і Червоної Флоти порядком відбування військової повинности, а також і родини осіб, що доброхітно стали на військову службу перед призовом їхніх ровесників, і родини молодшого командного складу, що служать порядком відбування військової повинности, можна виселювати тим самим порядком, як і осіб, згаданих у передущому (8) артикулі цієї постанови, проте тільки в періоді часу від 1 квітня до 1 листопада.

10. Червоноармійці і військмори, а також особи, перелічені в арт. 8 цієї постанови, якщо їх відряджено до військових і військово-морських шкіл, заховують за собою зайняті приміщення протягом 3 місяців від дня відрядження, а робітники і службовці, що доброхіть вступили до названих шкіл, заховують за собою приміщення на той самий реченець, рахуючи від дня від'їзду до школи; родини відряджених до військових і військово-морських шкіл можна виселювати тим самим порядком як родини осіб, перелічених в арт. 8 цієї постанови.

11. Осіб, що перебувають у перемінному складі територіяльних частин або притягнених до допризовного підготовлення, можна виселювати також і перед скінченням військового навчання, але давши їм годяще для житла приміщення [2]).

винні своїм коштом зацікавлені в виселенні установи та підприємства. Коли виселення провадиться з скороченням встановленого в арт. 7 двохмісячного речінця, або в заборонений період з I—XI до I—IV, то тоді постачати виселюваним відповідні приміщення своїм коштом зацікавлені установи повинні обов'язково.

[1]) Цю примітку до арт. 7-го викладено в редакції постанови з 19/IX—1928 р. (Зб. Узак. 1928 р. № 25, арт. 224).

[2]) Становище осіб перелічених у 8—11 артикулах одрізняється від виселення инших осіб у тому, що переліченим у цих пунктах особам обов'язково повинно надавати придатні приміщення у всіх випадках виселення (окрім виселення з гостиниць) і надання цих приміщень покладається відповідно до арт. 19 інструкції, на Комгоспи, коли є в них вільна площа, а коли її немає на відповідні установи або особи; оскільки виселення обумовлено наданням приміщень — його можна переводити, тільки надаючи двохтижневий речінець, щоб протягом його добровільно звільнити приміщення (арт. 7 декрету), і виселяти цих осіб можна за зазначених умов і в заборонений період (з 1 - XI до 1 - IV), окрім родин червоноармійців, зазначених в арт. 9 декрету; їх виселювати можна тільки в період часу з 1 квітня до 1 листопада.

12. Всім особам, виселюваним порядком п. „в“ арт. 1 цієї постанови, крім осіб, що належать до нетрудового елементу, місцеві виконавчі комітети повинні давати годящі для житла житлові приміщення [1]).

Увага. Виселяти адміністративним порядком з касарняних приміщень військового урядництва і військових частин Державного Політичного Управління УСРР на території АМСРР і прикордонних округ дозволяється без надання виселюваним особам придатного для житла приміщення за особливою кожного разу постановою Ради Народніх Комісарів АМСРР або президії відповідного окружового виконавчого комітету, додержуючи при цьому правил арт. арт. 5, 6 і 7 цієї постанови.

Таким же порядком можна застосовувати адміністративне виселення громадян з касарняних приміщень і в инших міських селищах УСРР в тому разі, коли громадян з касарняних приміщень виселяється з умовою, що звільнені приміщення обсадять виключно муштрові частини Робітничо-Селянської Червоної Армії і військ Державного Політичного Управління УСРР [2]).

13. Що-до наукових робітників, зареєстрованих у Всеукраїнському Комітеті Допомоги Вченим, членів Товариства колишніх політичних каторжан та інвалідів війни, то виселяти їх адміністративним порядком допускається тільки за умовин дання їм рівновартного жилого приміщення, крім випадків виселення з гостиниць (п. „б“ арт. 1) або з приміщень, що потрібують невідкладного ремонту (п. „и“ арт. 1), а також крім випадків виселення інвалідів війни порядком п. „л“ арт. 1 цієї постанови. В цих випадках, зазначених у цьому артикулі осіб, виселюється на загальних з иншими громадянами підставах [3]).

---

[1]) Цей арт. викладено відповідно, до „поправки“, надрукованої у Збірн. Узак. 1927 р. № 46.

Відповідно до зазначеного артикулу, всім трудящим, виселюваним з будинків військового відомства, треба надавати придатні приміщення; відповідно до декрету з 18/II—1928 року виселяти їх можна протягом усього року, але не раніш як через місяць, відколи про це попереджено. Зазначеним особам приміщення повинні надати відповідні органи військового відомства, коли в них є вільний житловий фонд у межах даного міста; додаткові приміщення приділяють Окрвиконком або Міськрада через відповідний відділ Комгоспу. Коли в Комгоспу немає вільних приміщень, він повинен ужити заходів до того, щоб виявити вільну житлову площу та надати її виселюваним у першу чергу. Докладні відомості про це див. в арт. 14—20 Інструкції.

[2]) Цю „увагу“ викладено в редакції постанови з 28/III—1928 р. (Збір. Узак. 1928 р., № 7, арт. 75).

[3]) Постачання рівновартних приміщень особам переліченим у цьому артикулі поширюється і на членів їхніх родин; це треба визнати, порівнюючи зазначений артикул з арт. 8 та 9 декрету, а так само з декретом про приєднання до цих категорій героїв праці вкупі з членами їхніх родин, що перебувають на їхньому утриманні (Зб. Узак. 1927 р. № 66 арт. 252, див. додаток № 3).

Оскільки пільги, зазначені в цьому арт., не поширюються тільки на випадки виселення з гостиниць та з будинків, що вимагають негайного ремонту, — слід визнати,

14. Усі особи, що живуть у приміщеннях на підставі реченцевого писаного договору з домоуправліннями, незалежно від того, хто відає будинком, виселюванню адміністративним порядком перед скінченням реченця договорові не підлягають, крім випадків, зазначених в п. „и" арт. 1 цієї постанови, і випадків, передбачених у самому договорі [1]).

15. Скарги на постанови про виселення адміністративним порядком можуть подавати заінтересовані особи до вищих органів протягом тижня від дня доручення копії постанови про виселення. Подання скарги не припиняє виселення, але від органу, що розвязує скаргу, залежить чи протягти реченець виселення, чи припинити виселення аж до остаточного розвязання справи.

Крім того, заінтересовані особи можуть протягом того самого тижневого реченця подавати прокурорському доглядові заяву про припинення виселення. В цих випадках прокурор мусить розглянути заяву й опротестувати постанову про виселення адміністративним порядком, якщо визнає порушення закону, протягом тижня від дня відібрання заяви.

що, коли виселяють у звязку з зламанням будинку, постачати приміщення теж треба обов'язково. Треба звернути увагу на те, що в цьому арт. проминено вказівку про позбавлення зазначених пільг тих осіб, які вселилися в приміщення самовільно, що тягне за собою адміністративне виселення (п. „м" арт. 1 декрету). Гадаємо, що це редакційна помилка.

Про те, що саме належить розуміти під „рівновартними" (рівноцінними) приміщеннями, див. розділ V нашої розвідки.

[1]) За загальним правилом особи, що наймають на підставі писаних договорів приміщення в будинках державних установ і підприємств, перелічених в арт. 1-му, — адміністративному виселенню не підлягають, аж поки закінчиться речінець цих договорів. Тут треба зазначити, що відповідно до арт. 24 декрету з 11/VII—1928 р. про належні державі будинки договори складені з особами нетрудових категорій, коли їхній прибуток, оподатковуваний прибутковим податком сягає по-над три тисячі карбованців на рік — мають чинність тільки до 1 жовтня 1929 року. Тому, коли такі угоди складено з державними установами, яким надано право вимагати виселення відповідно до арт. 1 цього декрету, — це право має бути здійснено супроти зазначених осіб після 1 жовтня 1929 року, дарма що зазначений в умові речінець ще не закінчивсь

Правило про заборону адміністративно виселяти у випадках зазначених в арт. 14-му, аж поки закінчиться речінець договорів, — не поширюється на випадки виселення через зламання та невідкладний ремонт будинку.

Цікаво зупинитися на вказівці зазначеного артикула про те, що заперечення виселювати адміністративним порядком, коли є писаний договір, не поширюється на випадки, — „передбачені в самому договорі". Таких договорів, що на їхній підставі можна було-б надавати наймодавцеві право виселювати адміністративним порядком у випадках, не передбачених у цім декреті, — закон не допускає. На нашу думку, це слід розуміти так: коли в договорі за наймодавцем, — державною установою чи підприємством, — залишено право в випадкові негайної потреби на приміщення розірвати договір дотерміново та вимагати виселення наймача, то наймодавець (установа чи підприємство) має право вимагати виселення адміністративним порядком, коли ця установа належить до категорії установ, перелічених в арт. 1-му.

Протест прокурора припинює виконання постанови про виселення адміністративним порядком, аж до остаточного розв'язання справи [1]).

У в а г а. Якщо виселюється з приміщень зазначених у п. „б" арт. 1, то реченець для оскарження встановлюється триденний від дня оголошення постанови про виселення.

16. Інструкції про застосування цієї постанови видає Народній Комісаріят Внутрішніх справ, порозумівшись з Народнім Комісаріятом Юстиції й з иншими заінтересованими Народніми Комісаріятами за належністю.

17. Порядок застосування цієї постанови на території Автономної Молдавської Соціялістичної Радянської Республіки визначує Центральний Виконавчий Комітет АМСРР.

Харків, 31 серпня 1927 р.

ДОДАТОК ДРУГИЙ.

ПОСТАНОВА НАРКОМВНУСПРАВ УСРР
З 30 березня 1928 р.

ІНСТРУКЦІЯ ПРО ПРИКЛАДАННЯ ПОСТАНОВИ „ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ВИСЕЛЕННЯ ГРОМАДЯН З ЖИТЛОВИХ ПРИМІЩЕНЬ".

(Зб. Уз. 1928 р. відд. II № 6, арт. 33).

Видано на підставі арт. 16 постанови ВУЦВК і РНК УСРР з 31 серпня 1927 р. „Про адміністративне виселення громадян з житлових приміщень" (Зб. Уз. УСРР 1927 р., № 43, арт. 196) в порозумінні з Народнім Комісаріятом Юстиції УСРР, Уповноваженим Народнього Комісаріяту Військових і Морських Справ і Народнього Комісаріяту Шляхів Союзу РСР при Уряді УСРР.

1. Адміністративне виселення громадян з житлових приміщень за випадків, передбачених в п.п. „а" — „л" арт. 1 і в увазі до нього постанови ВУЦВК'у й РНК УСРР з 31 серпня 1927 р. „Про адміністративне виселення громадян з житлових приміщень" (Зб. Уз. УСРР 1927 р., № 43, арт. 196) та за випадків, зазначених в арт. 1 постанови ВУЦВК'у й РНК УСРР з 18 лютого 1928 р. „Про надання органам Народнього Комісаріяту Військових і Морських Справ права адміністративного виселення з будинків, закріплених за військовим урядництвом" (Зб. Уз. УСРР 1928 р., № 4, арт. 48), становить вийняток із загального судового порядку виселення громадян з житлових примі-

[1]) Докладні відомості про порядок, як оскаржувати постанови про адміністративне виселення та як опротестовує ці постанови прокуратура, викладено в розд. VII нашої розвідки.

щень. Поширювати з цієї причини адміністративне виселення на інші житлові приміщення й на будь-яких инших осіб, крім тих приміщень і осіб, що їх точно зазначено в арт. 1 постанови „Про адміністративне виселення громадян з житлових приміщень", в жадному разі не допускається [1]).

2. Адміністративно виселяти громадян із житлових приміщень дозволяється лиш для потреб зазначених в арт. 2 постанови ВУЦВК'у і РНК УСРР з 31 серпня 1927 р., та відповідно до прямого призначення звільнюваних приміщень, що їх зазначено в п.п. „в", „г", „ж", „з" і „к" арт. 1-го цієї постанови, з умовою, щоб звільнювані приміщення негайно використовувалось для згаданих потреб за їх призначенням. Тому адміністративно виселяти з житлових приміщень з будь-якою иншою метою й на випадок можливого їх використання лиш у майбутньому не дозволяється. Коли приміщення, що їх звільнено в порядкові адміністративного виселення, буде використовувано для инших потреб, всупереч попереднім заявам заінтересованих установ про вжиття адміністративного виселення, або коли ці приміщення зовсім не будуть використані негайно після їх звільнення за прямим їх призначенням, то осіб, що дали неправильні відомості про потреби, для яких учинено адміністративне виселення, притягається до відповідальности [2]).

3. Заінтересовані в адміністративному виселенні підприємства, установи та особи, що відають цими приміщеннями, подають до відповідних установ або урядових осіб, яким надано право за арт. 3 постанови з 31 серпня 1927 р. постановлювати про вжиття адміністративного виселення, листовні заяви.

4. В цих заявах точно зазначається:

а) з якого помешкання треба виселити адміністративним порядком мешканців;

---

[1]) Хоча в цьому артикулі й зазначено, що поширювати виселення окрім випадків, зазначених в арт. 1 декрету з 31/VIII—1927 року „в жадному разі не допускається", але сама інструкція (арт. 25) припускає непередбачене в законі „тимчасове виселення з зайвини площі", яку заселюють пожильці, що перебувають у будинках підчас їх ремонтування, коли треба виселюваних з приміщень, що потрібують ремонту, — розмістити в инших частинах приміщень, де є зайва площа в формі окремої кімнати.

До приміщень, що їх можна звільнювати адміністративним порядком відповідно до арт. 1 декрету, слід додати ще будинки, вивласнені для державних потреб відповідно до декрету з 18/VII—1928 р. (Зб. Узак. № 21 арт. 184): на підставі примітки до арт. 17 цього декрету (див. додаток № 5) при вивласненні домобудівель для державних потреб усіх осіб, що в них перебувають, можна виселити адміністративним порядком відповідно до декрету з 31/VIII—1927 р.

[2]) Коли зазначених у цьому арт. службових осіб буде притягнено до відповідальности за те, що звільнені приміщення використовують не за їхнім безпосереднім призначенням, це не надає права виселюваним вимагати, щоб їм було повернено колишні приміщення, звідки їх повиселювано.

б) кого саме належить виселити (ім'я, по батькові, прізвище, соціяльний стан, склад родини);

в) чому виселити конче потрібно й у який саме реченець;

г) для яких саме потреб (точно) помешкання слід звільнити від мешканців;

д) на якій підставі мешканців повинно адміністративно виселити (зазначити відповідний пункт арт. 1 постанови з 31 серпня 1927 р.);

е) чи не належить у даному разі прикласти арт. 13 постанови з 31 серпня 1927 р. що-до відводу виселюваним рівновартної площі;

ж) які компенсації за ремонт, устаткування, поліпшення то-що, або які помешкання та перевозові засоби надається виселюваним особам, або чому саме їх не надається [1]);

з) розмір житлової площі, що її обсаджують виселювані особи, їхні родини та утриманці, пояс, до якого належить обсаджуване помешкання, та чи є воно кам'яним, дерев'яним, змішаним, чи має воно водогін, каналізацію і електричне освітлення;

і) який реченець потрібний для добровільного звільнення помешкання виселюваними особами та їх родинами й утриманцями.

Зазначені відомості, як і саму заяву, надається за підписом і відповідальністю осіб, які безпосередньо відають і розпоряджуються помешканнями, що з них провадиться виселення.

У в а г а. За п.п. „б" і „г" арт. 3 і за арт. 15 постанови з 31 серпня 1927 р. Уп. НК Шляхів Союзу РСР при Урядові УСРР, УВО й ДПУ, за належністю, повідомляють НКВС УСРР і місцеві виконкоми, яким органам вони надали право постановлювати про адміністративне виселення, а також до яких органів заінтересовані особи можуть удаватися з скаргами на постанови про адміністративне виселення.

У в а г а 2. В разі виселюваним адміністративно особам надається придатні або рівновартні (арт. 26 цієї інструкції) для житла житлові приміщення, то такі приміщення, на вимогу виселюваних осіб, показується їм обов'язково і зазда-

---

[1]) Цей арт. надає право виселюваним вимагати компенсацій за ремонт, устаткування та поліпшення тих приміщень, з в і д к и і х в и с е л я є т ь с я, і оплачувати ці компенсації повинні установи, що вимагають виселення. Відповідно до прим. 2 до цього арт., коли виселюваним надається відповідні приміщення, — їх треба заздалегідь показувати виселюваним, — „щоб можна було точно встановити відповідні компенсації, їх розмір і види". Отож виселювані мають право вимагати компенсацій, щоб усунути хиби в тих приміщеннях, що їх надається. Оплата цих компенсацій покладається теж на власників приміщень, звільнюваних адміністративним порядком. Про зазначені компенсації вперше згадується в інструкції; в основному законі вказівок на це немає.

Коли компенсації не виплачено, це не може припиняти адміністративного виселення. Всі суперечки з приводу оплати компенсацій розвязуються тільки в судовому порядкові.

легідь, щоб можна було точно встановити відповідні компенсації, їх розмір і види, а також, щоб дати виселюваним особам змогу звернутися до органів санітарної інспекції з заявою про огляд приміщення, про конечність дезинфекції його, то-що.

5. Одночасно з надісланням заяви до відповідної установи або урядової особи, що з їх розпорядження або за постановою провадиться виселення, копію заяви вручається виселюваним особам. Про вручіння копії заяви повідомляється зазначені вище установи або особи, з доданням відповідної розписки одержувача або акту про відмову його одержати зазначену копію.

У в а г а. Органи санітарної інспекції обов'язково подають свій висновок за випадків, коли адміністративне виселення провадиться: 1) з приміщень або 2) до приміщень, що в них мешкали хорі на будь-які заразливі хороби, перелічені в номенклатурі міських санітарно-епідемічних органів, 3) або до підвалу, 4) до півпідвалу, 5) або до темного приміщення.

Зазначені висновки подається в 3-х-денний від дня одержання заяви реченець установам або урядовим особам, що мають право виносити постанову про адміністративне виселення.

6. Виселюваним особам надається право, після вручіння їм копії заяви заінтересованих установ і підприємств про адміністративне виселення їх із житлового приміщення, подавати свої зауваження й заперечення на письмі до установ і урядових осіб, що постановляють про вжиття адміністративного виселення.

Постанова або розпорядження про виселення ухвалюється після одержання відповідної заяви про це і документів, що стверджують вручіння копії заяви виселюваним особам, а коли встановлено обов'язковий висновок санітарної інспекції, — то й цього висновку [1]).

7. В постанові або розпорядженні про виселення зазначається:

а) хто заявляє про виселення;

б) чому, на якій підставі й для яких саме потреб адміністративне виселення провадиться;

в) кого саме (ім'я, по батькові, прізвище, соціяльний стан, склад родини, науковий робітник, член товариства колишніх політичних каторжан чи інвалід війни);

г) вказівки про те, коли виселювані особи не звільнять добровільно помешкання у призначений реченець, їх виселяти-

[1]) Коли завваження або заперечення з боку виселюваних здобуде відповідний адмінвідділ після того, як ухвалено постанову про виселення, і визнає, що вони варті уваги,— він має право переглянути свою постанову та скасувати її. А коли цю постанову затвердив вищий орган, адмінвідділ повинен удатися з відповідною пропозицією до цього вищого органу.

муть примусово з наказу адмінвідділів місцевих виконкомів чи инших відповідних органів, за належністю (арт. 22 інструкції);

д) реченець і порядок оскарження, відповідно до арт. 15 постанови з 31 серпня 1927 р., по суті чи з формального боку, зазначивши, до яких установ і урядових осіб треба подавати відповідні скарги [1]).

8. Копію постанови або розпорядження про виселення повинно обов'язково вручати під розписку виселюваним особам.

У в а г а. В разі виселюваний відмовиться дати розписку, то особи, що вручають копію постанови про виселення, роблять про це на копії постанови нотатку та скріплюють нотатку своїм підписом [2]).

9. Реченець, що його призначено для добровільного звільнення помешкань, починається від дня вручіння виселюваним особам копії постанови або розпорядження про виселення, або від дня, коли зроблено нотатку на копії постанови чи розпорядження про виселення, а особам, що їм за виселенням належить давати житлові помешкання, — від дня, коли вони одержать право обсаджувати ці помешкання, себ-то від дня вручіння їм відповідних ордерів на житлові приміщення. День вручіння копії в зазначений реченець не включається. Реченець цей можуть продовжити органи, що для них виселення провадиться, або органи, що постановили про виселення.

У в а г а. Примусове виселення із закріплених за військовим урядництвом будинків, до упливу місяця від дня вручіння особам, що їх належить виселити (себ-то всім особам, крім військових службовців рядового складу, що відбувають безперервну службу в кадрах Робітничо-Селянської Червоної Армії, кадрового старшинського складу та їхніх родин), копії постанови про виселення — заборонено (арт. 2 постанови ВУЦВК'у й РНК УСРР з 18 лютого 1928 р. „про надання органам Народнього Комісаріяту Військових і Морських Справ права адміністративного виселення з будинків, закріплених за військовим урядництвом").

10. Зазначену в арт. 5 постанови ВУЦВК'у й РНК з 31 серпня 1927 р. вимогу про виселення можна пред'явити лиш після ухвали постанови, мотивованої за п. „д" арт. 4 і п. „б" арт. 7 цієї інструкції.

---

[1]) Реченець і порядок оскарження треба обов'язково зазначати тільки в тих постановах про виселення, які є остаточні та не вимагають затвердження (п. „в" арт. 3 декрета). Порядок оскарження тих постанов, що набувають чинности тільки після їх затвердження (п. „а" арт. 3-го), встановлюється підчас оголошування виселюваним цієї затвердженої постанови. Але це не позбавляє права останніх подавати до органу, що затверджує постанову, відповідні заяви з приводу скасування цієї постанови.

[2]) Порівнюючи цей арт. 3 арт. 9, треба визнати, що виселюваним дається до рук постанова про виселення допіру тоді, коли її в відповідних випадках затверджено, себ-то коли її можна перевести в життя. Тому давати до рук копії постанов перед їх затвердженням (окрім тих, що цього затвердження не вимагають) — не можна.

11. Зазначений в арт. 6 постанови з 31 серпня 1927 р. період, на протязі якого адміністративно виселяти не дозволяється, стосується так до примусового виселення, як і до надання зазначеного в арт. 5 цієї постанови реченця для добровільного звільнення помешкань, себ-то біг цього реченця починається лиш од 1 квітня.

У в а г а. Правило цього артикулу що-до неприпустимости примусового виселення зараз після 1-го квітня не поширюється на випадки невідкладного ремонту або загрози обвалом, а також на випадки виселення із закріплених за військовим урядництвом будинків, розташованих на території касарень, чи по-за цією територію.

Із закріплених за військовим урядництвом будинків виселення в адміністративному порядкові провадиться незалежно від пори року (арт. 1 постанови ВУЦВК'у й РНК УСРР з 18 лютого 1928 р. „Про надання органам Народнього Комісаріяту Військових і Морських Справ права адміністративного виселення з будинків, закріплених за військовим урядництвом" [1]).

12. Зазначене в арт. 7 постанови з 31 серпня 1927 р. скорочення реченця визначає, що виселюваним особам, в разі надання їм помешкань, у всякому разі реченець для добровільного звільнення приміщення не може бути меншим від двох тижнів; збільшення-ж цього реченця не обмежено.

13. В разі адміністративного виселення з приміщень, зазначених в п. „в" арт. 1 постанови з 31 серпня 1927 р. осіб, що їх можна виселити лиш з умовою обов'язкового надання їм придатної для житла або рівновартної площі, рівно як із закріплених за військовим урядництвом будинків (арт. 1 постанови ВУЦВК'у й РНК УСРР з 18 лютого 1928 р.), відповідні органи Наркомвійськмору або ДПУ, одержавши розписку про вручіння виселюваній особі копії постанови або розпорядження про адміністративне виселення, надсилають негайно до відповідного виконкому або міської ради відомості про вільний житловий фонд, що є в їх розпорядженні в межах даного міста, й заявку на додаткові помешкання для виселюваних, додавши до заявки копії постанов чи розпоряджень про адміністративне виселення.

За масового виселення адміністративним порядком великої кількости мешканців з вищезазначених приміщень в заявці до виконкому або до міської ради зазначається:

а) яку площу обсаджують виселювані особи, та яка площа припадає на кожну особу окремо;

б) яка житлова площа потрібна для кожної з виселюваних осіб (за нормою);

---

[1]) Цього арт. докладно витлумачено в розд. V та VIII нашої статті.

в) яке число осіб має право на рівновартну житлову площу, за арт. 13 постанови з 31 серпня 1927 р.

За такими-ж правилами провадиться адміністративне виселення з житлових приміщень, зазначених в увазі до арт. 1 постанови з 31 серпня 1927 року.

Увага 1. Виселюваним адміністративно за вищезазначених випадків надається нову житлову площу за встановленою нормою (арт. арт. 17 і 19 постанови ВУЦВК'у і РНК УСРР з 29 лютого 1928 року „Про комірне (кватирову плату) й заходи до врегулювання користування житлом у містах і селищах міського типу" (Зб. Уз. УСРР 1928 р., № 4, арт. 54).

Увага 2. В разі адміністративне виселення громадян провадиться з касарняних приміщень військового урядництва й військових частин ДПУ в прикордонних округах, або коли таке виселення має на меті розташувати в звільнених касарняних приміщеннях муштрові частини РСЧА, місцеві окрвиконкоми або міські ради звільняється від обов'язку надати виселюваним особам, навіть і трудящим, які не належать до категорії осіб, зазначених в арт. 8 постанови з 31 серпня 1927 р., придатної для житла площі, коли таку площу не буде виявлено протягом реченця, даного для добровільного виселення. Про це президії окрвиконкомів кожного разу складають окрему постанову [1]).

14. Виконком або міська рада, за належністю, одержавши зазначені в попередньому арт. (13) заявки, надсилає їх до органів місцевого (комунального) господарства з пропозицією відвести вільні житлові приміщення, що є в розпорядженні зазначених органів, а за належних випадків — і перевозових засобів для перевозу майна виселюваних осіб.

15. Одержавши заявку й пропозицію, що зазначені в арт. 14 цієї інструкції, відділ місцевого (комунального) господарства не пізніш трьохденного реченця повідомляє відповідний орган Наркомвійськмору і ДПУ, за належністю, про відвод помешкання, одночасно надсилаючи ордери на обсадження виселюваними особами відведених помешкань, а коли вільних помешкань у розпорядженні відділу місцевого (комунального)

---

[1]) Зазначений арт. встановлює, як загальне правило, що виселяючи з будинків військового відомства, постачати виселюваним приміщення треба насамперед за рахунок того вільного житлового фонду, що є в розпорядженні військового відомства, тільки додаткові приміщення повинні приділяти місцеві комгоспи (арт. 14 Інструкції).

Правило примітки 1 до зазначеного арт. про надання виселюваним нової житлової площі відповідно до норм, установлених у декреті з 29/II—1928 р. (по 3 кв. саж. на кожного пожильця), поширюється на випадки, коли обов'язково треба надавати рівновартні приміщення. Покликання в тексті зазначеного арт. на „увагу до арт. 1 пост. з 31 серпня 1927 р." непевне, бо в цьому останньому арт. є чотири примітки до різних пунктів і тут безперечно треба звертатися до уваги, що є в пункті „в" арт. 1 цього декрету, як це й з'ясовано в початковому абзаці арт. 13 Інструкції.

господарства в момент повідомлення немає, то відділ місцевого (комунального) господарства в той же реченець повідомляє про це відповідний орган Наркомвійськмору, ДПУ й виконавчий комітет або міську раду.

16. Коли в розпорядженні відділів місцевого (комунального) господарства в момент повідомлення (арт. 15) вільних житлових помешкань не буде, відділи місцевого (комунального) господарства не можуть обмежуватися тільки повідомленням про це відповідного органу Наркомвійськмору, ДПУ та виконавчого комітету або міської ради, а повинні вживати заходів до виявлення вільних житлових помешкань і, коли їх виявлять, повідомити про відвод їх орган Наркомвійськмору, ДПУ та виконавчий комітет або міську раду не пізніш двох днів від дня, коли зазначені помешкання перейшли до відділу місцевого (комунального) господарства, як вільні.

17. Орган Наркомвійськмору чи ДПУ, додавши повідомлення про відвод помешкання для виселюваних осіб та ордер на обсадження цих помешкань, негайно повідомляє про це виселюваних осіб та вручає їм надіслані ордери, пропонуючи звільнити добровільно обсаджувані ними помешкання в зазначений в постанові для добровільного звільнення реченець.

18. Коли виселювані особи, після вручіння їм ордерів на обсадження помешкань, а також коли виселювані особи, що їм треба подати й перевозові засоби, й після надання їм цих засобів не звільнять помешкань в призначений для добровільного звільнення реченець, їх виселяється примусово [1]).

19. В разі виселюється осіб, що їх можна виселити, лиш надавши їм придатну для житла площу, житлові помешкання надають органи місцевого (комунального) господарства лиш тоді, коли в їх розпорядженні будуть вільні помешкання в момент одержання заявки відповідної установи. За инших випадків помешкання надають установи, на користь яких виселення провадиться, за вийнятком військового урядництва. За виселення трудящих з касарняних приміщень і з будинків, закріплених за військовим урядництвом, окрвиконкоми або міські ради зобов'язані надавати таким виселюваним приміщення в першу чергу.

У в а г а. За випадків, зазначених в цьому артикулі, заявки подають відповідні органи безпосередньо до відділів місце-

---

[1]) В арт. арт 14—18 – передбачається техніка, як постачати приміщення особам, виселюваним з приміщень військового відомства й військових частин ДПУ. Обов'язок безпосередньо постачати приміщення покладено на відділи місцевого (комунального) господарства (комгоспи) з умовою, що, коли немає вільних приміщень, комгоспи повинні вживати всіх заходів, щоб виявити таку площу, і здавати її відповідній військовій установі не пізніш од двох днів після того, як цю площу виявлено.

вого (комунального господарства, додержуючи правил, зазначених в арт. 13 цієї інструкції дотично заявки [1]).

20. Коли провадиться виселення адміністративним порядком з житлових будинків, зазначених в арт. 1 постанови з 31 серпня 1927 р. й в увазі до нього, а також зазначених в арт. 1 постанови ВУЦВК і РНК УСРР з 19 лютого 1928 р., й коли в цих будинках мешкатимуть члени профспілок, кустарі, ремісники та особи вільної професії й нетрудовий елемент, то, коли в розпорядженні місцкомгоспу немає достатньої кількости придатної для житла площі, в першу чергу належить адміністративно виселяти нетрудовий елемент (з наданням чи без надання придатної житлової площі), в другу чергу — кустарів, ремісників та осіб вільної професії, що не працюють з наймів, і в останню чергу — членів профспілок і взагалі трудящих [2]).

21. Раніш, ніж приступити до примусового виселення, органи, що за їх постановою провадиться примусове виселення (окрадмінвідділ, райвиконком, відповідні органи транспорту), повинні за кожного окремого випадку перевірити, чи є передбачені законом і даною інструкцією підстави до адміністративного виселення.

У в а г а. Постанови адміністративних відділів і адміністративно-міліційних відділків про виселення адміністративним

---

[1]) Обов'язкове постачання приміщень передбачають арт. 7, 8, 9, 10, 11, 12 та 13 арт. декрету з 31—VIII—1927 р.

[2]) Покликання в першому абзаці цього артикулу на арт. 1 декрету та на „увагу" до нього треба тлумачити тільки стосовно до п. „в" арт. 1 декрету, про виселення з казарм та инших військових будинків, оскільки в дальшому зроблено вказівку на постанову з 18 лютого 1928 р., де передбачається виключно виселення з будинків військового відомства.

Застосовувати-ж арт. 20 інструкції до всіх будинків, зазначених в арт. 1 декрету та „в увазі до нього" не можна по-перше через те, що в цьому арт. є аж ш і с т ь уваг, а по-друге — це суперечило-б низці пунктів арт. 1-го, які вимагають, щоб виселяючи вищеперелічені категорії пожильців, надавано їм тільки двохмісячний реченець для добровільного виселення, і не приділювано приміщень. Коли-ж буквально тлумачити цей арт. інструкції, то виходило-б, що Комгосп повинен надавати приміщення, виселяючи навіть самовільних пожильців та робітників, що обслуговують домоволодіння.

Отож, обмежуючи чинність арт. 20 інструкції самими військовими будинками, треба зазначити, що відповідно до цього арт. з зазначених приміщень „в першу чергу належить адміністративно виселяти н е т р у д о в и й елемент" (з н а д а н н я м ч и б е з н а д а н н я ж и т л о в о ї п л о щ і).

Тут виникає непорозуміння з приводу того, у яких випадках нетрудовому елементові треба постачати приміщення, коли відповідно до арт. 12 декрету, виселяючи з будинків військового відомства осіб, належних до категорії нетрудящих, ї м н е м о ж н а п о с т а ч а т и б у д ь - я к и х п р и м і щ е н ь. На наш погляд, цю вказівку слід тлумачити в звязку з постановою з 18/II—1928 р., на яку покликається цей артикул. Відповідно до цієї постанови, виселювати з військових будинків можна тільки тоді, коли змине місяць, відколи зроблено попередження, але сами виселювані повинні звільнити ці приміщення не пізніш як протягом трьох місяців, відколи їх попереджено. Отже коли осіб, належних до нетрудового елементу, виселять перед т и м я к з м и н е о д и н м і с я ц ь, їм належить постачати приміщення на однакових з трудящими підставах.

порядком на підставі п. „а“, арт. 3 постанови з 31 серпня 1927 р., в містах, де є окремі відділи комунального господарства, мають затверджувати президії міських рад за п. „е“ арт. 16 „Положення про міські ради“ (З. У. УСРР 1927 р., № 51—52, арт. 214) [1]).

22. Коли виселювані особи не звільнять обсаджуваних ними помешкань в призначений їм реченець для добровільного звільнення, їх виселяють примусово з розпорядження адміністративного відділу окрвиконкому чи з розпорядження районового виконавчого комітету, за належністю, через органи міліції. Постанови органів Наркомвійськмору й ДПУ про примусове виселення провадиться в життя через органи міліції.

Увага 1. З помешкань, зазначених п. „а“ арт. 1 постанови з 31 серпня 1927 р., примусове звільнення провадиться з розпорядження відповідних урядових осіб транспорту самостійно або через органи міліції, в разі за цим до них звернеться транспортова (залізнича чи инша) адміністрація.

Увага 2. Технічне виконання примусового виселення, як винесення речей з помешкання, то-що, провадять робітники, що їх дає установа, на користь якої виселення провадиться.

23. Примусове виселення осіб, що виселення їх зумовлено обов'язковим наданням помешкань чи перевозових засобів, провадиться лиш після надання цих помешкань чи перевозових засобів.

24. Примусове виселення провадиться при двох понятих.

Про примусове виселення складається протокол, в якому зазначається:

а) день, місяць і рік провадження виселення;

б) з якого помешкання провадиться виселення;

в) кого виселяють;

г) покликання на відповідні арт. арт. постанови ВУЦВК і РНК з 31 серпня 1927 р. й цієї інструкції, на підставі яких учиняється примусове виселення;

д) які засоби вжито для примусового виселення;

е) заяви, що зробили виселювані й инші заінтересовані особи, установи та поняті;

ж) инші відомості, що їх буде визнано за доцільне або потрібне внести до протоколу.

---

[1]) „Увагу“ до зазначеного арт. можна тлумачити так, що міськрадам районових центрів (де немає окремих відділів комгоспу) не надано право затверджувати постанови про адміністративне виселення. На підставі положення про райз'їзди та райвиконкоми (Зб. Узак, 1927 р. № 56—57 арт. 231) до складу РВК ввіходять не відділи, а відділки і серед них є відділок місцевого господарства. Але-ж була-б помилка гадати, що оскільки при РВК відділів немає, а є тільки відділки, тому районові міськради позбавлені права затверджувати постанови про адміністративне виселення, бо відповідно до п. „е“ арт. 16 полож. про міськради (Зб. Узак. 1927 р. № 51—52 арт. 214) затверджувати постанови про адміністративне виселення мають усі взагалі міськради, включно з міськрадами районових центрів.

Протокола підписують: особа, що провадить примусове виселення, поняті й виселювані особи.

Коли виселювані особи відмовляються підписати протокола, то про це зазначається в протоколі, виклавши мотиви відмовлення.

25. За випадків, зазначених в п. „и" арт. 1 постанови з 31 серпня 1927 р., можна розміщувати виселюваних з частин приміщень, що потрібують невідкладного ремонту, в инших частинах приміщень, коли за додержання встановленої норми ущільнення можна виділити в инших частинах помешкань зайвину площі, в формі окремої кімнати.

В цьому разі особи, що обсаджують зайвину, підлягають тимчасовому адміністративному виселенню із зайвини обсаджуваної ними площі, з поверненням їм цієї площі після вчинення невідкладного ремонту.

У в а г а. Постанови адмінвідділів про вжиття адміністративного виселення за випадків, зазначених в п. „и" арт. 1 постанови з 31 серпня 1927 р., що їх затверджує президія окрвиконкому, видається на підставі актів технічного огляду, що їх складає округовий інженір або технік місцвідкомгоспу [1]).

26. Пільги, передбачені в арт. 13 постанови з 31 серпня 1927 р., а саме: надання рівновартного житлового приміщення, поширюється також і на героїв праці і членів їхніх родин, за

---

[1]) Питання про те, чи можна, ремонтуючи приміщення, примусово розміщувати виселюваних по инших будинках тієї-ж садиби або в инших будинках, об'єднаних в одному житлокоопі, — розвязати треба негативно: згідно з арт. 1-м інструкції — поширювати адміністративне виселення на инші житлові приміщенни окрім зазначених у законі, — не припускається. За арт. 1 пункт „и" декрету з 31/VIII—1927 р. „якщо треба ремонтувати частину приміщення, — виселюваних по змозі розміщається в инших частинах приміщення". Тому за буквальним текстом закону і відповідно до арт. 25 Інструкції розміщувати виселюваних на зайвині площі, що на ній живуть инші пожильці, можна в межах тільки одного й того самого будинку, коли ремонтові підлягає частина цього будинку. Про тимчасове виселення з цієї зайвини має бути докладно зазначено в основній постанові адмінвідділу про звільнення від пожильців тієї площі, що підлягає ремонтові. — Норму ущільнення, про яку згадується в цьому арт., передбачено в — 17—19 постанови ВУЦВКУ і РНК з 29 лютого 1928 року „про комірне" (Зб. Узак. 1928 р. № 4 арт. 54), себ-то по 3 кв. саж на кожного пожильця, незалежно від окремих кімнат для відповідальних робітників.

Особи, що від них вилучають зайвину площі, тимчасово вселюючи до них инших пожильців того-ж будинку підчас ремонту, користуються правом оскаржувати постанови, про їх виселення з лишків житлової площі, — на загальних підставах.

З приводу „уваги" до зазначеного арт. інструкції треба підкреслити п о м и л к у в вказівці на те, що постанови про виселення підчас ремонту (за випадків зазначених у літ. „и" арт. 1-го декрету з 31/VIII) „затверджує Президія Окрвиконкому", бо на підставі п. „е" арт. 16 положення про міськради (Зб. Уз. 1927 р. № 51—52, арт. 214) та відповідно до п. „а" арт. 3 декрету з 31—VIII—ці постанови затверджують або міськради, або райвиконкоми (коли виселення одбувається по-за межами тих міст, де утворено міськради).

постановою ВУЦВК'у і РНК УСРР з 14 грудня 1927 року „Про пільги героям праці" (Зб. Уз. УСРР 1927 р. № 66, арт. 252).

27. Обмежений реченець (7 днів), встановлений в арт. 15 постанови з 31 серпня 1927 року для подання скарг в справах адміністративного виселення, стосується тільки до випадків оскарження самих постанов про вжиття адміністративного виселення, зазначених в арт. 3 постанови з 31 серпня 1927 р. За всіх инших випадків виселювані в адміністративному порядкові особи заховують належне їм право подавати скарги до органів прокуратури на всілякі неправильні й незаконні вчинки установ і урядових осіб, що провадять адміністративне виселення [1]).

Харків, 30 березня 1928 р.

Заст. Народнього Комісара Внутрішніх Справ УСРР *Слинько*.

ДОДАТОК ТРЕТІЙ.

ПОСТАНОВА ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ЦЕНТРАЛЬНОГО ВИКОНАВЧОГО КОМІТЕТУ і РАДИ НАРОДНІХ КОМІСАРІВ УСРР.

з 14/XII 1927 р.

(Зб. Узак. 1927 р. № 66 арт. 252).

ПРО ПІЛЬГИ ГЕРОЯМ ПРАЦІ.

На підставі арт. 6 постанови ЦВК і РНК Союзу РСР з 27 липня 1927 р. „Про героїв праці" (Зб. Зак. СРСР, 1927 р. ч. 45, арт. 456), — Всеукраїнський Центральний Виконавчий Комітет і Рада Народніх Комісарів УСРР постановили:

1. Надати героям праці, що одержали це звання за постановою ЦВК і РНК Союзу РСР з 27 липня 1927 р. „Про героїв праці" (З. З. СРСР, 1927 р. ч. 45, арт. 456) пільги, зазначені в нижченаведених артикулах:

2. Якщо герої праці є на службі або на роботі, то пенсію, яку вони, як герої праці, одержують, не ураховується за вилічування з них розміру комірного.

3. Герої праці і члени їхніх родин, у разі виселення їх адміністративним порядком із замешку-

---

[1]) Під „иншими випадками", коли за виселюваними зберегається право оскаржувати, слід розуміти окремі вчинки органів адміністрації, припущені підчас фактичного адміністративного виселення. Звертатися з скаргами за зазначених умов можна не тільки до органів прокуратури, але й до відповідних вищих органів адміністрації, що їм підпорядковані виконавчі органи міліції та урядові особи, що провадять адміністративне виселення.

Питання про те, чи можна припинити виселення підчас виконання відповідної постанови, коли є важливі для цього умови, треба розвязати позитивно: заяви про це розвязують ті установи, що остаточно ухвалили відповідну постанову (а саме — в випадках зазначених у п. „а" арт. 3 декрету — міськради або райвиконкоми, а відповідно до п. „в" арт. 3 — окрадмінвідділи або райадмінвідділки).

ваних житлових приміщень, мають пільгу, передбачену в арт. 13 постанови ВУЦВК'у і РНК УСРР з 31 серпня 1927 р. „Про адміністративне виселення громадян з житлових приміщень" (З. У. УСРР 1927 р. ч. 43, арт. 196). [1])

4. Герої праці й члени їхніх родин, що є на їхньому утриманні, користуються медичною допомогою на однакових умовах із застрахованими.

5. Героям праці надається право безплатно їздити комунальними залізницями.

6. Героїв праці увільняється від припи**с**ної оплати та оплати з осіб, що живуть у гостиницях.

7. Герої праці мають переважне право на прийом до інвалідних будинків.

ДОДАТОК ЧЕТВЕРТИЙ.

ПОСТАНОВА ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ЦЕНТРАЛЬНОГО ВИКОНАВЧОГО КОМІТЕТУ Й РАДИ НАРОДНІХ КОМІСАРІВ УСРР

з 18/II 1928 р.

(Зб. Узак. 1928 р. № 4, арт. 48).

ПРО НАДАННЯ ОРГАНАМ НАРОДНЬОГО КОМІСАРІЯТУ ВІЙСЬКОВИХ І МОРСЬКИХ СПРАВ ПРАВА АДМІНІСТРАТИВНОГО ВИСЕЛЕННЯ З БУДИНКІВ, ЗАКРІПЛЕНИХ ЗА ВІЙСЬКОВИМ УРЯДНИЦТВОМ.

Щоб допомогти завдоволити житлові потреби військових службовців через звільнення приміщень, що їх замешкують у закріплених за військовим урядництвом будинках особи, які не належать до складу Робітниче-Селянської Червоної Армії, на додаток і зміну своєї постанови з 31 серпня 1927 р. „Про адміністративне виселення громадян з житлових приміщень (Зб. Уз. УСРР 1927 р. ч. 43, арт. 196), — Всеукраїнський Центральний Виконавчий Комітет і Рада Народніх Комісарів УСРР п о с т а н о в и л и:

1) Надати органам Народнього Комісаріяту Військових і Морських Справ право виселяти адміністративним порядком з закріплених за військовим урядництвом будинків, як розташованих на території касарень, як і поза цією територією всіх осіб, крім військових службовців рядового складу, що відбувають безперервну службу в кадрах Робітниче-Селянської Червоної Армії і кадрового старшинського складу та їхніх родин.

Виселювані особи незалежно від пори року повинні звільнити замешкуване приміщення найпізніш протягом трьох місяців

---

[1]) За постановою ВУЦВК з 17/IV—1929 р. (Збірн. Узак. № 12, арт. 90) зазначену пільгу поширено на осіб, що їх нагороджено орденом „Трудовий Червоний Прапор УСРР".

з дня попередження. У цей реченець окружові виконавчі комітети повинні давати особам, що належать до трудової людности і мають бути виселені зазначеним порядком, придатні до проживання приміщення.

2. Виселяти із зазначених у цій постанові приміщень у кожному разі не можна аж до упливу місяця з дня попередження про це особи, що її належить виселяти.

ДОДАТОК П'ЯТИЙ.

ВИТЯГ З ПОСТАНОВИ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ЦЕНТРАЛЬНОГО ВИКОНАВЧОГО КОМІТЕТУ І РАДИ НАРОДНІХ КОМІСАРІВ УСРР з 18/VII 1928 р.

(Зб. Узак. 1928 р., ч. 21, арт. 184).

„ПРО ВИЛУЧЕННЯ І ВІДВОД ЗЕМЕЛЬ ТА ПРО ВИВЛАСНЕННЯ БУДІВЕЛЬ І СПОРУД ДЛЯ ДЕРЖАВНИХ І ГРОМАДСЬКИХ ПОТРЕБ".

17. Установи, організації й особи, що в їхніх інтересах учинено вилучення, мають право зайняти землі після закінчення землевпорядчих чинностей у справі вилучення, відшкодування землекористувачів і видання відповідних актів від місцевих органів Народнього Комісаріяту Земельних Справ чи Народнього Комісаріяту Внутрішніх Справ УСРР, кого належить.

Якщо вимагається зайняти землю негайно, то про це належить зазначити в постанові про вилучення чи иншій додатковій до неї постанові органу, що розвязує питання про вилучення, і тоді землю займають по складенні їй опису.

Увага. У разі вивласнюється будівлі (арт. 2), всіх осіб, що живуть у них, можна виселяти адміністративним порядком, додержуючи постанови ВУЦВК і РНК УСРР з 31 серпня 1927 р. „Про адміністративне виселення громадян із житлових приміщень" (Зб. Уз. УСРР 1927 р., ч. 43, арт. 196).

ДОДАТОК ШОСТИЙ.

ПОСТАНОВА ЦЕНТРАЛЬНОГО ВИКОНАВЧОГО КОМІТЕТУ І РАДИ НАРОДНІХ КОМІСАРІВ СОЮЗУ РСР з 11/VI 1927 року.

(Зб. Зак. Союзу РСР за 1927 р. № 33 арт. 344).

ПРО ВИСЕЛЕННЯ З ЖИЛИХ ПРИМІЩЕНЬ, ЩО МІСТЯТЬСЯ НА ТЕРИТОРІЇ ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ, СПОРУДЖЕНЬ І СКЛАДІВ, ОСІБ, ЯКІ НЕ ПРАЦЮЮТЬ В ЦИХ ПІДПРИЄМСТВАХ, СПОРУДЖЕННЯХ І СКЛАДАХ.

З метою утворення умов, що забезпечують правильну постановку протипожежної і загальної охорони особливо важливих дер-

жавних підприємств, споруджень і складів, Центральний Виконавчий Комітет і Рада Народніх Комісарів Союзу РСР постановляють:

1. З жилих приміщень, що містяться на території (арт. 6) державних підприємств, споруджень і складів, що підлягають охороні військовою чи воєнізованою вартою, підлягають виселенню особи, що не працюють на даному підприємстві, спорудженні чи складі і що не є членами родин осіб, які працюють на даному підприємстві, спорудженні чи складі. Виселення повинно бути закінчено в шоститижневий реченець з дня оголошення цієї постанови.

Увага. Якщо особа, що працює, не має постійного місцеперебування на території підприємства, спорудження чи складу, члени її родини, що живуть на зазначеній території, підлягають виселенню порядком цього артикулу.

2. Адміністрація державного підприємства, спорудження чи складу попереджує осіб, що підлягають виселенню, не менш ніж за три тижні про майбутнє виселення з зазначенням адреси жилих приміщень, що їх дається виселюваним порядком арт. 5 цієї постанови.

Увага. По скінченні реченця, виселення переводиться примусовим порядком органами міліції в трьохденний реченець.

3. Особи, звільнювані від служби на зазначених в арт. 1 державних підприємствах, спорудженнях чи складах, підлягають виселенню з території останніх в місячний реченець з дня попередження про звільнення або з дня звільнення, якщо воно сталося без попередження.

4. Особи, що живуть у будинках, поставлених на праві забудування, будинках, що належать приватним особам на праві власности, а також орендованих, оскільки вони підпадають під чинність арт. 1 або арт. 3 цієї постанови, від виселення не звільняються, при чому забудовники, власники й орендарі одержують винагороду за рахунок відповідного державного підприємства, спорудження чи складу в розмірі, що його визначає комісія в складі представника губерніяльного чи округового виконавчого комітету, відповідного органу робітниче-селянської інспекції й управління губерніяльного чи округового інженіра. Винагороду для власників і забудовників визначається в розмірі вартости будівель, а для орендарів — в розмірі вартости невикористаних видатків на капітальний ремонт.

5. Місцеві виконавчі комітети повинні віддавати приміщення для виселюваних порядком цієї постанови осіб на писані заяви адміністрації підприємств, споруджень чи складів.

Увага. Виконавчі комітети не обов'язково мають давати приміщення для осіб вільних професій, нетрудових елементів, а також для кустарів, що мають більш одного найманого робітника.

6. Визначення меж території державних підприємств, споруджень і складів (арт. 1) переводиться представниками губерніяльного (округового) виконавчого комітету, відповідного органу Об'єднаного Державного Політичного Управління й адміністрації даного підприємства, спорудження чи складу. Визначення меж повинно бути закінчено в двохтижневий реченець з дня оголошення цієї постанови.

7. Будови, що звільнилися після виселення чи житлова площа надходять в розпорядження адміністрації підприємства, споруджения чи складу.

8. На території підприємств, споруджень і складів (арт. 6) забороняється так ставлення нових жилих будівель, як і застосування існуючих нежилих під жилі приміщення.

9. Найвищій Раді Народнього Господарства Союзу РСР, Народньому Комісаріятові Військових та Морських Справ, Народньому Комісаріятові Шляхів і Народньому Комісаріятові Пошт і Телеграфів, а також урядам союзних республік доручається при складенні планів житлового будівництва, брати на увагу необхідність повільного знесення жилих будівель (в першу чергу старих і невогнетривалих), що містяться на визначеній порядком арт. 6 території, і ставлення нових жилих будівель поза цією територією.

ДОДАТОК СЬОМИЙ.

ВИТЯГ З ПОСТАНОВИ РАДИ НАРОДНІХ КОМІСАРІВ УСРР ПРО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИМІЩЕННЯМИ Й КОМУНАЛЬНИМИ ПОСЛУГАМИ ШКІЛ ДЛЯ ДІТЕЙ РОБІТНИКІВ І СЛУЖБОВЦІВ ПІДПРИЄМСТВ РЕСПУБЛІКАНСЬКОГО Й МІСЦЕВОГО ЗНАЧІННЯ.

(Зб. Узак. 1928 р., № 3, арт. 40).

2. Закріпити за школами, що є в будинках, які належать промисловим підприємствам республіканського й місцевого значіння, приміщення, зайняті трудовими школами, що обслуговують дітей робітників і службовців зазначених підприємств і робітниками цих шкіл, під момент видання цієї постанови.

3. Якщо приміщення, зайняті школами або їх робітниками, є на території промислових підприємств республіканського і місцевого значіння і такі приміщення треба використати безпосередньо для потреб виробництва, то виселяти в цьому разі школи або їх робітників можна тільки з умовою забезпечити виселювані школи і їх робітників відповідними приміщеннями з тим, що виселення з будинків, які належать промисловим підприємствам республіканського значіння, провадиться за поро-

зумінням відповідного підприємства з округовим виконавчим комітетом тої округи, що на території її є дане підприємство.

У в а г а: Виселення шкіл і їх робітників з приміщень, передбачених у постанові ЦВК і РНК Союзу РСР з 11 червня 1927 р. „Про виселення з жилих приміщень, що містяться на території державних підприємств, споруджень та складів, осіб, що працюють в цих підприємствах, спорудженнях та складах“ (Зб. Зак. СРСР 1927 р. № 33, арт. 344), провадиться порядком, встановленим у зазначеній постанові.

Харків, 9 лютого 1928 р.

М. ТОВСТОЛІС.

АДМІНІСТРАТИВНІ АКТИ.

(арт. 12—44 Адмін. кодексу УСРР).

ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ АКТІВ ТА ЇХНЯ ПРАВНИЧА ПРИРОДА.

Адміністративними актами, в широкому розумінні, звуть такі дії, що виходять од органів адміністрації.

А під адміністративним актом, у стислому розумінні, розуміють акт державного управління, що має на меті постання, зміну або припинення стосунків публічно-правного характеру.

Не зважаючи на всю різноманітність адміністративної діяльности, сучасна теорія утворила вчення про адміністративну дію і звела всі акти, що од органів адміністрації походять, до таких юридичних категорій.

Деякі основні твердження цієї теорії можна прикласти й до радянського адміністративного права: в царині встановлення тих співвідношеннів, які існують між різними адміністративними актами, а так само й юридичних наслідків, що їх утворюють ті або ті адміністративні акти [1]).

Всі акти, що виходять од органів адміністрації, поділяють звичайно на дві основні категорії: акти нормативні, що в літературі звуться у к а з а м и, і акти індивідуальні.

Нормативний акт-указ єсть не що инше, як правотворчий акт адміністрації. В буржуазно-правному розумінні указ — то є норма, що її встановив орган адміністрації в межах своєї компетенції, погодивши з загальними законами [2]). Всі види указів — нормативних актів набирають своєї сили в законному уповноваженні. Вони повинні діяти в межах загальних правил закону й зникати разом із тим, як утрачає силу той закон, що з нього випливають [3]), а за таких

---

[1]) Див. проф. К о б а л е в с к и й, Очерки совет. админ. права, стор. 124 й ин. проф. Е л и с т р а т о в, стор. 88 й дальш. Очерк административного права. Пор. К о б а л е в с к и й, Советское административное право, стор. 139—140.

[2]) O. M a y e r, Deutsches Verwaltungsrecht 1. 84,

[3]) Пор. проф. К о б а л е в с к и й, Очерки советского административного права, стор. 131. Й о г о - ж, Советское административное право, стор. 145. Пор. И. С. Админ. акт. Энцик. Гос. и права. Вып. I, стр. 73—77.

умов вони, порівнюючи з законом, займають підлегле становище й на випадок колізії повинні йому поступатися.

За основу нормативної діяльности адміністрації звичайно вважають неможливість охопити законом геть-усі стосунки різноманітні, визначити в ньому самому спосіб і порядок його здійснення й недоцільність складного законодавчого порядку для особливого роду норм, що вмить виникають і так само швидко припиняють своє діяння.

Нормативний характер наказів (указів) спричинив у правничій літературі розбіжність у питанні про їхню юридичну природу.

Безперечно, юридична природа нормативних актів адміністрації неоднакова. Найдавніша теорія (Шталь, Роберт Моль, у Росії — Градовський), базуючись на тому, що „єдина державна воля знає й одного свого висловника в особі законодавця", не визнає за указами — нормативними актами характеру юридичних норм, а вважає їх за правила технічні. Зазначена теорія певною мірою свідчить про те, що в добу французької революції до адміністрації ставилися були недовірливо, і тепер є вже пережиток.

Друга теорія „делегації" гадає, що адміністрація, хоч і видає нормативні акти, та самостійної влади на це не має: вона користується таким правом тільки з законодавцевої делегації; як каже оця теорія, законодавчі установи тільки поступаються установам адміністративним своїм правом запроваджувати юридичні норми в більше чи менше другорядних питаннях [1]). Нарешті, теорія указу, що розмежовує в ньому формальний і матеріяльний моменти (формально указ — акт адміністративний, матеріяльно — закон) не дає відповіди на питання про юридичну природу указа [2]). Жадна з наведених теорій не має міцного обґрунтування. Справедливо кажуть [3]), що право адміністрації видавати постанови не потрібує жадної делегації. Вона має самостійну владу; в її праві видавати підзаконні нормативні акти виявляється владність здійснюваної од неї публічно-правної функції. І коли трапляються випадки, що законодавчі органи доручають адміністрації видати певну постанову (указ), в цьому не можна вбачати поступки, делегації законодавчих функцій, а вони є ті самі акти — законодавця-адміністратора. Безперечно, указ од закону відрізняється, бо немає тої юридичної сили, що властива за-

---

[1]) Прихильники цієї теорії F. Moreau, Le réglément administratif, 1902. Ch II, p. 62—92. Його-ж, Droit administratif 1909. Bérthélemy, Traité Elémentaire de droit administratif, 1926 p. Duguit, Traité de droit constitutionell, 1924 p., t. IV, p. 202 et suiv. 410, 699. Проф. Евтихиев. Основы советского административ. права, стор. 174. Пор. Його-ж, основи радянського адміністративного права, вид. 1928, стор. 134.

[2]) Пор. проф. Кобалевский, Очерки советского администр. права, стор. 130—131. Його-ж, Советское административное право, стор. 144.

[3]) Haurion, Droit administratif, 1903 p., p. 12. Коркуновъ, Указъ и законъ 1894 р., стор. 29—37. Сперанский, Закон и административное постановление, как источники судебных решений. Сборник трудов Иркутск. Госуд. Университета, 1927 р. Стор. 211. Пор. Рец. А. С. Революция Права, 1928 р, ч. I, стор. 172 — 173.

конові. Законодавець має право й не визнавати тих чи инших указів, тимчасом указ не може ігнорувати закону, щоб не зробитися недійсним.

Ще відомий адміністративіст 60-х років минулого століття, професор Віденського Університету, Лоренц Штайн установив класифікацію указів — нормативних актів, за правничою природою, а саме: звичайні й надзвичайні та розмежував їх за змістом: стосовні до діяльности адміністративних установ і ті, що торкаються становища громадян [1]).

Звичайні укази — нормативні акти, підпорядковані законові, що являють собою нормальну діяльність органів управління; коли вони звернені до громадян, установлюючи їхні права й обов'язки, то звуться обов'язковими постановами й що-до змісту є Rechtsverordnungen [2]); а коли вони являють собою твердження, що визначають ті або ті підстави виконання закону, розподілу справ, або заадресовані всередину самої адміністративної установи й до органів влади нижче поставлених, позначені характером організаційним, — звуться обіжниками або інструкціями.

Зокрема теорія ще відрізняє обіжники (загальні — для всіх місцевих органів і окремі — для даного місцевого органу) — центральної влади од обов'язкових постанов органів місцевого самоврядування. Видання краєвих постанов од муніципальної ради (в Англії) має на меті не змінити закон, а тільки доповнити його зміст у межах точних границь і може торкатися всього, що потрібно, щоб підтримати порядок та управління на даній території [3]).

I. ІНСТРУКЦІЇ Й ЦИРКУЛЯРИ.

а) Поняття.

Виходячи з вищенаведених засад теорії про адміністративні акти та їхню правничу природу й звертаючись до аналізи нормативних актів за адміністративним кодексом, ми не можемо не визнати, що з'ясована вгорі теорія має значіння й при досліджуванні нормативної діяльности адміністрації в українській республіці. А втім, треба мати на увазі, що зазначена теорія, бувши заснована переважно на засадах конституційного права буржуазних держав, повинна бути сприймана відповідно до особливих умов устрою й форм радянської адміністративної діяльности. Так, передусім, з погляду радянського права, принцип поділу влад (за теорією Монтеск'є), що його сприйняли буржуазні законодавства, не вживається в нас [4]); звідси вихо-

[1]) Die Verwaltungslehre; див. O. Mayer, Deutsches Verwaltungsrecht, 1924 p. § 84.

[2]) Див. проф. Елистратов, Очерк администрат. права, стор. 84—85. Його-ж. Сов. Административное право, стор. 139.

[3]) Редлих, Английское местное управление, т. I, стор. 356.

[4]) Згідно з цим принципом, адміністративні акти поділяються на три види, подібно до того, як існує й три види державної діяльности (законодавча, адміністративна й су-

дить, що й поділ адміністративних актів, оскільки його побудовано за ознаками отакого принципу, не може бути прийнятий у нас.

Радянські закони — норми, видані од центральної влади в певному порядкові, а радянські укази — нормативні акти — норми, що виходять од органів адміністративної влади, хоча сам закон і не надав їм законодавчої компетенції.

А втім, докладно обізнавшись з адміністративними актами (нормативними), видаваними од органів адміністрації в радянській республіці, ми бачимо, що радянське адміністративне право визнає два види указів: 1) нормативні акти, які визначають порядок діяльности адміністративних органів, і 2) нормативні акти, звернені до людности, державних установ та громадських організацій, що торкаються їхніх прав і обов'язків.

Так, згідно з арт. 12 адміністративного кодексу УСРР, за адміністративні акти загального характеру правлять: 1, інструкції та обіжники й 2, обов'язкові постанови. З змісту наведеного артикулу випливає, що адміністративний кодекс не визначає адміністративного акту, а чомусь уважає інструкції та обов'язки, як і обов'язкові постанови, за адміністративні акти загального характеру. Зарівно кодекс у цьому артикулі не визначає інструкції, обіжника, обов'язкової постанови, але, з'ясовуючи поняття всіх зазначених актів, виходить із їхнього змісту. Принаймні, зміст інструкцій становлять загальні роз'яснення підлеглим урядовим особам та установам порядку переведення в життя того чи того закону або постанови влади чи їхнього змісту, а так само додавання додаткових правил до законів і постанов у межах, що вони встановлюють (арт. 13). За предмет-же обіжників правлять окремі роз'яснювальні та директивні вказівки, заадресовані до урядових осіб або установ, що торкаються їхньої відомственної праці (арт. 14).

Не кажучи вже про те, що текст цитованих артикулів надто складний, вони не встановлюють точних ознак, щоб розмежовувати інструкції та обіжники. Передусім, лишається нерозвязаним, що саме має на увазі закон, уважаючи за зміст інструкцій так звані „загальні роз'яснення", і чим він одрізняє останні од так званих спеціяльних роз'ясненнів. Так само зарівно арт. 13, зараховуючи до інструкцій оці загальні роз'яснення підлеглим урядовим особам, не визначає, од кого саме повинні виходити подібні роз'яснення. Разом з тим зазначений артикул визнає за зміст інструкцій давання додаткових правил до законів та постанов влади. Правдивий зміст цієї частини артикулу приводить до висновку, буцім інструкція може правити за додаток до закону, з чим навряд чи можна погодитися.

дова), а саме: акти нормативні, індивідуальні та юрисдикційні. Пор. проф. Евтихиев, Основы советского административного права, стор. 172. Його-ж, Основи Радянського адміністративного права, вид. 1928 р., стор. 131.

Коли-ж законодавець розуміє в цім разі тільки давання додаткових тлумачень, то такий додаток зайвий, бо його цілком охоплює перша частина артикулу.

А коли звернутися до (тлумачення) тих ознак, які правлять за критерій, щоб відрізняти інструкції й обіжники, то не можна не визнати, що, згідно з арт. 14 кодексу, і обіжник так само як інструкція, має на меті подавати окремі (не загальні) теж роз'яснювальні й директивні вказівки тим самим урядовим особам чи установам. Саме поняття, „директивні вказівки" не виявляє сути його, так само й вислів „окремі вказівки", бо, як сказано попереду, важко встановити, що треба розуміти під „окремими", в відміну од загальних, роз'яснювальними вказівками. Отож, з погляду наведеної частини артикулу, останній не одрізняється од вищецитованого (13). За єдину ознаку відміни обіжника од інструкції кодекс визнає те, що обіжник повинен торкатися „відомственної роботи" урядової особи чи установи. Але й це поняття не може виточнити змісту обіжника і бути за характерну його властивість. Живовидячки, законодавець мав на оці в цьому разі порядок діяльности, хоч і замінив це поняття на вислів „відомственна робота".

Отже, як каже кодекс, коли інструкція має на оці роз'яснити тій чи тій урядовій особі, установі зміст закону, порядок, як переводити його в життя, то обіжник повинен торкатися відомственної роботи особи або установи. Здавалося-б, сама оця ознака одрізняє зазначені акти один од одного, але за спільну рису їхню є роз'яснювальний характер їхнього змісту. І коли це єсть нормальні акти внутрішнього розпорядку, що визначають порядок діяльности адміністративних установ, єрархічні стосунки підвладних органів управління, то їх не можна плутати з нормативними актами зовнішнього характеру, зверненими до людности та які встановлюють права його й обов'язки. І справді, тимчасом як перші обов'язкові для тієї чи тієї установи, урядової особи, останні обов'язкові для всенької людности даної території.

А втім, як видко з арт. 24, адміністративний кодекс, торкаючись порядку, як оголошувати обіжники та інструкції, видавані од окрвиконкомів, їхніх відділів та інспектур, зараховує до їхнього змісту встановлення прав і обов'язків людности, громадських організацій та державних установ.

Та цього не досить: і в арт. 19 кодекс передбачає порядок, як оголошувати інструкції, обіжники, що їх видають наркомати й центральні установи, оскільки вони торкаються прав та обов'язків людности. Такий висновок треба зробити власне тому, що останній артикул не відрізняє обіжників та інструкцій од обов'язкових постанов, а за їхній зміст уважає встановлення прав та обов'язків людности. Тимчасом у розділ про обов'язкові постанови адміністративний кодекс за характерну ознаку обов'язкової постанови, з погляду

її змісту, вважає саме встановлення обов'язків для всенької людности даної території чи окремих її груп (арт. 28). Звідси випливає, що, коли порівнювати артикули 19-й та 24 з артикулом 28, то виявляється непогодженість, неув'язка, ба навіть виразна суперечність, оскільки мова мовиться про встановлення юридичної сути обіжників та інструкцій, з одного боку, і обов'язкових постанов, з другого.

Тим-то було-б цілком доцільно змінити артикули 19 і 24 в тому розумінні, що покликання на особливі вислови оцих постанов „і які торкаються... прав та обов'язків людности", передбачене в першім із них, так само й покликання на вислів „які торкаються прав та обов'язків людности... відомств", прийняте в останньому, виключити, тим більш, що порядок, як оголошувати обов'язкові постанови, видавані од наркоматів та центральних установ, передбачено в спеціяльній постанові, а саме в примітці 1-й до арт. 33. А як залишити в силі всі зазначені артикули в незмінному вигляді, тоді не можна відрізнити ні інструкції, ні обіжника, ні обов'язкової постанови. І навряд чи кодекс силкується загладити подібну різницю, присвячуючи окремі розділи кожному з зазначених видів адміністративних актів.

Після оцих загальних завваженнів з'ясуймо основні моменти вчення про нормативні акти внутрішнього розпорядку, оскільки відтворив їх адміністративний кодекс.

б) Органи влади, що видають інструкції та обіжники.

Отже, кому належить право видавати обіжники та інструкції, як окремий вид нормативної діяльности адміністрації? Таке право, з погляду адміністративного кодексу, мають як центральні, так і місцеві органи управління, а саме: а) народні комісаріяти й прирівняні до них центральні установи та б) відомства, виконавчі комітети (окружні й районні), їхні відділи й інспектури та инші окружні органи влади (арт. 17, 18—19, 24).

Наркомати й центральні установи видають інструкції та обіжники тільки в межах своєї компетенції (арт. 19). Поняття такої компетенції треба розуміти, либонь, надто вузько, з гостро окресленою відомственною межею. По-за межами влади того чи іншого відомства обіжники та інструкції його недійсні. Звідси й висновок, що наркомат може видавати тільки інструкції характеру внутрішнього, обов'язкові в його відомстві, а коли він виходить по-за межі цього відомства, то мусить погодити питання з іншим зацікавленим відомством.

Обов'язок межевідомственно погоджувати інструкції та обіжники передбачає арт. 16 кодексу. Особливість постанов кодексу цією стороною полягає в тому, що коли треба погодити інструкції та обіжники, належні до компетенції інших відомств, то ці відомства повинні відповісти протягом двох тижнів (прим. до арт. 16). Та, ви-

магаючи отакої відповіди в певний строк, кодекс не зазначає моменту, відколи строк оцей треба рахувати.

Незалежно од цього, надаючи право видавати обіжники та інструкції наркоматам, центральним установам, до них прирівняним, відомствам, окружним органам влади, кодекс так само не визначає, чи всі наркомати й відомства користуються цим правом, а з окружних які власне органи влади одержують те саме право.

в) Умови важности інструкцій та обіжників.

Формальні вимоги, пред'являвані до розглядуваних нормативних актів, надто нескладні: вони торкаються порядку оформлення, порядку й строків видання, оголошення, а так само адресування виконавцям, набуття сили та їхнього скасування.

1. ФОРМА ВИДАННЯ.

За загальним правилом треба, щоб інструкції й обіжники, які виходять од урядової особи чи установи, підписала особа, що стоїть на чолі установи, щоб вони були позначені числом, місяцем і роком, та заадресовані на ім'я певного виконавця (арт. 15). Інструкції й обіжники по міліції видаються в формі наказів.

2. СТРОК ВИДАННЯ.

Строк, коли за спеціяльним дорученням ВУЦВК або РНК України відомства й окрвиконкоми, однаково й відділи та інспектури й райвиконкоми з розпорядження окрвиконкомів мають видавати інструкції, указується в спеціяльній постанові вищого органу, а коли цього немає, то встановлюється для відомств і окрвиконкомів місячний строк з дня, коли оголошено постанову, а в останнім разі — двохтижневий з дня, коли одержано розпорядження окрвиконкому. Не можна не відзначити ще й того, що адміністративний кодекс, передбачаючи строк, коли відомства та окрвиконкоми, за наказом од ВУЦВК'а й РНК, повинні видавати акти, має на увазі тільки інструкції, не згадуючи про обіжники, а тимчасом той самий кодекс, кажучи про строк, коли повинні видавати акти відділи, інспектури й райвиконкоми за наказом од окрвиконкомів, — розуміє тут, як інструкції, так і обіжники (арт. 17 і 18).

Разом з тим, маючи на оці випадки, коли треба буває погодити акт з центральними установами України чи з органами АМСРР та окрвиконкомами, кодекс установлює довший строк виключно для видання інструкцій, а саме двохмісячний, але нічого не каже про обіжники, дарма що в попередньому артикулі підпорядковує і обіжники і інструкції принципові необхідности погодити (арт. 17, ч. 2; пор. арт. 16). Нарешті, встановлюючи в цьому випадкові для видання довший строк — двохмісячний, кодекс не визначає, відколи саме треба рахувати цей строк.

3. ПОРЯДОК ОГОЛОШЕННЯ.

Що-до порядку, як оголошувати отакі нормативні акти, то тут кодекс розрізняє акти, що видають наркомати й центральні установи, од актів, що видають місцеві органи управління. В першому випадкові вищезазначені органи надсилають до комісаріяту юстиції інструкції й обіжники в трьох примірниках у трьохденний після того, як їх прийнято, строк. Коли надіслані для оголошення інструкції й акти відповідають вимогам закону, комісаріят юстиції оголошує їх не пізніше як за тиждень, відколи їх здобуто. А коли оці акти не відповідають законові та межам компетенції тих органів, які їх видають, комісаріят юстиції акти не оголошує, але не пізніше, як за тиждень, повідомляє відповідний наркомат чи центральну установу, чом їх не опубліковано. Наркомати чи центральні установи мають право оскаржити дії комісаріяту юстиції перед РНК України. За загальним правилом, інструкції та обіжники підлягають оголошенню в „Збірникові законів і розпоряджень Робітничо-Селянського Уряду УСРР", а коли вони термінові, то в „Вістях ВУЦВК-а" (арт. 19).

Закон, надаючи вищим адміністративним органам право оголошувати термінові обіжники й інструкції не тільки в Збірникові Законів, але „також" і в „Вістях", тим самим, здавалося-б, визнає за ними право вибирати те чи те офіційне видання. Такий, принаймні, висновок треба зробити на підставі тієї примітки, що толкує цитований артикул. Разом з тим вищезгадана примітка (до арт. 19) визнає за центральними органами право опубліковувати зазначені нормативні акти в відповідних „своїх виданнях" ще перед тим, як з'явилися вони встановленим порядком у Збірникові Законів або в „Вістях". Нарешті, в випадках екстрених ті самі установи мають право оголошувати ці акти безпосередньо в „Вістях ВУЦВК" або в офіційному органові місцевого виконавчого комітету дарма, що й за таких умов вони не звільняються од загального обов'язку надсилати їх до Комісаріяту Юстиції, щоб додержати встановленого порядку (арт. 20).

Порівнюючи подані артикули (а власне останні частини арт. 19 й арт. 20), треба зробити висновок, що кожен з них має на увазі особливі випадки: так звані термінові акти й екстрені випадки, до того-ж перші можна оголошувати в Збірникові Законів, а так само (або) в „Вістях", тимчасом, як для останніх установлюється можливість оголошувати безпосередньо в „Вістях" або в офіційному органові місцевого виконавчого комітету.

Зміст цитованих артикулів приневолює зробити висновок, що вони наче встановлюють окремий порядок, щоб оголошувати акти в екстрених випадках, у відміну од актів термінових; а втім навсправжки закон має на увазі один порядок, як для випадків першого, так і для випадків другого роду; і, справді, термінові акти можна оголошувати в Збірникові законів або в „Вістях", а так звані „екстрені" акти безпосередньо в „Вістях". Отож, виходить, що коли центральні

органи мають право оголосити термінові акти в „Вістях“, то й акти екстрені вони мають право оголосити в тих самих „Вістях“. Особливість порядку, як оголошувати акти в екстрених випадках, полягає в тому, що для них надається право вибирати видання, — або „Вісті“, або офіційний орган місцевого виконавчого комітету. Точний зміст оцих артикулів не дає підстав зробити той самий висновок, буцім-то, за силою арт. 19, для термінових актів, установлюється порядок обов'язкового, а не факультативного, оголошення їх і в Збірникові Законів і в „Вістях“, тимчасом як в екстрених випадках, згідно з арт. 20, передбачається порядок оголошення безпосередньо (тільки) в „Вістях“, себ-то виключаючи можливість оголошення в Збірникові Законів. Незалежно від цього, розмежовуючи так звані термінові інструкції та обіжники й випадки екстрені, закон не подає тих ознак, які лежать в основі такого розмежування. Ось чому повстає потреба усунути неув'язку в змістові цитованих артикулів, погодити їхній зміст або в тому напрямкові, що заводиться один порядок оголошення й для актів термінових і для актів екстрених, як таких, які нічим не одрізняються один од одного, хоча-б у формі, показаній в одному з них (арт. 20), або, коли єсть істотна відміна між тими та тими з них, — що мусить бути виразно висловлено в самому законі, — відтінити в текстові арт. 19 необхідність оголошувати термінові інструкції та обіжники в Збірникові Законів і в „Вістях“, инакше кажучи, в арт. 19 замість слова „також“ поставити „і“, а в примітці до нього замість „або“ сполучник „і“. Наостанку, порівнюючи текст примітки до арт. 19, що надає центральним органам право оголошувати акти в „своїх виданнях“ до додержання встановленого порядку, і арт. 20, що визнає за ними в екстрених випадках право оголошувати їх безпосередньо в „Вістях“ або в органі місцевого виконкому, з артикулом 21-м, не можна не зазначити можливости тих ускладненнів, які повстануть, коли практично їх прикладати. Так, за силою арт. 21-го, Комісаріят Юстиції має право не дозволити оголошувати акти, що не відповідають умовам їхньої сили або суперечать законові. А тимчасом, згідно з приміт. до арт. 19 й арт. 20, центральні органи, користаючи з наданого їм у зазначених артикулах права, можуть оголосити такі акти у своїх виданнях або безпосередньо в органі виконкому (в екстрених випадках) до додержання через комісаріят установленого порядку, тоб-то, припустимо, не чекаючи постанови Комісаріяту Юстиції про заборону оголосити акт, через те, що вони суперечать законові. Отже може статися, що буде оголошено хоча-б і в відповідних виданнях центральних органів або в офіційному органі місцевого виконкому (в екстрених випадках) акт, свідомо незаконний [1]). А таке явище навряд чи є бажане, вважаючи на загаль-

[1]) Чи взагалі згідно з постановою Комісаріяту Юстиції визнаний за такий, що його не має бути оголошено.

ний дух нашого законодавства, що надає адміністративним актам таке саме значіння, яке мають закони.

Правда, згідно з арт. 21-м Комісаріят Юстиції протягом тижня повинен повідомити центральний орган про причини, чом не оголошено певний акт. Але не кажучи вже про те, що закон не зазначає моменту, відколи саме починається оцей строк, відповідний центральний орган може, ідучи за змістом прим. до арт. 19 й 20 арт., оголосити акт ще перед тим, як закінчиться зазначений строк. От чому, щоб запобігти можливим непорозумінням під той час, як вживатимуть на практиці зазначені артикули, треба, по-перше, право центральних органів оголошувати акти в відповідних виданнях або в офіційному органові місцевого виконкому обмежити особливою умовою, хоча-б закінченням того-ж тижневого строку на відповідь од Комісаріяту Юстиції, а, по-друге, вирахування цього строку поставити в залежність од того, коли Комісаріят Юстиції одержав акта од відповідного органу для оголошення [1]). Самий-же момент, коли Комісаріят Юстиції одержав акта, орган центральний завсіди може встановити без жадних труднощів. Зокрема не можна не завважити, що хоч арт. 21-ий і надає центральному органові право оскаржити постанову Комісаріяту Юстиції про заборону оголошувати акт перед Радою Народніх Комісарів, але теж не визначає строку на таке оскарження.

Такі ото ті правила, які регулюють порядок оголошення нормативних актів (інструкцій та обіжників), що їх видають народні комісаріяти й прирівняні до них центральні установи. Що-до актів таких, які видають окрвиконкоми, їхні відділи, інспектури та інші окружні органи влади [2]), себ-то органи місцевого управління, то, застосовуючи чомусь до їхнього змісту встановлення прав і обов'язків людности, що, властиво кажучи, становить об'єкт саме другого роду адміністративних (нормативних) актів — обов'язкових постанов, про які каже, викладаючи відповідні правила, окремий розділ, кодекс установлює порядок оголошення їх у місцевих офіційних органах друку — бюлетенях, газетах. При цьому відділи та інспектури повинні порушити питання про розпублікування виданих од них інструкцій і обіжників перед окрвиконкомом протягом тижня, відколи видано, тоб-то прийнято, акта. Звертаючись до питання про те, які правила встановлює кодекс для порядку адресування розглядуваних нормативних актів (інструкцій та обіжників) виконавцям, то даремно ми шукали-б відповіди на це питання в ньому. Побіч вищезазначеного загального твердження, що ці акти повинні містити в собі

---

[1]) Тим більш, що й тижневий строк для оголошення од Комісаріяту Юстиції обіжника чи інструкції, надісланої од відповідного центрального органу, вираховується теж з того дня, коли він одержить її.

[2]) Райвиконкоми не мають права видавати таких актів, так само не мають цього права й сільради.

зазначення того, кому їх заадресовано, инших норм у кодексові немає. Тимчасом безперечно, що інструкції та обіжники наркоматів повинні бути заадресовані безпосередньо до окружних органів влади в тих справах, що в їх межах надали їм оце право окремі закони.

4. ПОРЯДОК НАДАННЯ ЧИННОСТИ.

Переходячи далі до питання про порядок надання чинности розглядуваним нормативним актам, треба відзначити, що кодекс передбачає порядок набирання чинности тільки що-до тих актів, які видають наркомати та центральні установи й які підлягають оголошенню в „Збірникові Законів і розпоряджень Робітничо-Селянського Уряду України“ або „Вістях“ (арт. 19), але не дає вказівок про порядок, як саме набувають чинности акти, що їх видають ті-ж органи влади й оголошують у своїх виданнях (прим. до арт. 19-го), а в екстрених випадках і в офіційному органові місцевого окрвиконкому, зарівно як і про порядок надання чинности актам, виданим од окружних органів влади й підлеглим оголошенню в місцевих офіційних органах друку. Тимчасом правила про порядок, як саме набирають чинности й такі акти, безперечно потрібні й кодекс мусить їх передбачити.

Як окреме правило визнається, що інструкції та обіжники наркоматів і центральних установ, як акти видавані в справі застосування законів, у яких спеціяльно зазначено строк надання їм чинности, набирають чинности з цього строку. А взагалі зазначені акти набирають чинности тим самим порядком, яким набувають чинности закони й розпорядження (арт. 23).

Те, що порядок, як набирають, чинности розглядувані нормативні акти, кодекс підпорядковує правилам, що регулюють порядок, як набирають чинности закони, підказує думку, що кодекс ладен уважати й оці нормативні акти — інструкції та обіжники, а так само й обов'язкові постанови, за види тих-же законів.

Отже, в чому-ж полягає порядок надавання чинности зазначеним актам? Як каже п. 2 постанови 1926 року, розпорядження (постанови, інструкції, обіжники), оголошені в Збірникові Законів і розпоряджень Робіт.-Селян. Уряду України та „Вістях ВУЦВК“, набирають чинности „в м. Харкові й Харківській окрузі — з дня, коли Харківський окрвиконком одержить відповідне число одного з вищевказаних виданнів, а по окружних містах та їхніх округах, зарівно і в Молдавській Соціялістичній Радянській Республіці з дня, коли одержить число окрвиконком, або ЦВК АМСРР. А втім, усі оті акти, оголошені в відомственних виданнях, а так само оголошені в відомственних виданнях раніше, ніж у виданнях вищезазначених, набирають чинности по столичних та окружних містах, у Молдавській республіці та по округах з дня, коли одержать відповідне число керівні установи відповідного відомства, відповідні відділи,

інспектури окрвиконкому або инші, що заміняють їх у даному відомстві, установи“ [1]).

5. ПОРЯДОК СКАСУВАННЯ АБО ЗМІНИ.

Наостанку, питання про скасування або зміну інструкцій та обіжників, що видають центральні та місцеві органи управління, кодекс присвячує три артикули. Отже скасувати чи зміняти такі акти можуть органи влади, що їх видали, а так само і органи управління, що стоять вище, і до того-ж не тільки з ініціятиви тих та тих з них, але й у порядкові оскарження з боку зацікавлених осіб та установ або подачі протестів од органів прокурорського догляду. До того-ж подача скарги чи протесту ще не стає за привід, щоб припинити чинність тих актів (інструкцій та обіжників), що їхню суть оскаржено (арт. 25—27). А втім орган влади, що в порядкові інстанцій стоїть вище, може припинити чинність оскаржених актів геть аж до розвязання скарги або протесту по суті.

II.

ОБОВ'ЯЗКОВІ ПОСТАНОВИ.

а) Поняття.

Коли нормативні акти (інструкції та обіжники), що ми оце розглянули, бувши обов'язковими для підлеглих адміністративних органів влади, визначають порядок їхньої діяльности й мають практичне для громадян значіння, то другий вид отаких актів, звернених безпосередньо до людности, має величезну вагу в житті останнього. Ми маємо на увазі обов'язкові постанови. Під ними розуміють звернені до людности в межах території, підлеглої даному органові влади, нормативні акти, що порушення їх тягне за собою відповідальність в адміністративному або судовому порядкові.

І адміністративний кодекс визначає поняття актів цього виду, як постанови, що встановлюють як-небудь обов'язки для всенької людности даної території чи для окремих її груп і відповідальність за порушення або невиконання цих обов'язків в адміністративному порядкові, а у випадках, окремо встановлених у законі, — в судовому або дисциплінарному порядкові (арт. 28). У наведеному визначенні містяться отакі одмітні ознаки обов'язкової постанови: а) вона звертається до людности, вона встановлює обов'язки громадян; б) вона спричинює відповідальність за порушення; ця спеціяльна відповідальність за порушення постанови може бути не тільки адміністративна, але й судова. Инакше кажучи, в обов'язковій постанові треба відрізняти зміст (суть обов'язків людности) і санкцію. Як відомо,

---

[1]) Збірник Законів УСРР 1926 р. № 65, ст. 430.

з погляду німецького адміністративного законодавства, загальне правило — визнавати адміністративну відповідальність (санкцію за порушення обов'язкової постанови) законодавство французьке встановлює відповідальність виключно судову. Ну, а наше законодавство додержується системи змішаної: в одних випадках — адміністративної, в других — судової, а в третіх і дисциплінарної відповідальности. Наявність санкції це неодмінна умова, щоб визнати даний акт за обов'язкову постанову. І коли за законодавством, що діяло раніше, питання про те, в яких випадках може бути встановлена судова відповідальність за порушення обов'язкових постанов, було, як дехто слушно завважує [1]), дуже важке для місцевих органів влади, то адміністративний кодекс намагається розвязати його виразніш (арт. 32, п. „і").

Вищенаведеними ознаками [2]) обов'язкова постанова повинна, живовидячки, одрізнятися од розглянутих угорі актів, позначених тим-же нормативним характером (обіжники та інструкції), які, бувши звернені до адміністративних установ, визначають порядок їхньої діяльности. І цитований артикул кодексу не викликав-би жадних сумнівів, коли-б питання про суть обов'язкової постанови регулювалося самим лиш точним його змістом. А втім порівнюючи його з арт. 24, доводиться, як ми вже сказали, зробити висновок, що й інші нормативні акти (обіжники та інструкції), видавані од окрвиконкомів, можуть торкатися обов'язків людности, однаково як, за точним змістом арт. 19, подібний зміст можуть мати й інструкції (та обіжники), що виходять од наркоматів і центральних установ. Разом з тим що-до самої редакції артикулу не можна не завважати, що тимчасом як він застосовує до предмету обов'язкових постанов тільки встановлення обов'язків людности, не торкаючись громадських організацій, підприємств різних відомств та державних установ, що для них, що правда, надає право наркоматам і центральним установам видавати обов'язкові постанови, поширюючи на ці наркомати й центральні установи загальні правила про порядок, як видавати постанови (арт. 30), у вищецитованих артикулах (19 й 24) кодекс має на оці встановлення цими актами й прав (не тільки обов'язків) і до того-ж як для людности, так і для громадських організацій, державних установ та підприємств різних відомств, незалежно од того, чи видають їх наркомати, центральні установи чи окрвиконкоми. Здавалося-б, правильніше виходити з визначення обов'язкової постанови, що пропонує арт. 28, і вважати ознаки, що він їх запроваджує, ви-

---

[1]) Див. статті Турубинер'а „Обязательные постановления" Административный Вестник РСФСР, 1926, № 7—8, стор. 6—13; „Обязательные постановления и Уголовный кодекс" (Власть советов, 1924, № 5) стор. 68. Пор. П. Стучка. Обяз. пост. (Энц. Гос. и пр. Вып. 5, ст. 103—113.

[2]) Сухоплюев. Рационализация обяз. постановлений (Власть Советов, 1927 р., № 40). Пор. Ст. О. Бутовський. Обязат. постановления и проект Адм. Код. Вестн. Сов. Юстиции (1925 р. ч. 4, ст. 175—177).

ключно за приналежність цього роду нормативних актів, а не протилежних йому (інструкцій та обіжників).

б) Органи влади, що видають обов'язкові постанови.

Звертаючись до питання про визначення кола місцевих органів влади, що їм повинно бути надано право видавати обов'язкові постанови, треба вказати, що, за силою того-ж артикулу, таке право надано: а) окружним і районовим виконкомам; б) їхнім президіям; в) міським і посілковим радам, але тільки тоді, коли є отакі умови: в межах їхньої компетенції та в границях їхньої території. Всі інші місцеві органи влади, що до цього переліку не ввіходять, так само як і відділи та інспектури окрвиконкомів або філії райвиконкомів, не мають права самостійно видавати обов'язкові постанови, а свої з цього приводу гадки подають до відповідних виконкомів або міських рад (арт. 29). Безперечно, цей артикул кодексу є позбавлений самостійного значіння й подібно до прим. до арт. 28, що за її силою ті постанови, які не відповідають ознакам, потрібним для юридичної сили обов'язкових постанов, не визнаються в значінні останніх, позначений характером тавтології, а тому, щоб зробити виразнішими й категоричнішими норми кодексу, його можна було-б разом із зазначеною приміткою до арт. 28 виключити з Кодексу.

Побіч місцевих органів влади, право видавати обов'язкові постанови може належати й центральним органам управління. Адміністративний кодекс передбачає ще так звані відомственні обов'язкові постанови. Суть питання про відомственні обов'язкові постанови, з погляду оцього кодексу, полягає в тому, що народні комісаріяти й прирівняні до них центральні установи мають право видавати обов'язкові постанови, як є спеціяльні вказівки в законі. Безперечно адміністративний кодекс у розглядуваній царині обмежується загальною формою визнання так званих відомственних обов'язкових постанов, не зазначаючи тих випадків, коли саме вищенаведені органи управління мають право видавати оці постанови. Разом з тим, згідно з кодексом, народні комісаріяти та інші центральні установи що-до видання обов'язкових постанов керуються тими самими правилами, які встановлено на цей випадок і для виконкомів. Виїмок із цього правила — ті випадки, коли закон, що надає цим органам право видавати обов'язкові постанови, заводить відповідні вийнятки. За таких умов цілком доцільно окремо дослідити всі ті випадки, коли наше законодавство дозволяє видавати так звані відомственні обов'язкові постанови, і суть тих правил, які являють собою вийняток із загальних правил по виданню цих самих відомственних обов'язкових постанов [1]).

[1]) Пор. статтю Власова — Ведомственные обязательные постановления (Административный Вестник, 1927 р., №№ 1 і 2). Пор. Ст. И. Фалькевича, Об обязат. постанов. (В. С. Ю. № 22, 25 г., ст. 869—871).

в) Обсяг питаннів, що за ними видають обов'язкові постанови.

Коли адміністративні органи мають право видавати обов'язкові постанови, то повстає питання, в якому саме обсягові вони цеє право здійснюють? Згідно з арт. 28, право місцевих органів визначають межі їхньої компетенції. А втім, як слушно дехто зазначає, принцип визначати обсяг питаннів, — за якими адміністративні органи можуть видавати обов'язкові постанови, межами їхньої компетенції — навряд чи відповідає сучасним умовам і призводить до хаотично безмежної кількости нормативних цього роду актів. І неминуче відчувається потреба, щоб якось обмежити оцей принцип. Почуває її, живовидячки, й адміністративний кодекс, бо, визначаючи в згаданому артикулі обсяг права адміністративних органів видавати обов'язкові постанови межами „їхньої компетенції", в иншім артикулі (31) передбачає точно той обсяг питаннів, за якими окрвиконкоми та міські по містах ради, — по містах, що правлять за окружні центри, — мають право видавати обов'язкові постанови. До таких питаннів належать: а) охорона революційного ладу, громадського спокою й безпеки, а так само охорона державного, громадського та приватного майна; б) боротьба з пияцтвом і незаконним гуральництвом; в) добрий лад; г) комунальне господарство; д) запобігання пожежам, поводі та иншим стихійним лихам і боротьба з ними; е) народнє здоров'я (боротьба з пошестями, антисанітарним станом місць громадського користування, забрудненням джерел питної води, то-що); ж) житлова справа; з) розташування перехожих військ; і) боротьба з шкідниками сільського й лісового господарства, з шкідниками садів та городів і з епізоотіями; к) охорона лісів, парків, скверів, боротьба з спашами та псуванням засівів, луків і зелених посадок; л) боротьба з порушеннями правил про полювання, а так само рибальство в водах місцевого значіння; м) установлення місць, часу й порядку торговлі в закритих і одкритих приміщеннях, а так само на ярмарках, базарах, ринках та инших місцях, призначених для торговлі, знов-же встановлення догляду за користуванням правдивими мірами та вагою; н) регулювання руху по вулицях та шляхах; о) регулювання дорожнього будівництва в межах, у законі встановлених; п) охорона пам'яток культури й природи. Незалежно від цього, вищеназвані органи влади можуть видавати обов'язкові постанови і в инших питаннях, спеціяльно зазначених у законодавстві Союзу РСР та УСРР[1]). Зміст перелічених питаннів свідчить, що окрвиконкоми та ради міські мають право видавати обов'язкові постанови в усіх питаннях, які по суті кажучи належать до їхньої власне компетенції.

---

[1]) Жадних инших питаннів обов'язкові постанови окрвиконкомів та міських рад регулювати не можуть. Пор. ст А. Турубинер, Обязат. постановления низовых органов власти. Еж. Сов. Юст. 1928 р. ч. 12, ст. 357 - 359).

Тимчасом уповноваження райвиконкомів, міських рад по містах, що не правлять за центри, куди вужчі.

Так, вони мають право видавати обов'язкові постанови в справах: а) охорони революційного ладу, громадського спокою й безпеки, а так само охорони державного, громадського й приватного майна; б) боротьби з пияцтвом і незаконним гуральництвом; в) упорядкування; д) запобігання пожежам, поводям та иншим стихійним лихам і боротьби з ними; е) народнього здоров'я; з) розквартирування перехожих військ; и) боротьби з шкідниками сільського й лісового господарства, із шкідниками садків і городів та з епізоотіями; к) охорони лісів, парків, скверів, боротьби з спашами й псуванням засівів, луків та зелених посадок; л) боротьби з порушеннями правил про полювання й рибальство в водах місцевого значіння; м) установлення місць, часу й порядку провадження торговлі в закритих і відкритих приміщеннях, так само по ярмарках, ринках, базарах, зарівно встановлення нагляду над користуванням правдивими мірою й вагою; н) регулювання порядку вуличного й дорожнього руху; о) дорожнього будівництва і р) в инших справах, виключно передбачених у законодавствах СРСР і УСРР [1]). Із викладеного виходить, що адміністративний кодекс пішов тим шляхом точного вичерпного перелічування тих предметів управління, що для них місцеві органи можуть видавати обов'язкові постанови і що до того-ж вони не мають, здавалося-б, із цього переліку виходити, тоб-то кодекс ішов шляхом, яким іде більшість законодавств инших держав, а йшли зокрема Статут городовий і Статут земський. Инакше кажучи, адміністративний кодекс засвоїв систему переліку, до того опрацював два переліки позитивного змісту для різних місцевих органів. А втім система переліку викликає великі сумніви, як про це свідчить досвід вищенаведених законодавств, бо діяльність органів адміністративної влади не може вкластися в тісні рамці такого переліку. І справді, перелік, аж надто докладний, фактично неодмінно поширює його межі; а втім і перелік, складений загально, нічого істотного не дає, а навпаки спричинюється до сили непорозумінь, коли, доводиться його здійснювати. І, живовидячки, адміністративний кодекс аж геть-то не безперечно додержує засади переліку справ, коли, найменувавши докладно окремі справи, що окрвиконкоми і міськради можуть видавати обов'язкові постанови, він примушений зарахувати до них взагалі й инші справи, окремо зазначені в законодавстві. Останнє покликання загального змісту, безперечно, послаблює значіння суто-витриманого переліку, передбаченого в артикулі (30).

[1]) Із їхньої компетенції вилучено справи — комунального господарства, житлову справу та справи охорони пам'яток культури й природи. Порів. статтю І. Сухоплюєва: „В яких справах місцеві виконкоми й ради видають обов'язкові постанови" (Радянська Україна, 1928 р. ч. І, стор. 45—57). Пор. ст. С. Эпштейн, Об обязательных постановлен. (В. С. Ю. 1926 р. ч. І, ст. 202).

Нарешті, досліджуючи зазначений артикул, годиться відзначити, що, обмежуючи право райвиконкомів видавати обов'язкові постанови межами їхньої території, він тим самим повторює в цій частині зміст артикулу 28, що визнає таке право за райвиконкомами в тих самих „межах їхніх територій".

в) Умови, що за них набувають чинности обов'язкові постанови.

1. ПОРЯДОК ОПУБЛІКУВАННЯ.

За головну й необхідну умову, щоб обов'язкова постанова набула чинности, править оголошення її до загального відома через опублікування. Що-до цього, адміністративний кодекс одрізняє обов'язкові постанови, що їх видають народні комісаріяти, центральні установи і обов'язкові постанови, що їх видають місцеві органи влади. Так, що-до перших, кодекс покликається на артикули 19—23, які передбачають порядок надання чинности обіжникам, інструкціям і обов'язковим постановам; отже прим. I до арт. 33, що має в собі таке покликання, являє собою нічим не виправдуване повторення, яке з кодексу треба вилучити. Що-ж до другого роду обов'язкових постанов, то, коли вважати, що адміністративний кодекс в арт. 24 навмисне не згадує про порядок, як опубліковувати обов'язкові постанови, хоч у попередніх артикулах мова мовиться про ці постанови нарівні з інструкціями й обіжниками, треба відзначити особливість порядку, як зазначені постанови набувають чинности. Щоб повідомити людність про вимоги цих постанов, їм надають чинности лиш тоді, як змине певний термін з того дня, відколи оголошено до загального відома. Таке оголошення до загального відома відбувається через опублікування в місцевому урядовому органі й через розліплювання на різних будівлях громадського значіння (окрвиконкомів, райвиконкомів, міськрад, посілкових і сільських рад, комнезамів). Инакше кажучи, цитований артикул (33) визнає за необхідну умову для правної сили оголошення до загального відома наявність двох актів — опублікування в пресі й розліплювання на видноті. А втім, установлюючи час, відколи обов'язкова постанова набуває чинности, той самий артикул обчислює його (десять днів) з дня оголошення або розліплювання, тоб-то, очевидячки, не визнає вже потреби в наявності двох актів, а обмежується самою лиш альтернативною вказівкою на один із них. Звичайно, такий термін може бути змінений у розумінні продовження його в обов'язковій постанові. Незалежно від цього, вийняток становлять випадки особливої терміновости, як от необхідність боротися з стихійними лихами, пошестями, розквартирування військ. У таких випадках дозволяється зменшувати десятиденний термін. Годиться зазначити, що розглядуваний артикул, встановлюючи вийняток із

загального правила на певні випадки, не подає вичерпного переліку їх, а обмежується на вказівці „і т. ин.“, що й призводить до цілковитої непевности, коли доводиться його здійснювати: отож, безперечно, такі випадки, коли треба буде надати чинности обов'язковій постанові раніше від десятиденного терміну, можуть трапитися і в царині охорони порядку та безпеки. З другого боку, припускаючи в певних випадках зменшення терміну, зазначений артикул не визначає, в яких межах такий термін може бути зменшений. Зокрема, обов'язкові постанови, що їхня чинність поширюється на територію даної сільської ради, належить оголошувати на сільських сходах, а сільради мусять пояснювати людності цілі видання обов'язкових постанов та суть накладуваних на неї обов'язків. Безперечно, ця постанова кодексу (прим. 2 до арт. 33) має на увазі неписьменність селянської людности, що для неї вивішування обов'язкових постанов на видноті є недостатнє. А втім треба визнати, що встановлюваний у цитованому артикулі порядок надання чинности обов'язковим постановам є надто складний; доцільніше було-б спростити його, звільнивши відповідні адміністративні органи від численного листування та розліплювання постанов по багатьох місцях, як того вимагає артикул.

2. ТЕРМІН ЧИННОСТИ.

Як загальне правило, термін чинности обов'язкової постанови не може перевищувати одного року. Отже, якщо, навіть видаючи обов'язкову постанову, виконком не зазначив часу її чинности, то, по закінченні року, відколи надано чинности даній постанові, вона автоматично втрачає свою обов'язкову силу. Така властивість постанови — її терміновість вимагає, щоб місцеві органи влади стежили за тим, чи не закінчився термін чинности тої або тої постанови. Ось чому провадять облік обов'язкових постанов, а саме — в окрвиконкомах — окружні адміністративні відділи, а в районах — адміністративно-міліційні відділи райвиконкомів (артик. 37). Часто на практиці, щоб узагальнити й посистематизувати обов'язкові постанови даного виконкому, їх зводять в один загальний акт; чинність такого акту може бути поновлена на наступний рік, до того-ж постанови, що не поввіходили до нового збірника (зведення), втрачають свою силу [1]). Адміністративний кодекс, надаючи не аби-якого значіння такому облікові, нічогісінько не каже про це що-до обов'язкових постанов, які видають наркомати й центральні установи. Адміністративний кодекс передбачає й випадки, коли треба продовжити час

[1]) Як наслідок зведеннів обов'язкових постанов, з'явилася низка „кодексів обов'язкових постанов“ (порівн. Проф. Колесников, Обзор декрета 27/VII—1922 г. и обязат. постановлений за 1922 г. „Власть Советов“. 1923, № 8—9, стор. 19. Так само його стаття „Обязательные постановления“ („Энциклопедия государственного права“, т. III, вип. 5, 925—1927 р). Пор. ст. Н. Кумыкин. (Ежен. Сов. Юст., 1926 р., ч. 38, ст. 1107—1108).

чинности обов'язкової постанови. Щоб продовжити термін, місцевий орган влади ухвалює постанову, що річний термін її закінчивсь, як нову обов'язкову постанову, до того-ж додержує всіх правил що-до оголошення її до загального відома (арт. 34) [1]) (тоб-то опублікування).

Разом з тим кодекс одрізняє від цих випадків ті обов'язкові постанови, що їх видано на час менш, як на один рік, бо на те, щоб такі постанови мали правну силу, він не вимагає нового опублікування, а обмежується тільки однією умовою „сповіщенням людности про продовження терміну чинности обов'язкової постанови". Із змісту наводжуваної постанови (прим. 2 до арт. 34) не можна з'ясувати, чому саме кодекс одрізняє що-до продовження терміну чинности обов'язкової постанови, виданої на один рік і постанови, що чинність їх менша за один рік, так само не з'ясувати, що саме він розуміє під виразом „оповіщення людности". Тимчасом, здавалося-б, немає достатньої підстави в даній царині запроваджувати різницю, а було-б доцільніше підпорядкувати ті й ті постанови одному порядкові продовження терміну їхньої чинности (опублікування).

Нарешті, обов'язкові постанови в справах охорони революційного ладу, громадського спокою й безпеки, упорядкування, житлової, народнього здоров'я й регулювання порядку вуличного та дорожнього руху можна видавати, як вийняток із загального правила, на термін по-над один рік; до цього в цих випадках в обов'язкових постановах відзначають, що їх видають аж до скасування їх (прим. 1-а до арт. 34).

3. ВЗАЄМИНИ МІЖ ОБОВ'ЯЗКОВИМИ ПОСТАНОВАМИ І ІНШИМИ АКТАМИ.

Питання про взаємини між обов'язковими постановами (місцевих органів влади) і чинними законами та нормативними актами, що їх видають інші органи, адміністративний кодекс розвязує (арт. 35) у тому розумінні, що перші не можуть суперечити законам і розпорядженням президії ВУЦВК-а, РНК й УЕН, народніх комісаріятів та центральних установ. Така виразна вказівка на неприпустимість суперечности між обов'язковими постановами й нормативними актами вищих органів влади є послідовний висновок з тієї основної засади, що обов'язкові постанови єсть акти законові підлеглі [2]).

---

[1]) У виданні російською мовою цей артикул зредаговано помилково.

[2]) Як каже проф. Колесников, обов'язкова постанова є місцевий закон і разом з тим одрізняється від законів, що їх видає центральна влада, тим, що вона не мусить суперечити декретам центральної влади. „Обзор декрета 27/VII 1922 г. и обязательных постановлений за 1922 г.". Власть Советов 1923 р. № 8—9, стор. 13. Пор. типові обов'язкові постанови, за редаг. Черлюнчакевича 1926 р., де так само переведено погляд, що обов'язкові постанови являють собою своєрідний місцевий закон і разом з тим акт підлеглий законові. Такого самого погляду додержує й Сухоплюєв („Вестн. Сов. Юст." 1925 р. № 23, стор. 40—41). Не важко вбачати виразну суперечність у такому означенні.

Їх можна видавати на розвиток і виконання чинного законодавства. Звідси виходить, що обов'язкові постанови не можуть мати за свій зміст простісіньке повторення законодавчих актів [1]).

Та од нього треба відрізняти опублікування законодавчих актів через місцеві органи влади в відповідних виданнях. Та коли, з погляду адміністративного кодексу, обов'язкова постанова є акт законові підлеглий, що його видає орган влади в межах його території та його компетенції й до того на розвиток і виконання чинного законодавства, акт, що проте не суперечить останньому, то яким-же способом можна усунути таку суперечність? Згідно з приміткою до арт. 35, суперечності між обов'язковими постановами окрвиконкомів (чомусь не згадано про міськради міст, як центрів окружних) і інструкціями, обіжниками та розпорядженнями наркоматів і центральних установ, розвязує президія ВУЦВК-а; суперечності між обов'язковими постановами райвиконкомів, посілкових і міських рад (живовидячки міст, як районових центрів) і нормативними такими самими актами і тих самих установ центральних розвязують окрвиконкоми [2]). Коли окрвиконком не скасує обов'язкової постанови райвиконкому або міськради, то справу передають на розвязання ВУЦВК-а. Із точного розуміння цього застереження треба, живовидячки, зробити висновок, що окрвиконком мусить скасувати обов'язкові постанови в кожному разі сперечаннів зазначених в артикулі органів влади. Навряд чи проте законодавець мав на думці таку вимогу, швидше він мав на оці передбачити для окрвиконкому можливість визнавати відсутність суперечности в обов'язкових постановах райвиконкомів та міськрад і незгоду його касувати ці постанови; в таких випадках справа знову передається на розгляд ВУЦВК-а; а втім редакція цитованої постанови невиразна.

4. СПІВВІДНОШЕННЯ МІЖ ОБОВ'ЯЗКОВИМИ ПОСТАНОВАМИ Й КАРНИМ ЗАКОНОМ.

Коли обов'язкові постанови видають на розвиток і виконання чинного законодавства [3]), то чи можна їх видавати в справах, передбачених у карному кодексі? Инакше кажучи, яке є між обов'язковою постановою і карним законом співвідношення? Безперечно, і кожна обов'язкова постанова передбачає кару за її порушення, а тому і норми обов'язкової постанови можуть зайти в колізію

---

[1]) Практика знає випадки, коли виконкоми видають обов'язкові постанови за підписами голів, що тільки відновлюють повною мірою той або той законодавчий акт.

[2]) Не передбачено порядку, як розвязувати суперечності між обов'язковими постановами окрвиконкомів та райвиконкомів.

[3]) Попереднє законодавство (Положение о порядке издания обяз. постановлений) одрізняло т. зв. самостійно видавані від виконкомів обов'язкові постанови й видавані на розвиток чинних законів. Порівн. Турубинер, Обязательные постановления и Уголов. Кодекс. „Власть Советов" 1924 г. № 5.

з нормами карного кодексу [1]). Коли взагалі обов'язкова постанова мусить мати свій самостійний зміст і заводити деякі нові обов'язки для громадян, то вже сама не може суперечити карному кодексові і повторювати його артикули, надаючи їм самостійної санкції, бо такі акти очевидячки порушуватимуть норми карного права. А втім карний кодекс може правити за основу до видання обов'язкових постанов. Не можна не визнати за органами влади права видавати обов'язкові постанови на розвиток тих або тих артикулів карного кодексу; але такі постанови, конкретизуючи норми, що, бувши викладені в карному кодексові надто сумарно, вимагають деякої розробки й уточніння, залежно від певних місцевих умов [2]), разом з тим повинні запроваджувати для людности, нові обов'язки, що їх артикули карного кодексу нормувати не можуть. Чинне передніше законодавство про обов'язкові постанови було цілком непогоджене з карним кодексом що-до порядку відповідальности за порушення обов'язкових постанов. Безперечно, сила обов'язкових постанов, як і всякої правної норми, полягає в тому, що вони мають певну санкцію. Але за саме порушення обов'язкових постанов кара може бути призначена в адміністративному і судовому порядкові. Німецьке право визначає відповідальність за порушення обов'язкових постанов в адміністративному порядкові, тимчасом як французьке виключно в судовому. Побачимо, чи є погоджений у даній царині адміністративний кодекс з законодавством карним. Здавалося-б усупереч передніше чинному законодавству [3]), кодекс являє собою істотну різницю, бо намагається погодити передбачені в ньому норми з нормами карного кодексу. Що-до цього треба зупинитися на з'ясуванні арт. 72—75 кодексу. Коли з погляду чинного адміністративного кодексу можна припустити видання обов'язкових постанов, що розвивають і конкретизують норми карного кодексу [4]), то з другого боку годиться відзначити наявність таких обов'язкових постанов, що їхню

---

[1]) Див. проф. Кобалевський, Обязательные постановления и уголовный закон. „Вестн. Сов. Юстиции" 1923 № 1, стор. 11—14. Пор. Колесников, цитов. статті. Порівн. Зильберштейна, Обязательные постановления и уголов. закон. „Вест. Сов. Юст." № 2, 23, стор. 38—39.

[2]) Порівн. Турубинер, Обязательные постановления и уголовный кодекс, „Власть Советов", 1924 г., № 5, стор. 68—75. Він подає випадки, коли обов'язкові постанови можна видавати в справах, передбачених у карному кодексові.

[3]) Порівн. проф. Кобалевський, „Очерки советского административного права", стор. 148. Його-ж, Обязательные постановления и уголовный закон („Вестник Сов. Юст." 1923 р. № 1). Власов, Обязательные постановления местных органов власти („Советское Право", 1927 р. № 4).

[4]) Наприклад, арт. 183 кар. код., що карає за фальшування речей, призначених для збуту або громадського споживання (в вигляді означення списка речей, що їх забороняють виробляти або продавати), або арт. 70, у розумінні конкретизування поняття хуліганства, відповідно до місцевих умов. Пор ст. А. Турубинер, Обязательн. постан. и админ. взыскания. (Ежен. Сов. Юст. 1926 р. ч. 19, стор. 580—583). А. Дмитриев, Обязательн. постанов. (Ежен. Сов. Юст. 1926 р., ч. 34, стор. 1012—1015).

силу визнав сам карний кодекс, але що порушення їх кваліфікується як певний злочин — нарівні з законами тільки за певних умов. Звичайно в таких випадках у карному кодексові зазначається, що кару веде за собою порушення „встановлених у законі правил". Але за наявности яких саме умов порушення таких правил є каригідний учинок, а не вчинок, що тягне за собою вживання заходів адміністративного тиску? Як загальну засаду адміністративний кодекс має постанову в арт. 73, де він визнає за місцевими органами влади (адмін. відділами окрвиконкомів і адміністративними частинами райвиконкомів), як і Нарквнусправ АМСРР, право вживати заходів адміністративного тиску тільки в випадках заподіяння не дуже важливих правопорушень. Які-ж ці випадки? В арт. 72, що надає таке право зазначеним органам і, значить, усуває необхідність упроваджувати до кодексу вищезазначений артикул (73), точно перераховано можливі випадки колізії норм адміністративного й карного кодексів і ті підстави, що уможливлюють усунення такої колізії.

Так, за порушення будівельних і протипожежних правил, а так само правил охорони, що їх установили законодавчі або центральні органи влади, вживають заходів адміністративного тиску, коли через порушення цих правил не повстали важкі наслідки. — Отже, коли є важкі наслідки, застосовують арт. 96 карного кодексу, що справді має на увазі порушення (невиконання) таких правил, що їх установив закон або обов'язкові постанови. Так само заходів адміністративного тиску вживають і тоді, коли особи до того зобов'язані не повідомляють належних органів влади про заразні захорування людей або худоби. А втім, щоб погодити цю норму (арт. 72, п. б.) з відповідним арт. карн. кодексу (193), кодекс поспішає застерегти, що неповідомлення в випадках, передбачених у цьому артикулі (порушення правил про охорону здоров'я підчас пошести, або коли воно спричинилося до важливих наслідків) тягне за собою судове покарання. Так само держання вогнепальної зброї невійськового зразка, без дозволу або реєстрації, має за свій наслідок адміністративний засіб тиску, тимчасом як держання такої самої зброї, але військового зразка, карається за карним кодексом (арт. 196). Треба зазначити вагу п. *и* арт. 72, що за ним, коли наймач порушить закони й правила, встановлені в кодексові законів про працю та постанови Наркомпраці, то його за це карають в адміністративному порядкові за умовою, що таке порушення не спричинило важких наслідків. З погляду карного кодексу (арт. 121) таке порушення є каригідне, коли воно не підлягає переслідуванню в адміністративному порядкові. Инакше кажучи, в даному випадкові норму карного кодексу застосовують тоді, коли є важкі наслідки. Разом з тим хуліганство тягне за собою адміністративний засіб тиску, скільки його не ускладняють бешкет або обставини, зазначені в арт. 70 карного кодексу. Звідси виходить, що, коли є такі обставини, застосо-

вують карний кодекс. Незалежно від цього відмова громадян виконувати натуральні або трудові повинності, а так само порушення правил про торговлю спричинюються до вживання адміністративних заходів, коли не встановлено за те судової відповідальности (арт. 58 і 135 карн. код.).

Зокрема-ж, згідно з 58 арт. карн. код., відмова від робіт і повинностей, коли це відбувається, не зважаючи на призначений засіб адміністративного тиску, тягне за собою судове покарання. Отож, виходить, що 58 арт. карн. кодексу можна застосовувати, коли адміністративного засобу вже вживано попереду, тимчасом як адміністративний кодекс припускає можливість уживати заходів адміністративного тиску тільки в тих випадках, коли не запроваджено судової відповідальности. Нарешті, порушення закону й правил, установлених в інтересах охорони лісів від крадіжок і нищення, підлягає переслідуванню адміністративним порядком, коли сума завданої шкоди не перевищує 15 крб. — і коли лісові правила порушено вперше.

За силою арт. 82 код. карн. таке порушення тягне за собою карну відповідальність, коли шкода перевищує 15 крб. або її заподіяла особа, що супроти неї вже раніш було вжито засобів адміністративного тиску.

Отож, коли є крадіжки на суму меншу як 15 крб., порушення тягне за собою переслідування в судовому порядкові, коли його вчинено вдруге [1]). Безперечно, у всіх зазначених випадках маємо наявність погоджености норм обох кодексів. Викладене свідчить, що адміністративний кодекс, як правдиво дехто завважує [2]), цілком спростив способи розвязувати питання про взаємини обов'язкових постанов і карного кодексу. І, справді, зазначене питання позбулося своєї гостроти, що була в цій царині перед виданням адміністративного кодексу і що є й досі в законодавстві РСФРР.

г) Порядок нагляду над обов'язковими постановами.

Коли обов'язкові постанови запроваджують обов'язки для всенької людности або для окремих її груп, з відповідальністю її за невиконання цих постанов, то, безперечно, всебічна й глибока перевірка погоджености обов'язкових постанов з вимогами життя й завданнями поточної практики — є найважливіше завдання органів місцевої влади.

Беручи на увагу, що в нас нормотворчу діяльність виявляють органи влади, різні мірою своєї влади, неминуче треба зробити висновок про необхідність контролю над обов'язковими постановами

---

[1]) Порівн проф. Мокринский, Лесные правонарушения, „Вест. Сов. Юст.", 1928 р, № 10, стор. 298.

[2]) І. Сухоплюев, Судова відповідальність за порушення обов'язкових постанов. „Червоне Право", № 6, 1928 р., стор. 304.

місцевих органів влади з боку вищепоставлених органів. У чому-ж повинна полягати суть і яке значіння контрольної діяльности, що її здійснюють вищі органи в радянській державі?

Як слушно завважує дехто з дослідників, „вищі органи влади наглядають над діяльністю нижчих не через те, що не мають до них довіри, а щоб вивчити їхню діяльність у даній царині, а так само те життьове оточення, де кожному з них доводиться працювати; вони касують незаконні постанови не тому, що хтять обмежити їхню діяльність, а через те, що бажають її поліпшити... поділитися своїми знаннями й досвідом з нижчими установами. Кожна вища установа мусить являти собою не тільки політичну вищу установу, а й сутокваліфіковану технічно в даній царині управління“ [1]). Звідси виходить, що контрольна діяльність має величезне значіння в діяльності радянського державного апарату, збудованого на засадах єдности цілів [2]), і надто відрізняється від контролю буржуазних держав [3]).

Отже чи годиться казати про те, що встановити обов'язок виконкомів надсилати всі обов'язкові постанови безпосередньо до Наркомвнусправ, — як того вимагали правила про видання обов'язкових постанов, — було кращим способом усунути негативні сторони в питанні про видання обов'язкових постанов? Безперечно безпосередні стосунки НКВ з виконкомами чималою мірою допомагали як-найшвидше розвязувати ті або ті труднощі й тим усували складність порядку опротестування неправних обов'язкових постанов.

Зосередження в наркомвнусправі нагляду над правильністю й доцільністю видаваних од виконкомів обов'язкових постанов мало глибоку підвалину. Наркомвнусправ, маючи досвід у справі перегляду обов'язкових постанов, видавав як законодавчі, так і відомственні акти, що мали були регулювати порядок видавання самих обов'язкових постанов та застосування заходів адміністративного тиску; незалежно від цього, уточніння умов набуття чинности й опублікування обов'язкових постанов спиралося й на досвіді праці місцевих органів влади, що його перевіряв, у порядкові нагляду, наркомвнусправ. Нарешті, зосередження такого нагляду в наркомвнусправ, безперечно, допомагало зміцненню революційної законности. Статистичні дані свідчать, що, не зважаючи на надання прокуратурі права практично здійснювати нагляд над законністю обов'язкових

---

[1]) Проф. Колесников, Власть советов, 1923, № 4, стор. 28.

[2]) Проф. Кобалевский Очерки совет. административного права, стор. 98—102. Його-ж, Советское админ. право стор. 92—95. Проф. Елистратов, Административное право РСФСР, стор. 12—33. Його-ж, Административное право, вид. 1929, стор. 294—299.

[3]) Порівн. проф. Магеровский, Государственная власть и государственный аппарат, 1924 р. стор. 129. Порівн. проф. Елистратов, там-же, стор. 8. Його-ж, Административное право, стор. 294. Пор. А. Иодковский, Вопросы общего надзора. Ежен. Сов. Юст. 1926 р. ч. 38, стор. 1105—1107.

постанов [1]), негативні сторони їхнього змісту великою мірою відзначав і усував в порядкові нагляду наркомвнусправ [2]).

У які-ж форми виливається контрольна діяльність над обов'язковими постановами за адміністративним кодексом? Згідно з 36 артикулом кодексу, всі обов'язкові постанови, що їх видають окрвиконкоми й міськради міст, як місцевих центрів, надсилаються протягом 48 годин з дня, коли їх ухвалено, до відділу прокуратури НКЮ, а обов'язкові постанови, що їх видають райвиконкоми, міськради посілкові та міст, як районових центрів — у той самий термін до окружного прокурора. Коли зіставити наведений артикул з арт. 19—22, то виявляється, що адміністративний кодекс визнає за обов'язкове надсилати копії з обов'язкових постанов як відомственних, так і тих, що їх видають місцеві органи, самим-но судовим органам (НКЮ, відділові прокуратури, окружному прокуророві).

Даремно ми шукали-б у кодексові такої постанови, що наказувала-б місцевим органам, як і попередній закон, обов'язково надсилати кожну обов'язкову постанову і до наркомвнусправ [3]).

Що правда, адміністративний кодекс надає вищим органам право касувати, змінювати й доповнювати обов'язкові постанови нижчих органів, а саме: райвиконкому, окрвиконкому і президії ВУЦВК-а, так само Раднаркомові, але в справах невідкладних і доводити до відому про це ВУЦВК-а. А то й навіть надано Раднаркомові право припиняти чинність обов'язкових постанов, з поданням до ВУЦВК про скасування їх (арт. 38). Безперечно, зазначені вищі органи влади здійснюють надане їм право в порядкові нагляду. Але, ще раз кажемо, даремне шукали-б ми в кодексові відповіди на питання про те, в якому порядкові надходять до них обов'язкові постанови, що їх належить скасувати або змінити. Принаймні, за скасуванням у кодексові правила, що за силою його обов'язкові постанови мали зосереджуватися в наркомвнусправі, треба припускати, що вищі органи розглядають обов'язкові постанови тільки на протести органів прокурорського нагляду (арт. 39) або на скарги зацікавлених осіб (арт. 520 і далі) [4]).

І, справді, зазначені протести подаються до вищих виконавчих комітетів, і розглядає їх ВУЦВК у місячний з дня надходження термін, а окрвиконкоми і райвиконкоми в двохтижневий термін.

---

[1]) Див. належні до цього матеріяли, що їх зібрав Лаговиер в „Еженедельник'у Советской Юстиции", 1925. № 4, 25, 28—29, за 1926 р., № 3.

[2]) Головний прогріх полягав у неправильності санкцій, суперечності обов'язкових постанов з законом, недоцільності обов'язкових постанов, то-що.

[3]) В РСФРР копії з обов'язкових постанов виконкомів надсилаються до наркомвнусправ порівн. Елистратов, Административное право, стор. 47.

[4]) Такий висновок треба зробити, зіставляючи цитований артикул з артикулом 26, що передбачає скасування інструкцій та обіжників, поминаючи цей означений порядок, і з власного почину вищих органів.

На нашу думку, звільнення місцевих органів влади від обов'язку надсилати обов'язкові постанови до наркомвнусправ у порядкові нагляду, так само й до ВУЦВК і РНК, не можна вважати за досягнення, а швидше за прогріх чинного кодексу. Коли цей нагляд здійснюватимуть представники самої лиш прокуратури, то це аж надто не зможе вичерпати всіх різних форм контролю над обов'язковими постановами. За таких умов доводиться визнати, що адміністративний кодекс встановлює систему наступного контролю над обов'язковими постановами виконкомів, так само міськрад, що його здійснюють вищі органи. Инакше кажучи, місцевим виконкомам надано повну самостійність у справі видання обов'язкових постанов. А втім, коли заглибитися в діяльність місцевих органів влади по суті в даній царині, то, як свідчить практика, не тільки незакономірність, а й недоцільність обов'язкових постанов, що їх вони видають, є головий їхній прогріх [1]). А щоб усунути такі прогріхи, потрібен по змозі більший контроль з боку вищих органів влади, а надто — наркомвнусправ. Ми обстоюємо, щоб відновлено було попередній порядок нагляду над обов'язковими постановами, здійснюваного не тільки в особі прокуратури, а й вищих адміністративних органів [2]).

Нарешті, надаючи Раднаркомові право касувати й змінювати обов'язкові постанови місцевих органів, артикул 38 не містить у собі вказівок на порядок скасування й зміни т. зв. відомственних обов'язкових постанов. Разом з тим, хоч в арт. 38 Раднаркомові надано право касувати або змінювати обов'язкові постанови, як і президії ВУЦВК-а, дальший артикул (39), що визначає порядок надсилання й розгляду протестів прокурорського нагляду, нічого не каже про порядок розгляду таких протестів у Раднаркомові.

Як бува обов'язкову постанову буде скасовано або змінено до того, коли вийде термін її чинности, відповідний виконком або міськрада оповідає про це до загального відома встановленим порядком (арт. 40). Неточність цього артикулу полягає в тому, що він не запроваджує необхідности публікувати, хоч, живовидячки, під „оповіщенням" розуміє саме опублікування. Тимчасом прим. 2 до арт. 34 має на увазі оповіщення людности про продовження терміну чинности постанови без опублікування, тоб-то особливий спосіб оповіщувати.

І, безперечно, скасування або зміна обов'язкової постанови потрібує самостійного акту опублікування.

---

[1]) Бородина, Роль НКВД и его органов в деле просмотра обязательных постановлений, „Администр. Вестник", 1927, № 12, стор. 19—24. Порівн. проф. Колесникова, Обзор декрета 27/VII, 1922, и обязательных постановлений за 1922 р. „Власть Советов", 1923 р., № 8—9.

[2]) Порівн. дискусію в Україн. правн. товаристві з приводу доповіди професора Евтіхієва „О проекте админ. кодекса" і співдоповідь Сухоплюєва „Вестник Сов. Юстиции", 1927 р. № 9—10, стор. 353.

Саме питання про відповідальність за порушення скасованої або зміненої обов'язкової постанови розвязує відповідний виконком або міськрада, до того виконання засобів адміністративного тиску за таке порушення припиняється, а одержані штрафи треба повернути. Живовидячки, цитований артикул кодексу (40) має на увазі закриття справи і звільнення осіб, узятих до арешту або на примусові праці, дарма що й не каже цього виразно. Слід завважити, що, касуючи виконання засобів адміністративного тиску, як була незаконну обов'язкову постанову буде скасовано; кодекс нічого не каже, чи мають відповідати ті органи влади, котрі видали обов'язкову постанову, яка, хоч і скасована, спричинилася до позбавлення волі особи, що її була порушила.

III. ВИСНОВОК.

Отже, резюмуючи усе сказане, ми робимо висновок, що адміністративний кодекс УСРР, запроваджуючи правила про адміністративні акти, безперечно сприяє підсиленню революційної законности, а разом з тим звільняє адміністративні установи від необхідности вдаватися до різних законів, виданих у цій справі різними часами. І цим він і цінний.

А втім, у новому його виданні доцільно звернути увагу на суть змісту запроваджуваних у ньому правил у розглядуваній царині, в звязку з иншими постановами закону, і погодити їх [1]).

Зокрема здавалося-б за доцільне:

1. Визначити розуміння адміністративного акту, а надто окремих видів інструкції, обіжника й обов'язкової постанови — точними ознаками (арт. 12 і 28).

2. Установити точно відміну між інструкцією та обіжником (арт. 13 і 14), усунувши вислови „разъяснительные, директивные" (роз'ясні, директивні).

3. Зіставляючи 19 і 24 артикули з арт. 28 слід відзначити, що вони непогоджені, ба навіть суперечать один одному: не можна-ж справді припустити, щоб, наприклад, усякі обіжники виходили по-за межі діяльности установи й запроваджували права й обов'язки людности, а тимчасом розум цих артикулів підказує думку, що інструкції і обіжники, як і обов'язкові постанови, можуть торкатися прав і обов'язків людности, отже в цих артикулах (19 і 24) треба виключити вислів „обязательные постановления, касающиеся прав и обязанностей населения" (обов'язкові постанови, що торкаються прав та обов'язків людности).

4. У примітці до арт. 16 визначити той момент, що від нього має починатися термін (двохтижневий) для відповіди зацікавлених відомств.

---

[1]) Порівн. Доповідь І. К. Сухоплюєва в Харківському правн. товаристві „Обязательные постановления" 17 січня 1928 р. (Вест. Сов. Юстиции 1928 р., № 7, стор. 214—216).

5. В артикулах 17 і 24 докладно зазначити, які саме відомства й окружні органи мають право видавати інструкції та обіжники.

6. Усунути непогодженість між арт. 17, де не згадується про обіжники, і арт. 18, що має на увазі інструкції та обіжники.

7. Артикул 17 поповнити правилом про те, що двохмісячний термін має починатися з дня, коли опубліковано постанову; зокрема-ж треба виправити текст цього артикулу що-до терміну по всіх виданнях кодексу [1])

8. Артикул 19 і примітку до нього погодити з артикулом 20, замінивши в першому з них слово „также“ так само словом „и“, так само і в примітці до нього слово „или“ (або) словом „и“.

9. В артикулі 20 право центральних органів оголошувати у „Вістях“ або в органі виконкому, а так само у своїх виданнях (арт. 19),— акти обмежити скінченням тижневого терміну з дня, коли наркомюст одержав копії з обіжників та інструкцій.

10. Артикул 21 пояснити тим, що наркомюст повідомляє про причину, чом не оголошено акти не пізніш як за тиждень, одколи одержано інструкції та обіжники, так само визначити в ньому термін на оскарження центральним органам постанови наркомюсту.

11. Артикул 24 змінити, викинувши з нього слова „касающиеся прав и обязанностей населения“ (порівн. п. 3 висновку).

12. Визначити порядок набуття чинности актами (інструкціями й обіжниками), що їх видають наркомати й центральні установи і публікують у своїх виданнях (прим. до арт. 19), а в негайних випадках в офіційному органі виконкому безпосередньо, а також тих, що їх видають виконкоми й публікують у місцевих органах друку.

13. Замість покликування арт. 23 на окремий закон (С. У. УССР 1926, № 65, ст. 430), щоб розвязати питання про порядок, у якому ці акти набувають чинности,— треба встановити самостійне що-до цього правило.

14. Тому що в цитованих артикулах кодекс містить правила не тільки про інструкції та обіжники, а й про обов'язкові постанови, тимчасом як тим самим обов'язковим постановам він присвячує самостійний розділ (2),— об'єднати ці правила, оскільки вони стосуються до обов'язкових постанов, в останньому розділові.

15. Погодити арт. 28, за яким за зміст обов'язкових постанов править установлення обов'язків людности, з артикулами 19 і 24, що за розумом їх за зміст їх править установлення прав і обов'язків людности, громадських організацій, державних установ та підприємств різних відомств,— і для цього в наведених артикулах (19 і 24) викинути слова: „касающиеся прав и обязанностей“... (порівн. п. 3 і 11 висновку).

---

[1]) У виданні кодексу російською та українською мовами цей термін — різний.

16. Артикул 29, як і примітка до арт. 28, нового не запроваджують, тим-то їх треба викинути з кодексу.

17. В артикулі 30 зазначити, коли саме наркомати й центральні установи мають право видавати обов'язкові постанови.

18. Систему переліку питаннів, що за ними видають обов'язкові постанови, перевести послідовно, а не обмежуватися покликанням на „инщі питання, спеціяльно зазначені в законодавстві союзу й УСРР" „арт. 31 і п. Р.). Наприкінці цього артикулу слова в межах території („в границах территории") є повторення арт. 28" і тому їх треба викинути.

19. Примітку першу до арт. 33 викинути, бо вона є повторення (порівн. арт. 19—23).

20. Артикул 33 погодити, бо десятиденний термін вираховується з дня, коли оголошено або порозліплювано на видноті обов'язкову постанову, тимчасом на те, щоб їх оголосити до загального відому необхідно її й опублікувати й розліпити, тоб-то аж два моменти роз'єднуються.

У цьому-ж-таки артикулі треба вичерпати випадки невідкладности, коли можна зменшити десятиденний термін, так само зазначити, в яких межах цей термін можна зменшити.

21. Узагалі порядок, у якому надається чинности обов'язковим постановам, складний, і його треба спростити.

22. Артикул 37 доповнити правилами про облік обов'язкових постанов, що їх видають наркомати.

23. Запровадити єдиний порядок, щоб опубліковувати як обов'язкові постанови, видавані на термін не більш ніж на один рік, так і постанови, видавані на термін менший від одного року чинности, але як буде потреба продовжити термін, бо кодекс (примітка до арт. 34) не з'ясовує порядку т. зв. оповіщення людности (арт. 34); незалежно від цього редакцію арт. 34 в російському виданні кодексу виправити.

24. Артикул 35 доповнити правилом про порядок, у якому розв'язується суперечності між обов'язковими постановами, що їх видають окрвиконкоми, і обов'язковими постановами, що виходять од райвиконкомів. Так само останню частину 35 арт., через те, що вона невиразна, викласти так: „коли окрвиконком визнає, що суперечності між обов'язковими постановами райвиконкомів... інструкціями, обіжниками та розпорядженнями наркоматів і центральних установ немає, то питання передають на розвязання президії ВУЦВК-а".

25. Запровадити нагляд над обов'язковими постановами, що їх видає комісаріят унутрішніх справ: постановити місцевим органам за обов'язок подавати копії з видаваних постанов до наркомвнусправ (арт. 38); визначити порядок скасування обов'язкових постанов, що їх видають наркомати.

26. Артикул 39 доповнити правилом про порядок, у якому направляється й розглядається протести прокурорського нагляду в Раднаркомі.

27. Артикул 40, що передбачає необхідність сповіщати людність про скасування обов'язкової постанови раніш, ніж скінчиться термін її чинности, змінити в тому розумінні, що таке оповіщення має полягати в опублікуванні [1]).

28. Доповнити кодекс правилами про відповідальність урядових осіб, котрі видали обов'язкову постанову, що хоч і була скасована в установленому порядкові, але призвела, через її порушення, до позбавлення волі особи.

---

[1]) Цей артикул має на увазі закриття справи, дарма що він і покликається на т. зв. незакриті справи.

В. ЗАВАДСЬКИЙ.

АДМІНІСТРАТИВНИЙ КОДЕКС УСРР У НОВЕЛАХ 1928 РОКУ.

(ЗАКОНОДАВЧА ДОВІДКА).

Адміністративний Кодекс УСРР набув чинности починаючи з 1 лютого 1928 р. Та що цей Кодекс УСРР є перша спроба в нашому Союзі посистематизувати норми права, які регулюють діяльність адміністративних органів та инших органів влади в адміністративній царині — то вже протягом перших місяців 1928 р. довелося поробити деякі до нього додатки. Окрім того, протягом цього-таки року видано кільканацять Інструкцій від Народнього Комісаріяту внутрішніх справ УСРР [1]) на розвиток окремих постанов Адмін. Кодексу, згідно з § 4 вступного закону (Постанова ЦВК УСРР з 12. X. 27).

Ця довідка має перерахувати ці новели в Адм. Кодексі, зупинившися на найважливіших з них та коротенько висвітлити Інструкції НКВС, що розвивають та уточнюють окремі положення Кодексу. У цій довідці мова йтиме лиш про ті законодавчі матеріяли, що їх уміщено в „Збірнику Узаконень та Розпоряджень Р.-С. Уряду України“ ч. I та II, а щоб зручніш було нею користуватися, матеріял розподілено в порядкові артикулів Адмін. Кодексу, відповідно до їх змісту, а не за часом видання цих новел.

1. На підставі уваги до арт. 42 Адм. Кодексу УСРР та на розвиток арт. 42 та 44 А. К. видано Постанову НКВС з 2. IV. 28 („Збірник Узаконень та Розпоряджень Робітничо-Селянського Уряду України“ 1928 р. ч. II, № 10, § 58) про порядок, як складати протоколи в смузі вивласнення залізниць. За цією Постановою наглядати за тим, як виконується обов'язкові постанови, що мають чинність у смузі вивласнення залізниць, та складати протоколи за порушення цих об. постанов мають, як правило, органи Транспортового Відділу ДПУ, тільки-ж органи Міліції й собі мають право складати такі протоколи, коли вони викриють порушення згаданих постанов. Що-до фінансової, санітарної та инших інспекцій у смузі вивласнення, то вони стежать за виконанням Постанов і складають протоколи за їх зламання кожна в межах своєї компетенції.

---

[1]) У погодженні з иншими зацікавленими наркоматами.

Усі протоколи, що їх складено за порушення обов'язкових постанов виконкомів, міських та селищних рад у смузі вивласнення залізниць, — надсилається, щоб застосувати заходів адмін. впливу до відповідних адміністративних відділів (відділків) виконкомів, або до селищних рад нерайонового центру, коли таким надано право вживати заходів адмін. впливу. У цій постанові Н. К. В. С. дано й визначення, що треба розуміти під смугою вивласнення залізниць [1]).

2. На зміну арт. арт. 46, 48 і 55 А. К., „щоб розвантажити завідателів округових адміністративних відділів від розгляду справ що-до дрібних зламань обов'язкових постанов"... ЦВК та РНК УСРР постановою з 20. VI. 28 („Збірник Узаконень та Розпоряджень Робітничо-Селянського Уряду України" за 28 р. ч. 1, № 16, § 143) надали право начальникам міської міліції окружних центрів за порушення об. постанов окрвиконкомів та міських рад окружних центрів накладати на порушників штрафи, завбільшки що-найбільше двацять п'ять (25) крб., а начальникам міських районів міліції окружних центрів — штрафи на суму до десятьох (10) крб. Коли начальники міської міліції або начальники міських районів міліції вважають за потрібне застосувати заходи адмін. впливу в розмірі, що сягає по-над їхні повноваження, вони повинні, не застосовуючи заходів адмін. впливу, удатися з відповідним поданням, перші — до окрадмінвідділу, останні — до нач. міської міліції. На постанови вищезазначених урядових осіб про застосування заходу адмін. впливу скарги подають до завідувачів окружних адмінвідділів, коли цей захід застосовано на підставі об. постанови окрвиконкому, або до голови Міськради, коли порушено постанову Міськради. Що-до порядку подачі скарг на накладання штрафу від органів міліції, що їх зазначено в п. „е" арт. 48. А. К., то такий порядок, як і раніш, регулюється арт. 71 А. К.

3. У доповнення до арт. 49 А. К. Наркомюст УСРР Постановою з 28. IV. 28. („Збірник Узак. та Розпор." ч. II. № 7 § 49) роз'яснив, що речінці давности за п. п. „а" і „б" арт. 49 А. К., коли справи про порушення обов'язкових постанов або про незначні правопорушення надсилається від органів суду або слідства для притягнення до адмін. відповідальности, вираховується не з того моменту, як учинено правопорушення, а з моменту, коли справи від органів суду або слідства буде одержано в відповідних адмін. органах. Це пояснінння було дуже потрібне, оскільки на місцях поставало багато непорозумінь з тим, як вираховувати ці речінці давности, і коли стояти на грунті формального тлумачення вимог п. п. „а" і „б" арт. 49, то довелося-б закривати 99 %, ба навіть усі 100% справ, що їх одержувалось з органів суду та слідства, тому що від часу право-

[1]) Ці всі правила стосуються так само й до порядку застосування заходів адм. впливу за порушення правил арт. 72 Адмін. Кодексу.

порушення до часу надходження справ до адміноргапів часто густо упливало 3—4, навіть 6 і більше місяців.

4. На розвиток арт. 52 А. К. Наркомвнусправ ухвалив постанову з 11. II. 28. („Збірник Узак. та Розп." ч. II. № 2 § 9), в якій нагадується про потребу як-найповніш запровадити класовий підхід застосовуючи заходи адмінвпливу та пропонується всім окрадмінвідділам додержуватися отаких директив:

а) звернути увагу на те, щоб складаючи адмінпротоколи, як-найточніше виявлювано справжнє матеріяльне становище кожного правопорушника,

б) стежити за тим, щоб застосовуючи заходи адмінвпливу невхильно запроваджувано класовий підхід, знижуючи розміри штрафів, що їх накладається на робітників, незаможних селян, то-що, і підвищуючи їх для нетрудових верстов людности, ураховуючи одночасно характер порушення та реальну змогу стягти накладений штраф,

в) коли не буде певности, шо штраф, як його накласти, буде виплачено, а заходи адмінвпливу неодмінно треба застосувати, слід застосувати примусову працю, додержуючися знову-таки зазначеного класового підходу,

г) заарештовувати тільки за вийняткових випадків і переважно злісних правопорушників,

д) змінюючи штраф на примусову працю, треба виходити з співвідношення крайніх розмірів, що їх встановлено в законі (100 крб. штрафу — 1 місяць примусової праці),

е) стежити за тим, щоб постанови адміноргапів про застосування заходів адмінвпливу виконувано своєчасно й швидко.

Ця дуже важлива постанова НКВС, що її ухвала трохи чи не збігається з моментом, коли набув чинности А. К., ще раз підкреслює класовий характер адміністративного права Радянської влади, як і взагалі цілого радянського законодавства, і накреслює головні засади адміністративної політики Рад. влади, якими повинні керуватись у своїй повсякденній роботі адміністративні органи.

5. У звязку з цією постановою стоїть друга постанова НКВС з 9. V. 28 („Збір. Узак. та Розпор." ч. II. № 11 § 63), видана на розвиток арт. 61 А. К.

У цій постанові НКВС, у додаток до Постанови з 11. II. 28, так пояснює зміну одних заходів адміністративного впливу на инші:

а) як загальне правило співвідношення поміж окремими видами адміністративних стягань належить розуміти як співвідношення крайніх розмірів адміністративних стягань, що їх зазначено в арт. 47 А. К., себ-то 100 крб. штрафу = 1 місяць примусової праці = 2 тижні арешту і, згідно з вимогами арт. 61-го А. К., штрафи можна заміняти тільки на примусові роботи, а останні на штрафи, зважаючи що арешт, як захід дисциплінарного впливу, може бути застосова-

ний до тих, що працюють на примусових роботах порядком арт. 197[9] — поправно-трудового Кодексу УСРР, себ-то в випадках, коли такі особи ухиляються від явки на реєстрацію або від відбуття примусових робіт, а так само в випадках, коли примусові робітники не додержують встановлених правил або несумлінно виконують роботи. Арешти можна заміняти на штраф або на примусові роботи. Далі в Постанові НКВС зазначено порядок, як вираховувати дрібні штрафи і їх співвідношення з кількістю днів примусових робіт — підчас заміни штрафів на примусову роботу або навпаки.

Усі вищезазначені правила підчас заміни одного заходу адміністративного впливу на инший не стосуються до заміни з приводу зловмисного ухилення праволомців од заплати штрафу або відбуття примусових робіт. У цих випадках адмінвідділи провадять таку заміну на власний розсуд.

6. 4 квітня 1928 р. („Зб. Узак." ч. I № 9 § 84) ВУЦВК та РНК ухвалили доповнити арт 72 А. К., де перераховано неважливі праволомства, що за них порушників притягають до адміністративної відповідальности, 6-ма новими пунктами.

Ось ці пункти:

т) за виготування самогону та за переховування його на власний спожиток, за збут самогону, не в характері промислу, за виготування, переховування, ремонт і збут не в характері промислу апаратів, що спеціяльно правлять для виготування самогону;

у) за невиконання або зламання правил, установлених для відшкодування за попсований морський телеграфний кабель;

ф) за незаконну відмову виконувати обов'язки опіки;

х) за зламання правил про встановлення механічних двигунів;

ц) за подання свідомо неправдивих відомостей державним установам, підприємствам і організаціям або урядовим особам підчас вступу на посаду;

ч) за те, що особи, які не мають на те права, носять знаки орденів Червоного Прапору й Трудового Прапору.

Це було продовженням того напрямку в нашому законодавстві, що початок його треба шукати в декреті уряду УСРР з 27. VII. 27 про надання адміністративним органам права застосовувати заходи адміністративного впливу за вчинення неважливих праволомств, і що мав був розвантажити судові органи від розгляду дрібних справ і передати цей розгляд адміністративним органам.

З усіх доданих пунктів найцікавіший пункт „т", що вносить сталу практику в справу боротьби з самогоноварінням і кладе край усім ваганням що-до визначення сфер компетенції судової й адміністративної влади.

Редакція цього пункту — це редакція 2-ої частини арт. 132 Кримінального Кодексу, що її змінено 5 січня 1928 р. („Зб. Узак. та Розп." ч. I. № 1. § 8).

Отож тепер, щоб установити, яким порядком переслідувати самогоноваріння, треба пам'ятати, що законодавець розмежовує 3 поняття: 1) виготування та переховування самогону і 2) торговлю самогоном, а так само — 3) виготування, переховування, ремонт і збут самогонних апаратів (або приладдя до них). Що-до 1-го поняття, то виготування й переховування самогону на власний спожиток переслідують в адміністративному порядку, а виготування та переховування самогону для збуту — у судовому порядку, торговля самогоном (збут) не в характері промислу — в адміністративному порядку, а торговля як промисел — у судовому. Що-ж до 3-го поняття, то й тут різниця в порядку переслідування залежить од того, чи має це виготування, переховування, ремонт та збут самогонних апаратів характер промислу, чи ні.

У звязку з тим, що до арт. 72 А. К. додано пункт „т", ця-ж постанова Уряду УСРР скасувала частину другу постанови ВУЦВК та РНК з 5. 1. 28. „про заходи підсилення боротьби з самогоноварінням", оскільки ця частина цілком відповідає як змістом, так і редакцією пунктові „т".

7. Порядок дисциплінарної відповідальности урядових осіб за зламання деяких правил Кодексу Законів про Працю, що їх визначено в пункті „и" арт. 72 А. К., тепер установлено не за „Положенням про дисциплінарні суди" з 29. VI. 27, як це зазначено в примітці до пункту „и", а за новою „Уставою про дисциплінарну відповідальність порядком підлеглости" з 17. X. 28 („Зб. Уз. та Розп. ч. 1 № 29. § 252).

8. 23. П. 28 р. Наркомюст та Наркомторг УСРР своєю постановою („Зб. Узак. та Розпор." ч. II. № 6 § 31) дали дуже важливе пояснінння. Згідно з їм за тих випадків, коли судову відповідальність за зламання постанов Наркомторгу УСРР, виданих перед наданням чинности Кримінальному Кодексові УСРР в редакції 1927 р., встановлюється не спеціяльним законом (арт. 135 К. К.), а тільки відповідними постановами Наркомторгу УСРР, то відповідні артикули згаданих постанов змінюється в тому розумінні, що за порушення отих постанов супроти приватних осіб уживається заходів адміністративного впливу за п. „н" арт. 72 Адмін. Код.

9. На розвиток арт. 75 Ад. Код. з приводу заміни штрафів за порушення лісових правил у постанові НКВС з 13-го лютого 1928 р. („Зб. Уз. та Розп. „ч. II № 3 § 17) пояснено, що при заміні штрафів, накладених за лісові праволомства, на примусову роботу та при зазначенні в постановах про те, чи платно чи безплатно має ця робота виконуватися, треба точно додержувати норм відповідних арт. Поправно-Трудового Кодексу, що їх встановлено для нетрудового елементу і для трудящих.

10. З приводу порушення справ про лісові праволомства (арт. 74 Адмін. Код.) 22 червня 28 р. Наркомюст та Наркомзем УСРР ви-

дали „Інструкцію, як складати протоколи про лісові праволомства, заводити кримінальні справи на лісових праволомців та провадити дізнання“ („Зб. Узак. та Розпор.“ ч. II. № 19, § 115). Ця докладна Інструкція встановлює певні правила для складання протоколів про лісові праволомства, визначає права лісового урядництва провадити дізнання й інші дії, пов'язані з виявленням лісоправоломців та лісових матеріялів, здобутих незаконними порубами, та з притягненням цих праволомців до права. Що-до порядку, як складати протоколи за лісові праволомства, то він відповідає вимогам арт. 44 А. К., до того-ж цікаво завважити, що дозволено складати протокола й тоді, коли немає понятих — звичайно, в випадках, коли таких понятих не можна знайти, наприклад, коли протокола складають по-за залюдненими пунктами [1]). Як загальне правило, протоколи про лісові праволомства складають на кожне лісове праволомство окремо а коли лісове праволомство вчинила разом група осіб, протокол складають один, але в ньому треба зазначити прізвище та місце, де проживають усі виявлені лісові праволомці.

11. На розвиток арт. арт. 74—78 Адмін. Код. (застосування заходів адміністративного впливу за лісові праволомства) — 22 серпня 1928 р. Наркомзем, Наркомюст, Наркомвнусправ і Наркомфін УСРР, касуючи свою постанову з 15. VII. 26 „Інструкцію про порядок застосування арт. 99 Крим. Код. УСРР та про порядок накладання й стягання штрафів за лісові праволомства“ (Зб. Узак. УСРР з 1926 р. ч. II № 23 § 83), постановили затвердити нову „Інструкцію про заходи адміністративних органів у боротьбі з зламанням законів та правил, встановлених в інтересах охорони лісів“ („Збір. Узак. та Розп.“ ч. II № 19 § 114). Основні засади цієї Інструкції такі:

а) до зламання законів і правил, установлених на те, щоб охоронити ліси від крадіжу й нищення, стосуються всі ті зламання законів та правил, що їх видано з зазначеною метою, зокрема: рубання лісу без лісорубного квитка, пошкодження лісу, крадіж дерева з лісу та готової лісової продукції в лісі, свавільне користування всякими побічними вжитками без відповідного на це квитка, окрім тих побічних лісових ужитків, що користуватися ними безплатно дозволено всім трудящим згідно з законом, а так само всяке беззаконне користування в лісах, що його заборонили лісові органи Наркомзему;

б) до осіб, що заподіяли лісове праволомство або злочин уперше, арт. 15 Крим. Кодексу УСРР прирівнює ще й таких осіб:

1) виправданих за раніш учинені лісові праволомства,

2) умовно засуджених за лісові злочини, коли вони протягом призначеного од суду спробного речінця не вчинили нового злочину;

[1]) Це випливає з того, як зредаговано примітку 1 до § 5 розділу 1 Інструкції: „За тих випадків, коли протокол про лісові праволомства складається по-за залюдненими пунктами, понятих запрошується тільки тоді, коли вони там будуть на момент складання протоколу“.

3) засуджених за лісові злочини до позбавлення волі на речінець не більший од шістьох місяців або до будь-яких инших м'якших заходів соціяльної оборони, коли вони протягом трьох років од дня, як закінчили відбувати призначені їм відповідні заходи соціяльної оборони, не вчинили нового злочину, знов-же й тоді, коли їх засуджено до позбавлення волі на речінець по-над шість місяців (але найбільш на три роки) і вони не вчинили нового злочину протягом шістьох років.

Так само належить уважати за таких, що вперше зламали закони та правила, видані на те, щоб охороняти ліси від крадіжу й нищення, таких осіб, до яких за їхні передніші такі самі праволомства не ухвалено ще засудного вироку суду, що набув законної сили, або не видано постанови районового виконавчого комітету, або, коли за амнестією раніш учинені праволомства треба вважати за начеб-то не вчинені;

в) давність заведення адміністративної справи за зламання законів і правил що-до охорони лісів не обмежується місячним речінцем (арт. 49 Ак. Код.), а встановлено за арт. 14 Кр. Код. п „г" — в один рік. Давність виконання заходів адміністративного впливу за лісопорушення встановлюється в 2 місяці, але не з часу, коли ухвалено адміністративну постанову, як це зазначено в арт. 60 А. К., а відколи надійшов протокол про лісоправоломство до РВК [1]);

г) коли на місці злочину виявиться в праволомців знаряддя праволомства, то їх відбирають на місці й передають разом з протоколами до лісництва, де переховують до постанови РВК або суду;

д) лісові матеріяли або інші речі, здобуті недозволеним користуванням, відбирають у праволомців і передають у розпорядження лісової адміністрації;

е) штраф в адміністративному порядкові накладають окремо на кожного праволомця і в постанові обов'язково зазначають термін, коли має бути внесено штраф;

ж) райвиконкоми, розглядаючи справи про лісові праволомства, повинні обов'язково зазначити в своїх постановах про конфіскату знаряддя праволомства, коли було доведено, що особа, притягнена до адміністративної відповідальности, вчинила лісове праволомство;

з) райвиконкоми, залежно від соціяльного та матеріяльного стану лісоправоломця, а так само від обставин справи, мають право зменшувати штраф, але найменш до подвійного розміру дійсної вартости заподіяної шкоди;

---

[1]) Отож залишається неясним, що робити, як протокола про лісопорушення надіслано до РВК з деякими формальними порушеннями (без підпису або без оцінки) і по виправленні хиб зминув двохмісячний речінець, відколи в п е р ш е надійшов протокол до РВК, а за цей час постанови, не з вини адміністративних органів, ухвалено не було або було ухвалено, але ще не розпочато виконувати.

и) коли нема змоги справити штраф з лісоправоломців через те, що вони не мають майна, райвиконкоми повинні заміняти штраф на примусову роботу на лісових або инших громадських роботах строком до 1-го місяця;

к) штрафи за лісові праволомства в сільських місцевостях справляють сільради, за постановою Секретаріяту ВУЦВК та НКЮ УСРР з 13. II. 28. „Інструкція сільрадам про справлення за виконавчими листами судових установ і неспірним порядком“ (Зб. Узак. УСРР за 1928 р. ч. II. № 2 арт. 10), а в инших місцевостях — органи міліції“.

Такі основні засади цієї важливої Інструкції[1]).

12. Постановою ВУЦВК та РНК з 29. VIII. 1928 („Збірник Узаконень та Розпоряджень Робітничо-Селянського Уряду України за 1928 р.“ ч. 1 № 24 § 206), Адміністративний Кодекс доповнено арт. 78[1]—у такій редакції:

„За затаєння об'єктів оподаткування єдиним сільсько-господарським податком, коли це зробила вперше поодинока особа без попередньої з будь-ким згоди, районові виконавчі комітети мають право накладати штраф розміром не вищим від десятиразової суми податку, що припадає на нововиявлену суму прибутку.“

13. У звязку з арт. 103 А. К. ВУЦВК та РНК ухвалили 10. IV. 28. постанову („Зб. Узак. та Розп.“ ч. 1 № 9 § 87), за якою, на зміну постанови ВУЦВК з 30. III. 1923 „Про надання УпНКШ права видання обов'язкових постанов для забезпечення порядку на залізницях“ (Зб. Уз. УСРР з 1923 р. № 12 § 213), ухвалено примітку до арт. I цієї постанови викинути, а до арт. 2 додати примітку такого змісту:

„У в а г а. У разі незаплати штрафу, його справляється неспірним порядком на підставі правил, встановлених Адміністративним Кодексом УСРР“.

14. Арт 103 А. К. доповнено 4. IV. 1928 („Зб. Узак. та Розпорядж. Р.-С. Уряду України“ ч. 1 № 9 § 84) пунктом 17—такої редакції:

„Недоплати з самообкладання сільської людности для завдоволення її громадських потреб (ч. 3 арт 18 Постанови ВУЦВК і РНК

---

[1]) Щоб порівняти цю Інструкцію з Інструкцією з 15. VII. 26, подаємо головні засади останньої: 1) за лісові праволомства та всяке недозволене користування, коли заподіяна шкода дорівнює 15 крб. на кожного праволомця, — застосовують заходи адміністративного впливу, що їх накладає Райвиконком, 2) Райвиконкоми, накладаючи штрафи за лісові праволомства, не обмежені місячним речінцем з дня, коли вчинено праволомство, 3) протоколи про лісові праволомства складають органи лісової адміністрації та міліція, і надсилають, залежно від суми заподіяної шкоди, до РВК того району, де проживає праволомець, або до належного нарсуду, 4) на підставі протоколу про лісове праволомство, РВК, аж поки змине місячний речінець од дня, як його здобуто, видає постанову про накладення штрафу на праволомця, неодмінно зазначаючи в постанові термін, коли саме має бути внесено штраф, 5) знаряддя праволомства повертають куди належить по виданні постанови РВК, якщо справу розглядають в адміністративному порядку, або надсилають до суду, коли справу треба розглядати в кримінальному порядку.

УСРР з 2 січня 1928. „Про самообкладання людности на завдоволення її громадських потреб“ („Зб. Уз. УСРР 1928 р., № 1 арт. 1)“.

15. На розвиток арт. 209 А. К. Наркомвнусправ видав 24. V. 28. („Збір. Узак. та Розп.“ ч. II. № 17 § 100) „Інструкцію про права та обов'язки двірників“. Ця інструкція докладно зупиняється на правах та обов'язках двірників, визначаючи обов'язок двірників усебічно сприяти органам міліції в справі додержання громадського ладу та догляду за порядком.

16. 28. II. 28. („Збір. Узак. та Розп.“ ч. II № 7 § 38) Наркомвнусправ видав „Інструкцію про обов'язки та права нічних сторожів“; згідно з нею на інститут нічних сторожів покладено обов'язок охороняти громадський лад та тишу вночі, а так само допомагати органам міліції й охороняти майно. Цю інструкцію видано на розвиток арт. арт. 210—212 А. К.

17. 2. II. 28 р. („Збірн. Узак. та Розпор.“ ч. II. № 3 § 15), на підставі арт. 220 А. К. та на розвиток арт. арт. 213—219 А. К. Наркомвнусправ УСРР видав „Інструкцію про організацію інституту, права й обов'язки сільських виконавців.“

Розвиваючи зміст арт. 213 А. К., ця Інструкція визначає, що в тих селищах міського типу, що складом своєї людности й побутом не одрізняються од сільських місцевостей, можна утворювати інститут сільських виконавців на підставі мотивованих постанов відповідних селищних рад, що їх має затвердити районовий виконавчий комітет, — і в цих випадках все, що зазначено в цій інструкції, стосується й до селищних рад.

На сільських виконавців можуть бути призначені і жінки, з додержанням правил арт. 215 А. К., але тільки тоді, коли це визнає за потрібне сільська рада.

В інструкції докладно зазначено коло осіб, що їх одзволено від обов'язків сільських виконавців. Що-до загальної кількости сільських виконавців, то таку для кожного села визначає відповідний райвиконком залежно від місцевих умов, але в межах таких норм: молодших сільських виконавців — один на 25—50 дворів, а старших—один на 200—250 дворів.

Ці норми можна зменшити, але так, щоб принаймні один молодший сільський виконавець припадав на 5 дворів і один старший на 100 дворів. Коли загальна кількість дворів у селі менша за 100, обов'язки старшого сільського виконавця сільрада покладає на одного з молодших. Порядок черги, що за нею кожний з настановлюваних має виконувати обов'язки сільського виконавця, сільрада визначає залежно від господарчої і трудової можности двору настановлюваних та від пори року, знов-же й пильнує, щоб на час жнив та инших польових робіт обов'язки сільських виконавців покладалося на громадян з тих дворів, котрі мають найпрацеспроможніших робітників і дужчі з господарчого погляду. Сільради мають досить широкі

права одзволювати, за певних умов, громадян од обов'язків сільських виконавців на більше-менше довгий речінець.

Інструкція перелічує всі обов'язки сільських виконавців і визначає так само їхні права. Коли особи настановлювані за сільських виконавців систематично ухиляються від виконування своїх обов'язків, супроти їх уживають заходів адміністративного впливу, згідно з п „м" арт. 72 і арт. 73 А. К., а за злісну відмову виконувати обов'язки сільських виконавців, не вважаючи на застосовані вже заходи адміністративного впливу, притягають до відповідальности за арт. 58 Кр. Код.

18. На підставі приміткн до арт. 218 А. К. видано 7. II. 28. Інструкцію НКФ і НКВС УСРР про порядок, як стягати спеціяльну місцеву оплату з осіб, що позбавлені права бути призначеними на посаду сільських виконавців („Зб. Узак. та Розп." ч. II. № 3 § 16).

19. На підставі арт. 249 А. К. НКВС УСРР 14. I. 1928. („Зб. Узак. та Розпор." ч. II. № 3 § 14) затвердив Інструкцію про те, як сільські та селищні ради видають особові посвідки громадянам, що постійно живуть на території відповідних рад.

20. Відповідно до арт. 278 А. К. НКВС 21. II. 28 видав Інструкцію про те, як райадмінвідділки мають приймати заяви про видачу посвідок на перебування чужоземців („Зб. Узак. та Розпор." ч. II. № 4 § 23).

21. На підставі уваги до арт. 368 А. К. було видано 11. V. 28. постанову Наркомосвіти та Наркомвнусправ („Зб. Уз. та Розп." ч. II, № 11 § 65) про порядок, як облічувати, охороняти та передавати в користування п'ядесяток релігійних громад молитовні та культове майно, що мають наукове, історичне або мистецьке значіння.

22. На розвиток арт. арт. 376—384 А. К. (Розділу I поділу XI), Наркомвнусправ 8. VI. 28 („Збір. Узак. та Розп." ч. II № 18 § 108) видав Інструкцію про адміністративний нагляд за місцями видовищ і розваг, що докладно висвітлює права та обов'язки адміністративних органів у цій галузі адміністративної практики.

23. На розвиток арт. арт. 394—399 А. К. (Розділу 3-го поділу XI) НКВС видав 19. IV. 28 („Збірн. Узак. та Розпор." ч. II № 9 § 54) Інструкцію про порядок, як треба відкривати заклади для платного грання.

24. 6. III. 28 видано об'єднану Інструкцію НКВС та ДПУ („Збір. Узак. та Розпор." ч. II № 9 § 53) про торг зброєю та вибуховим надіб'ям — на розвиток арт. 467 А. К.

Окрім законодавчого матеріялу на розвиток, зміну або доповнення Адміністративного Кодексу, що його вміщено в обох відділах (I і II) „Збірника Узаконень та Розпоряджень Робітничо-Селянського Уряду України" за 1928 р., протягом 1928 р. видано багато дуже важливих обіжних розпоряджень НКВС, що, зважаючи на їх відомчий характер, не були вміщені в „Збірнику". Згідно з завданням

цієї законодавчої довідки їх тут немає, але на двох із цих обіжних розпоряджень НКВС через не аби-яку їхню вагу не пошкодить зупинитися.

Своїм обіжником з 8. VI. 28. № 434. 13 5 НКВС пояснює, що, виходячи з арт. 54 А. К., за початок виконання постанов про застосування заходів адміністративного впливу в тому розумінні, якого вимагає арт. 60 А. К., належить уважати не той момент, коли праволомцеві подано постанову про застосування до нього заходів адміністративного впливу, а той, коли фактично розпочато виконувати цю постанову. Отже, для випадків застосування штрафу за такий фактичний початок виконання належить уважати той момент, коли відповідні органи розпочинають безспірним порядком стягати цей штраф (заходжуються описувати майно згідно з арт. 119 А. К.),— для випадків застосування примусових робіт — коли відповідні бюра примусової праці або сільські чи селищні ради вперше ставлять праволомця на роботу (арт. 197[3]—Поправно-Трудового Кодексу в редакції постанови ВУЦВК'у і РНК з 28. III. 28. („Зб. Уз." 1928 р. ч. I № 7 § 76) і для випадків застосування арешту — коли праволомця надсилають до відповідної поправно-трудової установи.

Розпочати отак виконувати постанови про застосування заходів адміністративного впливу адміністративні органи повинні згідно з арт. 60 А. К., найпізніш протягом двох місяців з дня, коли ухвалено саму постанову, в противному бо разі постанова втратить свою силу і виконувати її буде не можна.

Зазначений двохмісячний речінець переривається тільки тоді, коли виконання припиняють через праволомцеву скаргу аб протест прокуратури, а так само коли попереду призначені заходи адміністративного впливу замінюють на інші.

У тісному звязку з цим стоїть Інструкція НКВС з 13/XI 1928 р. № 833, що її погоджено з Код. Відділом НКЮ про те, як виконувати постанови про застосування заходів адміністративного впливу тоді, коли праволомець од нього ховається. У цій Інструкції НКВС дає такі пояснінння:

1) Коли праволомця, що ховається, щоб не одбувати заходів адміністративного впливу, оштрафовано, і цей праволомець залишив якесь майно, то органи, які стягають штраф, чинять порядком, передбаченим у примітці до арт. 112 Адміністративного Кодексу, а, як праволомець штрафу не виплатить, стягають його безспірним порядком.

2) Коли-ж у праволомця майна не знайдено або коли до праволомця застосовано інші заходи адміністративного впливу (примусові роботи, арешт), то копію постанови про застосування заходів адміністративного впливу так само дають до рук порядком арт. 112 (і примітки до нього) А. К., а як праволомця немає, двохмісячний речінець арт. 60-го А. К. переривається доти, аж поки буде розшукано праволомця.

3) Коли-ж розшукати праволомця ніяк не можна, або сама справа не варта того, щоб через неї обтяжувати апарат, примушуючи його розшукувати праволомця, то справу припиняють, аж поки праволомець з'явиться сам або його буде виявлено, але на речінець не більш як 3 роки, відповідно до п. „в" арт. 15 Крим. Код.

4) Коли праволомця розшукано ще перед тим, як зминув трьохрічний речінець, для нього може бути відповідно замінено, як за навмисне ухиляння від виплати штрафу або виконання робіт, одні заходи адміністративного впливу на інші, згідно з приміткою до арт. 61-го А. К.

BIBLIOTEKA
Zakładu Administracji Publicznej
Uniwersytetu Wrocławskiego

ДЕ ЩО Є.

Стор.

О. Бутовський, Адміністративні виселення з житлових приміщень . . . . . 1—62

М. Товстоліс, Адміністративні акти (арт. 12—44 Адм. Код. УСРР) Рад. право . . . . . 63—92

В. Завадський, Адміністративний кодекс УСРР у новелах 1928 року (Законодавча довідка) . . . . . 93—104